

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
(ΜΒΑ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ)**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ του ΦΩΤΙΟΥ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - 2010

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	7
1.1. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	8
1.2. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ	9
1.3. Η ΠΟΛΥΣΥΝΘΕΤΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ	9
1.4. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	11
1.5. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	12
1.6. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	13
1.7. ΠΡΩΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ Ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	17
2.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	17
2.2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩ	18
2.3. ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ	20
2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε.	22
3.1. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	22
3.2. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ	24
3.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	26
4.1. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	26
4.2. ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	30
4.3. ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ- ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	31
4.4. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΡΑΤΟΣ	33
4.5. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	38
4.6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	40
4.7. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	43
5.1. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	43
5.2. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ	45
5.3. ΕΙΔΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ	50
5.4. ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	52
5.5. ΆΜΕΣΑ ΜΕΤΡΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	52
5.6. ΈΜΜΕΣΑ ΜΕΤΡΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	55
5.7. ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ	62
6.1. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ	63
6.2. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΙΦΟΡΙΑ	67
7.1. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	69
7.2. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ	74
7.3. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΙΦΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	76
7.3.1. Η αρχή μελλοντικής δράσης	76
7.3.2. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας	78
7.3.3. Προθέσεις της Επιτροπής	79
7.4. ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	86
7.5. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΕΙΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	96
8.1. Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	97
8.1.1. Βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου	97

8.1.2.Συντονισμός των πολιτικών	97
8.1.3.Βελτίωση χρήσης διαθέσιμων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων.....	98
8.2.ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	101
8.2.1.Ατζέντα 21 για τον τουρισμό.	101
8.2.2.Ειδικές ενέργειες στήριξης για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού	102
8.3.ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	103
8.3.1.Βελτίωση της κατανόησης του Ευρωπαϊκού τουρισμού.....	103
8.3.2.Στήριξη της προώθησης των Ευρωπαϊκών προορισμών	103
8.3.3.Βελτίωση της προβολής του τουρισμού	104
8.4.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	106
9.1.ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	106
9.2.ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	114

Εισαγωγή

Η Ευρώπη αποτελεί την περιοχή με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από τουρίστες σε ολόκληρο τον κόσμο. Στην πραγματικότητα, έξι ευρωπαϊκές χώρες βρίσκονται ανάμεσα στους δέκα καλύτερους προορισμούς για τους tour operators και γενικότερα για όσους ασχολούνται με τον τομέα των επιχειρήσεων οργανωμένων ταξιδιών.

Δεν προκαλεί καμία έκπληξη το γεγονός ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους σημαντικότερους, αν όχι ο σημαντικότερος, τομέας της Ευρωπαϊκής οικονομίας. Ένα πλήθος υπηρεσιών, επαγγελματιών και αρκετές οικονομικές δραστηριότητες και πολιτικές αναμιγνύονται στο πάρα πολύ ενδιαφέρον σταυροδρόμι του τουριστικού τομέα.

Ο τουρισμός αποτελεί μια δυναμική και ραγδαία αναπτυσσόμενη βιομηχανία. Δεν αποτελεί μυστικό το γεγονός ότι μέσα στην τριετία 1999-2002 ο τουριστικός τομέας παρουσίασε αυξητικές τάσεις της τάξης του 25% ενώ το 2004 ξένοι τουρίστες ξόδεψαν πάνω από 860 εκ. νύχτες σε ευρωπαϊκά καταλύματα. Οι υπολογισμοί παρουσιάζουν τη συμμετοχή του τουρισμού στο κοινοτικό ΑΕΠ περίπου στο 4 % με περίπου 2 εκ. επιχειρήσεις να απασχολούν σχεδόν το 4,2 του κοινοτικού εργατικού δυναμικού. Εάν μάλιστα κάποιος λάβει υπόψη τη σύνδεση και με άλλους τομείς τα νούμερα μπορούν αντίστοιχα να ανέλθουν σε 11% συμμετοχή στο ΑΕΠ και σε απασχόληση του 12 % του εργατικού δυναμικού (σχεδόν 24 εκ θέσεις εργασίας).

Ένας ακόμα πολύ σημαντικός ρόλος, εκτός από τη δημιουργία και την ανάπτυξη των θέσεων εργασίας, είναι αυτός που παίζει ο τουρισμός στην αναδιάρθρωση πολλών Ευρωπαϊκών περιφερειών. Το σύνολο των ρυθμίσεων και των υποδομών που δημιουργούνται για τον τουρισμό συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη και σε συνδυασμό με τη διατήρηση θέσεων εργασίας και με την δημιουργία αρκετών νέων σε περιοχές που παρουσιάζουν κοινωνικοοικονομικό μαρασμό ή στασιμότητα δίνουν νέα ώθηση για αναδιάρθρωση και περαιτέρω ανάπτυξη.

Επίσης, ο αειφόρος τουρισμός διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο για την ευρωπαϊκή πραγματικότητα καθώς συμβάλλει στη διαφύλαξη και διάσωση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς σε ένα διαρκώς διευρυνόμενο φάσμα τομών κ δραστηριοτήτων ξεκινώντας από τις τέχνες και φτάνοντας μέχρι τις τοπικές γεύσεις, γαστρονομικές ιδιομορφίες και τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας και του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτή

άλλωστε η παρατήρηση – κατανόηση οδήγησε και τους εμπλεκόμενους στον τουρισμό να προχωρήσουν στην συνεργασία για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ατζέντας 21 για τον τουρισμό.

Ήδη μέσα από τις πρώτες αυτές συνοπτικές παραγράφους μπορεί κάποιος να κατανοήσει την τεράστια σημασία του τουρισμού για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη – μέλη. Ο τουρισμός όμως, ως οικονομικός τομέας δεν είχε αντιμετωπιστεί στην πραγματική του διάσταση ούτε στη συνθήκη της Ρώμης το 1957 ούτε αργότερα στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη παρά τα πρώτα αργά και ασταθή, ως μου επιτραπεί η έκφραση, βήματα ξεκίνησαν να γίνονται τη δεκαετία του '80.

Το 1982 παρουσιάστηκε από την επιτροπή μία προσπάθεια προσδιορισμού των πρώτων κατευθύνσεων για τον τουρισμό και παρουσιάστηκαν «οι πρώτες κατευθύνσεις για μια κοινοτική πολιτική τουρισμού», οι οποίες αποτέλεσαν την βάση για όλες τις επόμενες συζητήσεις για το μέλλον του τομέα όχι μόνο στο εσωτερικό περιβάλλον της κοινότητας αλλά και στους κύκλους των επαγγελματικών οργανώσεων και όλων των εμπλεκόμενων με τον τουριστικό τομέα.

Οι πρώτες αυτές κατευθύνσεις μιλούσαν για έξι κύριους στόχους οι οποίοι είχαν σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιμέρους εθνικών πολιτικών και πιο συγκεκριμένα αφορούσαν:

- την αναδιάρθρωση του χρόνου των διακοπών.
- την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- την ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας σε υποανάπτυκτες οικονομικά περιοχές.
- την προώθηση του κοινωνικού τουρισμού.
- την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού.
- την προώθηση του αγροτουρισμού.

Το 1986 οι πρώτες κατευθύνσεις εμπλουτίζονται με νέες απόψεις και έχουμε την πρόταση μέτρων που αφορούσαν τους εξής στόχους:

- Διευκόλυνση του τουρισμού στις χώρες της κοινότητας.
- Καλύτερη κατανομή του τουρισμού στο χώρο και το χρόνο.
- Καλύτερος προσανατολισμός των παρεμβάσεων των κοινοτικών χρηματοδοτικών οργανισμών.
- Καλύτερη πληροφόρηση και προστασία των τουριστών .

- Βελτίωση του πλαισίου εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών.
- Διεύρυνση του προβληματισμού του τομέα και οργάνωση της παροχής συμβουλών και συνεργασίας.

Εν συνεχεία το έτος 1988 αποτελεί μια σημαντική αφετηρία μιας νέας περιόδου για τον τουρισμό και μάλιστα με ελληνικό χρώμα καθώς η Ελληνική προεδρία είναι αυτή η οποία συγκαλεί το πρώτο συμβούλιο υπουργών τουρισμού και ανακηρύσσει το 1990 ως Ευρωπαϊκό έτος τουρισμού. Το επίκεντρο της πρωτοβουλίας αυτής αποτέλεσαν τα εξής σημεία :

- Η προβολή και αξιοποίηση του οικονομικού και εννοποιητικού ρόλου του τουρισμού στην κατεύθυνση της ενιαίας αγοράς
- Η αύξηση του ενδοκοινοτικού τουρισμού
- Η εξισορρόπηση της χρονικής κατανομής της τουριστικής κίνησης .
- Η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουριστικής δράσης.
- Η χρηματοοικονομική υποστήριξη μέσω κοινών ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Το 1992 το συμβούλιο υιοθετεί το σχέδιο κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού το οποίο σηματοδοτεί την έναρξη μιας πιο ουσιαστικής και εντονότερης ενασχόλησης της κοινότητας με τον τουριστικό τομέα και περιελάμβανε τους εξής τομείς δραστηριότητας:

- Βελτίωση των γνώσεων στον τομέα του τουρισμού και ενίσχυση της συνοχής των ενεργειών
- Χρονικός καταμερισμός των διακοπών
- Διεθνικές ενέργειες σε τρίτες χώρες
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Περιβαλλοντικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Τουρισμός των νέων
- Διαδικασίες κατάρτισης.

Η τουριστική πολιτική της Ένωσης στοχεύει σε μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη μεταξύ των κρατών – μελών και επικεντρώνεται σε τέσσερεις κύριους τομείς που είναι η ελεύθερη μετακίνηση και η προστασία των τουριστών, το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών, τις μεταφορές και την περιφερειακή ανάπτυξη.

Η Ε.Ε. αποδεικνύει πλέον ότι έχει την πολιτική θέληση να διαδραματίσει έναν ενεργητικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού χωρίς να παρεμβαίνει άμεσα και επιτακτικά στον συντονισμό των εθνικών πολιτικών των κρατών – μελών και όπως θα δούμε πιο αναλυτικά στη συνέχεια της παρούσας εργασίας οι δράσεις της αναβαθμίζουν την προσπάθεια ανάδειξης και υποστήριξης της τουριστικής βιομηχανίας και του τουριστικού φαινομένου και της τεράστιας σημασίας του για την Ευρωπαϊκή οικονομία και όχι μόνο.

Τα τελευταία χρόνια, μια νέα πολιτική προσέγγιση λαμβάνει χώρα, συνδέοντας τον τουρισμό με τη συνθήκη της Λισαβόνας η οποία αναζητά τρόπους να ενεργοποιήσει την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη. Η ανανεωμένη αυτή τουριστική πολιτική, η οποία προτάθηκε από την επιτροπή το 2006, στοχεύει στο να βοηθήσει τη βιομηχανία να ξεπεράσει μια σειρά προκλήσεων ενώ παράλληλα στοχεύει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Οι προκλήσεις που καλείται να υπερκεράσει η νέα αυτή πολιτική συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων την γήρανση του πληθυσμού, τον αυξανόμενο εξωτερικό ανταγωνισμό, τις απαιτήσεις των καταναλωτών για πιο εξειδικευμένες μορφές τουρισμού ενώ δεν είναι δυνατόν να μην περιλαμβάνεται σε αυτές και η ανάγκη για την ανάπτυξη περισσότερων αειφόρων, φιλικών προς το περιβάλλον τουριστικών πολιτικών.

Η νέα αυτή πολιτική αναζητά να παράγει περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και να δημιουργήσει τις καταλληλότερες συνθήκες που θα βοηθήσουν τον τουρισμό να αναπτυχθεί δυναμικά και με ισχυρές βάσεις και κατευθυντήριες μέσα στα επόμενα χρόνια. Η ομάδα τουρισμού της Ένωσης επιδιώκει τον περαιτέρω διάλογο και τη συνεργασία με τους εμπλεκόμενους στον κλάδο για το καλό του τουριστικού τομέα και προωθεί μια ευρύτερη κατανόηση του ρόλου που παίζει ο τουρισμός στην Ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Κεφάλαιο 1: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τις πολιτικές που η Ευρωπαϊκή Ένωση προτίθεται να ακολουθήσει και τους προσανατολισμούς προς τους οποίους κινείται δεν θα ήταν δυνατόν να μην μελετήσουμε τα βασικότερα στοιχεία της τουριστικής βιομηχανίας μέσα στα Ευρωπαϊκά όρια και να τονίσουμε τις σημαντικότερες αλλαγές και παρατηρήσεις που σημειώθηκαν γύρω από αυτή τα τελευταία χρόνια, υπαγορεύοντας πολλές φορές τις νέες κατευθύνσεις και τους στόχους της Ένωσης και των κρατών μελών αναφορικά με τον τομέα.

Μέσα στα τελευταία 50 χρόνια, η τουριστική βιομηχανία εξελίχθηκε σε ένα τομέα μέγιστης οικονομικής σημασίας. Ακόμα και παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των διεθνών αφίξεων αποτελεί μια ισχυρή απόδειξη για την οικονομική σημασία και το ρόλο που παίζει ο τουρισμός για την οικονομία της Ένωσης αλλά και των κρατών-μελών ξεχωριστά, η αστρονομική αύξηση του αριθμού αυτού από την δεκαετία του '50 είναι ένα σαφέστατο δείγμα της δυναμικής του τουριστικού τομέα.

Οι διεθνείς αφίξεις στην Ευρώπη ανήλθαν από 25,3 εκατομμύρια το 1950 σε περίπου 414 εκατομμύρια το 2003 και υπολογίζονται να φτάσουν τα 717 εκατομμύρια το 2020, κάτι το οποίο σημαίνει ότι αναμένεται να έχουν σχεδόν διπλασιαστεί μέσα σε δυο δεκαετίες (2000-2020). Έχοντας γνώση αυτών των στοιχείων, γίνεται ευκολότερα κατανοητό το γεγονός ότι βάσει των προβλέψεων, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) θεωρεί ότι η Ευρώπη είναι και θα παραμείνει η σημαντικότερη τουριστική περιφέρεια παγκοσμίως.

Οι κύριοι παράγοντες για αυτή την συνεχόμενη αυξητική τάση εντοπίζονται σε δύο σημεία :από τη μία η αύξηση του προσωπικού διαθέσιμου εισοδήματος, μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και αύξηση βιοτικού επιπέδου σε συνδυασμό με τη μείωση του χρόνου εργασίας και την αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Από την άλλη, οι βελτιωμένες ταξιδιωτικές υποδομές σε συνδυασμό με την εξέλιξη της αεροπορικής βιομηχανίας και την χρήση αυτοκινήτων σχεδόν από όλες τις οικονομικές τάξεις.

Η μακρόχρονη προοπτική αποκαλύπτει ότι η τουριστική ζήτηση βασίζεται σε μια αδιαφιλονίκητη επιθυμία, για προσωρινές μετακινήσεις, η οποία επηρεάζεται από την πραγματική και αναμενόμενη οικονομική ανάπτυξη και πολιτική σταθερότητα και ασφάλεια. Σε βάθος χρόνου, κανένα οικονομικό ή πολιτικό γεγονός δεν παρατηρήθηκε

να οδηγεί σε παύση ,που να διαρκεί, την αυξητική τάση της παγκόσμιας τουριστικής ζήτησης.

Περίοδοι οικονομικής ή πολιτικής αστάθειας, οι οποίες προκάλεσαν το περισσότερο ακυρώσεις ταξιδιών ή την επιλογή εναλλακτικών προορισμών, τόνισαν το γεγονός ότι η ζήτηση αλλάζει μέσα στον τουριστικό τομέα όπως η επιλογή ενός εναλλακτικού μέσου μεταφοράς, κάτι το οποίο μπορεί να επηρεάσει και την επιλογή προορισμού.

1.1. Δυσκολίες μέτρησης της οικονομικής σημασίας του τουρισμού

Καθώς δεν υπάρχει παγκόσμια μέτρηση που να περιγράφει την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με το τζίρο σε άλλους βιομηχανικούς τομείς, επιτεύγματα σε επιμέρους τομείς όπως ο ξενοδοχειακός ή η οργάνωση ταξιδιών προσεγγίζονται ξεχωριστά.

Αυτή έλλειψη παγκόσμιας μέτρησης για τον τουριστικό τομέα μπορεί να δημιουργήσει καταστάσεις δυσάρεστες όπου οι διοργανωτές ταξιδιών επηρεάζονται από ξαφνικές μειώσεις του εξερχόμενου τουρισμού ή αλλαγές στα μέσα μεταφορών ενώ τα κέρδη των ξενοδοχείων επηρεάζονται από την απόφαση των τουριστών να επιλέξουν κοντινούς προορισμούς λόγω αλλαγών των προτιμήσεων τους.

Σε εξάρτηση πάντα από την ερμηνεία και τον ορισμό του τουριστικού τομέα, η συνεισφορά στο ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης ποικίλλει από 4 έως 11%. Αντίστοιχα, ο αριθμός των ανθρώπων που απασχολούνται κυμαίνεται από 7,3 μέχρι 20,6 εκατομμύρια, εκπροσωπώντας από 4 έως 12% της συνολικής εργασίας.

Τα τουριστικά κίνητρα φαίνονται να παραμένουν σχετικά σταθερά. Ο επαγγελματικός τουρισμός, αναφορικά με τις αφίξεις, αποτελεί περίπου το 20% των διεθνών αφίξεων στην Ευρώπη. Το μερίδιο του έχει ελαφρώς αυξηθεί κατά ένα 3% από το 1990 και μετά ,κάτι το οποίο μπορεί να πιστωθεί στην οικονομική απελευθέρωση στη Δυτική Ευρώπη και στις πολιτικές αλλαγές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη την ίδια περίοδο.

Στο 80% του υπόλοιπου τουρισμού, κυρίως αναψυχής, η απόσταση από τη θάλασσα αποτελεί το κυριότερο κριτήριο επιλογής. Η τάση για περισσότερο καπιταλιστικού ενδιαφέροντος τουρισμό και φυσιολατρικό τουρισμό είναι δύσκολο να μετρηθεί και να

αξιολογηθεί εξαιτίας της έλλειψης γενικά αποδεκτών ορισμών από τη μία και από τις συμπεριφορές των τουριστών από την άλλη, οι οποίοι πολλές φορές επιλέγουν μια μίξη πολιτιστικών στοιχείων και στοιχείων αναψυχής στις ίδιες διακοπές.

1.2.Αλλαγές στη δομή της ζήτησης

Εκτός από τις τάσεις για περισσότερες αλλά μικρότερες σε διάρκεια διακοπές, η τουριστική ζήτηση επηρεάζεται και από διάφορες δημογραφικές τάσεις. Η τάση για περισσότερες και μικρότερης διάρκειας διακοπές οφείλεται κυρίως στη μείωση και στην μεγαλύτερη ευελιξία των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας αλλά και στις αλλαγές στον τομέα των μεταφορών, για παράδειγμα οι low cost αεροπορικές εταιρείες και η εξέλιξη των διαδικτυακών κρατήσεων που έχουν σαν αποτέλεσμα λιγότερο χρονοβόρες και πιο οικονομικές διαδικασίες για την προετοιμασία και εκτέλεση ταξιδιών.

Η δημογραφική τάση στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από την αύξηση του μεριδίου ανθρώπων πάνω από τα 65 το οποίο θα ανέλθει από 16,5% το 1999 σε 26,3% το 2040. Αυτό το αυξανόμενο τμήμα του πληθυσμού συνηθίζει να ταξιδεύει και μπορεί ακόμα και να δημιουργήσει ένα νέο είδος τουρίστα ο οποίος να περνά αρκετούς μήνες σε ένα προορισμό και ειδικότερα το χειμώνα αναζητώντας πιο άνετο κλίμα.

Το αυξανόμενο μερίδιο γηραιότερων τουριστών κάνει αυτονόητο το γεγονός ότι το ποσοστό τουριστών με "αναπηρίες" και αυξημένες ανάγκες, είτε προσωρινές είτε μόνιμες δυσκολίες στην κίνηση, (περίπου 25% το 2000) θα αυξηθεί αφού οι μισοί ηλικιωμένοι πάνω από τα 65 έτη παρουσιάζουν δυσκολίες κίνησης άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο.

1.3.Η πολυσύνθετη πλευρά της προσφοράς.

Από τη στιγμή που δεν υπάρχει επίσημη στατιστική ερμηνεία του τουριστικού τομέα πολλοί εμπλεκόμενοι, όπως ξενοδοχεία και συναφή καταλύματα, εστιατόρια, καφετέριες, tour operators και ταξιδιωτικά πρακτορεία λαμβάνονται ως υπο-τομείς του τουριστικού τομέα αλλά τα στοιχεία που προκύπτουν από αυτούς δεν ανάγονται σε ένα κεντρικό συγκεντρωτικό επίπεδο τομέα.

Περίπου το 97% των επιχειρήσεων στην τουριστική βιομηχανία ανήκουν στους τομείς των ξενοδοχείων, καφετεριών και εστιατορίων (HORECA) δημιουργώντας το 71% του τζίρου, ενώ οι υπόλοιποι, πιο συγκεκριμένα tour operators και ταξιδιωτικά πρακτορεία αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 3% και συμμετέχουν στον τζίρο κατά 29%. Το 99% περίπου των επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) οι περισσότερες από τις οποίες απασχολούν 1 έως 9 άτομα.

Ακόμα και αν υπάρχουν μόνο λίγες μεγάλες επιχειρήσεις, αξίζει να σημειωθεί ότι η οικονομική τους σημασία σε ό,τι αφορά το συνολικό τζίρο είναι πολύ μεγάλη και ποικίλλει ανάμεσα στους επιμέρους τομείς. Ο τομέας των tour operators και των ταξιδιωτικών γραφείων για παράδειγμα, στα μέσα της δεκαετίας του 1990 αποτελείτο από 44000 επιχειρήσεις. Εκείνη την περίοδο οι πέντε μεγαλύτεροι Ευρωπαίοι διοργανωτές ταξιδιών το 1997 κατείχαν ένα μερίδιο της τάξης του 35% της αγοράς. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90 μια ραγδαία δομική αλλαγή έλαβε χώρα έχοντας σαν αποτέλεσμα να ανεβάσει τη συμμετοχή των πέντε μεγάλων στο τζίρο στο ποσοστό του 70% το 2002.

Η ταχύτητα αυτής της διαδικασίας συγκέντρωσης μειώθηκε, αλλά η πίεση του ανταγωνισμού συνεχίζεται, ειδικά εάν επαληθευτούν οι προβλέψεις ότι οι ρυθμοί αύξησης του κέρδους των tour operators θα πέσει στο μισό στα επρχόμενα χρόνια.

Ο ξενοδοχειακός τομέας παρουσίασε αντίστοιχα σημάδια συγκέντρωσης αλλά σε μικρότερη ένταση και ταχύτητα από ότι ο τομέας διοργάνωσης ταξιδιών. Το μέγεθος του μέσου Ευρωπαϊκού ξενοδοχείου αυξήθηκε ελαφρώς από 45,3 σε 48 δωμάτια ανά ξενοδοχείο μέσα σε μια χρονική περίοδο από το 1992 μέχρι το 2001, αλλά οι μεγάλες ξενοδοχειακές αλυσίδες αντιπροσωπεύουν μόνο το 10% μέχρι 20% της συνολικής δυναμικότητας δωματίων στην Ευρώπη.

Συνολικά, ο αριθμός δωματίων των Ευρωπαϊκών ξενοδοχείων αυξήθηκε με πολύ χαμηλότερους ρυθμούς από ότι συνέβη με το ρυθμό αύξησης της δυναμικότητας παγκοσμίως και με σημαντικές διαφοροποιήσεις μέσα στις περιοχές της Ευρώπης. Ο ρυθμός αύξησης στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη είναι πάνω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο και ανταποκρίνεται στις προβλέψεις για διπλασιασμό των διεθνών αφίξεων σε αυτές τις περιοχές από 15% σε 31% έως το 2020.

1.4.Τουρισμός και απασχόληση.

Η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει στην αύξηση των θέσεων εργασίας και πιο συγκεκριμένα στη μείωση της ανεργίας των νέων. Παρατηρώντας την εξέλιξη της εργασίας στον τομέα σε όλα τα κράτη –μέλη (93% των ατόμων που απασχολούνται στον τουρισμό εργάζονται σε αυτά) την περίοδο 1996-2001 βλέπουμε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της απασχόλησης με εξαίρεση ένα έτος, ήταν ο υψηλότερος από τον συνολικό όλων των υπολοίπων τομέων.

Η ηλικία των εργαζομένων στον τομέα διαφέρει σημαντικά από τις ηλικίες απασχολούμενων στην ευρύτερη Ευρωπαϊκή οικονομία. Σχεδόν οι μισοί εργαζόμενοι είναι νεότεροι από 35 ετών (37% σε όλους τους κλάδους) και το μερίδιο του ηλικιακού γκρουπ 15-24 είναι δύο φορές υψηλότερο από το μέσο όρο.

Η εντύπωση ότι η τουριστική βιομηχανία αποτελεί ένα πολυποίκιλο και κατακερματισμένο τομέα καθρεφτίζεται και σε σχέση με το εργατικό δυναμικό. Είναι γνωστό ότι τα εισοδήματα στον τουριστικό τομέα είναι χαμηλότερα από τον μέσο όρο. Συνήθως αυτό εξηγείται από χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας η οποία όμως είναι περίπου η μισή από ότι σε όλες τις υπηρεσίες της αγοράς.

Η εικόνα αυτή οφείλεται περισσότερο στην επικρατέστερη θέση του τομέα των εργαζομένων σε ξενοδοχεία, εστιατόρια και εστίαση (τομέας HORECA). Η παραγωγικότητα του δυναμικού στον τομέα της οργάνωσης ταξιδιών είναι αισθητά υψηλότερη από ότι στον τομέα HORECA και είναι ειδικά σε κάποιες χώρες πολύ υψηλότερη από όλες της υπηρεσίες της αγοράς.

Ακόμα όμως και στον τομέα HORECA παρατηρούνται διαφοροποιήσεις της παραγωγικότητας σε εστιατόρια και καφέ ενώ πολύ υψηλότερη προφανώς στον ξενοδοχειακή βιομηχανία. Είναι πλέον ολοφάνερο ότι και το επίπεδο εισοδημάτων ποικίλλει έντονα στα πλαίσια του τουριστικού τομέα.

1.5.Αλλαγές στην προσφορά

Οι πιο σημαντικές αλλαγές που επηρεάζουν την διαδικασία του ανταγωνισμού ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τον τρόπο οργάνωσής τους είναι οι τεχνολογικές προκλήσεις που οφείλονται κυρίως στην έκρηξη των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ICTS) και στην εξέλιξη μιας βασισμένης στη φύση μορφής, βιώσιμου τουρισμού.

Παρά την εντυπωσιακή άνοδο (από το 1998 έως το 2001 τα έσοδα από τις online υπηρεσίες ταξιδιών διπλασίασαν το μερίδιό τους στην αγορά ταξιδιών) σε όρους τζίρου, το μερίδιο παραμένει ακόμα αρκετά χαμηλό (3,6% το 2002). Παρόλα αυτά οι προβλέψεις ανάπτυξης από το 2006 θα έχουν σαν αποτέλεσμα μια αναμενόμενη αύξηση του τζίρου περίπου 120% μέσα σε μια τετραετία.

Από την οπτική γωνία της πολιτικής, η ερώτηση που πρέπει να απαντηθεί δεν είναι το εάν θα αυξηθεί ή θα μειωθεί το μερίδιο των online ταξιδιών αλλά το κατά πόσο οι επιχειρήσεις θα καταφέρουν να αντιδράσουν έγκαιρα και επαρκώς στις νέες απαιτήσεις έτσι ώστε να διατηρήσουν ή ακόμα και να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Αναφορικά με τις πελατειακές σχέσεις, φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις υιοθετούν τις αγοραστικές συνήθειες των πελατών τους. Οι αριθμοί δείχνουν ότι μόνο το 20% των ανθρώπων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για πληροφορίες και σχεδιασμό ταξιδιών κάνουν κρατήσεις online. Από αυτό θα έλεγε κάποιος ότι ο τουριστικός τομέας ως προς αυτή την κατεύθυνση δεν διαφέρει και πολύ από τους άλλους τομείς.»όμως νεότερες έρευνες έρχονται να δείξουν με τα αποτελέσματά τους ότι ένα στα τρία διεθνή ταξίδια εμπεριέχουν τη χρήση του διαδικτύου και ότι σε περισσότερες από τις μισές εξ αυτών περιπτώσεις γίνεται online κράτηση από το δίκτυο.

Ακόμα φαίνεται ότι η πλειοψηφία των καταναλωτών προτιμά την προσωπική επαφή για να μεταφέρει και να υλοποιήσει τα αποτελέσματα της δικτυακής της έρευνας. Σε πιο απλές όμως συναλλαγές, όπως η αγορά αεροπορικών εισιτηρίων ή την ενοικίαση δωματίων ξενοδοχείου, οι καταναλωτές φαίνεται να αλλάζουν ταχύτατα τις συνήθειές τους με μεγάλη αυξητική τάση.

Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση έχει να κάνει με το γεγονός ότι η B2B επικοινωνία χρησιμοποιείται περισσότερο για να πείσει και να αυξήσει τις πωλήσεις και σε πολύ

μικρότερη έκταση για διοικητικούς σκοπούς των επιχειρήσεων. Προφανέστατα η χρήση ICT για διοικητικούς σκοπούς ,είναι αλληλένδετη και με το μέγεθος των επιχειρήσεων καθώς και όσο πιο πολύπλοκες διοικητικές λειτουργίες παρουσιάζονται σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις , τόσο πιο χρήσιμη είναι η χρήση ICT.

Στον τουριστικό τομέα, η χρήση ICT για αυτό το σκοπό είναι κάτω από το μέσο όρο σε όλα τα μεγέθη επιχειρήσεων. Ο χρόνος που τα ICT χρησιμοποιούνται πιο εντατικά είναι τόσο μικρός και η ταχύτητα των αλλαγών τόσο μεγάλη , που τα πρόσφατα στοιχεία δεν επιτρέπουν να κρίνουμε εάν η υιοθέτηση από τις επιχειρήσεις των συστημάτων αυτών είναι επαρκής ή όχι.

Αναλογιζόμενοι τις οικολογικές ερωτήσεις για την επίδραση του τουρισμού στο περιβάλλον από τη μία και την προστασία του περιβάλλοντος και την βασισμένη στη φύση μορφή τουρισμού από την άλλη, οι σχέσεις μεταξύ τουρισμού και φυσικού περιβάλλοντος είναι δύσκολο να αξιολογηθούν. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της δυσκολίας του ορισμού των προβλημάτων και σε πρακτικές δυσκολίες στη μέτρηση των επιπτώσεων.

Τουλάχιστον, οι μεγαλύτερες τουριστικές επιχειρήσεις έχουν ήδη αντιδράσει στην περιβαλλοντική πρόκληση προσλαμβάνοντας άτομα υπεύθυνα για περιβαλλοντικά θέματα που αφορούν ολόκληρη την αλυσίδα των υπηρεσιών του τομέα. Οι ΜΜΕ συνήθως εμπλέκονται στις διαδικασίες μέσω των ενώσεων τους.

1.6.Αύξηση της ανταγωνιστικότητας

Η ταχύτατη δομική αλλαγή στον υπο-κλάδο των διοργανώσεων ταξιδιών αποκάλυψε ότι στο επίπεδο των επιχειρήσεων η αλλαγή μπορεί να διαχειριστεί από την αγορά εσωτερικά αλλά αυτό θα οδηγούσε σταδιακά σε μεγαλύτερα επίπεδα συγκέντρωσης. Στον τομέα των καταλυμάτων, η δομική αλλαγή συμβαίνει πολύ πιο απαλά και δεν έχει οδηγήσει σε τόσο ισχυρά φαινόμενα συγκέντρωσης ,αντίστοιχα με αυτά της αγοράς ταξιδιών.

Εάν σκεφτούμε την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι τα κριτήρια για να κρίνουμε την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών περιλαμβάνουν παράγοντες όπως η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, οι ικανότητες

του εργατικού δυναμικού και μακροοικονομικές συνθήκες όπως π.χ. η οικονομική ανάπτυξη.

Με κάθε σεβασμό που αρμόζει σε όλα αυτά τα κριτήρια, μια ευρείας έκτασης πολιτική πρέπει να στοχεύσει στη βελτίωση των υποδομών για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση, προωθώντας ταυτόχρονα σημαντικά μέτρα από τα οποία εξίσου θα επωφελείται η τουριστική βιομηχανία.

Εξαιτίας όμως της πολυπλοκότητας του τουριστικού προϊόντος, το οποίο όχι μόνο παράγεται από πολλούς ιδιωτικούς παραγωγούς αλλά και από δημόσιους και ημι-δημόσιους οργανισμούς (μουσεία, υπηρεσίες πληροφόρησης κλπ), μια στενή ιδιωτική και δημόσια συνεργασία είναι απαραίτητη για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα όχι μόνο μεμονωμένων επιχειρήσεων αλλά και των προορισμών ως η συσχέτιση όλων των πρώτων υλών που η σύνθεση τους είναι απαραίτητος παράγοντας για την σύνθεση και πραγματοποίηση ενός τουριστικού ταξιδιού.

1.7.Πρώτα συμπεράσματα αναφορικά με την τουριστική βιομηχανία

Όλα τα διαθέσιμα στατιστικά δείχνουν ότι η τουριστική βιομηχανία έχει τεράστια οικονομική σημασία και συνεισφέρει στους κυριότερους στόχους της οικονομικής πολιτικής όπως η βελτίωση των ρυθμών ανάπτυξης, οι δομικές αλλαγές και η απασχόληση. Όμως, τα διαθέσιμα υπάρχοντα στατιστικά δεν μας επιτρέπουν την επαρκή μέτρηση της οικονομικής σημασίας της τουριστικής βιομηχανίας και τις επιδράσεις της σε άλλα πεδία της οικονομίας και της οικονομικής πολιτικής. Για αυτό ακριβώς το λόγο, tourism satellite accounts (TSAs) σε όλα τα κράτη μέλη καθώς επίσης και σε κεντρικό κοινοτικό επίπεδο είναι απαραίτητοι.

Χωρίς ένα επαρκές σετ δεικτών ταξινομημένων σε ένα σύστημα όπως τα TSAs, η χρήση απλών δεικτών μεμονωμένων θα μπορούσε να οδηγήσει σε προβληματικά συμπεράσματα. Θα ήταν λάθος επομένως να συμπεράνουμε από ένα μερίδιο διεθνών αφίξεων στην Ευρώπη που παρουσιάζει μείωση να γενικεύαμε σε όλες τις διεθνείς αφίξεις και να λέγαμε ότι η οικονομική σημασία του τουρισμού ή η ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας παρουσιάζει πτωτική τάση.

Ακόμα και αν η τουριστική ζήτηση είναι ένα είδος κατανάλωσης το οποίο μπορεί να παρουσιάσει εύκολα αυξομειώσεις, οι πολιτικές και οικονομικές αστάθειες δεν έχουν οδηγήσει σε μείωση ή σε διαρκή παύση της συνολικής τουριστικής ζήτησης αλλά περισσότερο σε αλλαγές επιλογών μέσα στον τουριστικό τομέα (π.χ. επιλογή εγχώριου προορισμού έναντι ενός προορισμού του εξωτερικού κλπ.). Χωρίς τα TSAs δεν είναι δυνατόν να αξιολογήσουμε εάν και κατά πόσο μια συγκεκριμένη πολιτική ή οικονομική κατάσταση έπληξε την τουριστική βιομηχανία στο σύνολό της ή απλά έναν από τους υπο κλάδους της ή ακόμα και μια συγκεκριμένη μορφή τουρισμού.

Η υψηλού εισοδήματος ελαστικότητα της τουριστικής ζήτησης οδηγεί σε μια ευελιξία αναφορικά με τις αποφάσεις του συγκεκριμένου καταναλωτή, πράγμα το οποίο φανερώνει και ένα ρίσκο για τις επιχειρήσεις αλλά και από την άλλη διασφαλίζει ότι η τουριστική βιομηχανία ευεργετείται αυτόματα από τα αυξανόμενα εισοδήματα. Από τη στιγμή που μια οικονομική πολιτική στοχεύει σε οικονομική ανάπτυξη και αύξηση της απασχόλησης είναι η καλύτερη μακροπρόθεσμη εξασφάλιση για αυξήσεις στην τουριστική ζήτηση.

Διάφορα μέρη της τουριστικής βιομηχανίας όπως οι tour operators και τα ταξιδιωτικά πρακτορεία έχουν δεχθεί ραγδαίες δομικές αλλαγές οι οποίες συνεχίζονται ακόμα αλλά με χαμηλότερους ρυθμούς. Ο κόσμος των τουριστικών επιχειρήσεων φαίνεται να είναι ικανός να ανταπεξέλθει στις νέες προκλήσεις. Οι διαθέσιμες έρευνες δείχνουν ότι η χρήση νέων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος φανερώνουν αυξητικές τάσεις. Από το 1998, όπου η χρήση των νέων τεχνολογιών παρουσίασε εκρηκτική αύξηση, είναι σχεδόν αδύνατο να κρίνουμε εάν το να προωθήσουμε σχετικά μέτρα είναι απαραίτητο και το τι κατάσταση θα αντιμετωπίζαμε όταν θα έμπαιναν σε ισχύ.

Σχετικά με τις βελτιώσεις της ανταγωνιστικότητας, διάφορα επίπεδα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Στο επιχειρηματικό επίπεδο η ανταγωνιστικότητα στην τουριστική βιομηχανία μπορεί να αυξηθεί με γενικά μέτρα οικονομικής πολιτικής, βελτιώνοντας ιδιαίτερω και την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ.

Στον τομέα των καταλυμάτων, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ξενοδοχεια-οικογενειακές επιχειρήσεις που αποτελούν και την πλειοψηφία, εξασφαλίζουν μια ποικιλία προσφοράς η οποία δεν θα μπορέσει να υποστηριχθεί σε αντίστοιχες τιμές από τα μεγάλα brands.

Αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα των προορισμών, οι οποίοι προσφέρουν μια σύνθεση προϊόντων (υπηρεσίες, δράσεις, αξιοθέατα) απαραίτητων για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των τουριστών, μια πολύ στενή συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα είναι απαραίτητη.

Σε εθνικό ή κοινοτικό επίπεδο, μια αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο επιχειρήσεων ή/ και προορισμών θα μπορούσε να υποστηριχτεί με την ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων για τις μακροχρόνιες τάσεις της ζήτησης όπως η αλλαγή στην ηλικιακή πυραμίδα και οι επιπτώσεις στις επιθυμίες και τις ανάγκες των καταναλωτών, όπως επίσης και οι απαραίτητες αλλαγές στην οικονομική πολιτική π.χ. στις κατευθύνσεις προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτή η διαχείριση πληροφοριών θα πρέπει να βασιστεί σε έρευνες και μελέτες και να περιέχει συστάσεις προς όλους τους εμπλεκόμενους καθώς και τα απαραίτητα εργαλεία για την επίτευξη του στόχου.

Κεφάλαιο 2: Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ Ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ένας πάρα πολύ σημαντικός σταθμός, ο οποίος επηρέασε χωρίς καμιά αμφισβήτηση την Ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία και λειτούργησε ως καταλύτης στην χάραξη πολιτικών για τον Ευρωπαϊκό τουρισμό, είναι η εισαγωγή του Ευρώ στη ζωή των κρατών –μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Την 1^η Ιανουαρίου του 1999, το Ευρώ κάνει την επίσημη εμφάνιση του και υιοθετείται ως το εθνικό νόμισμα για έντεκα κράτη-μέλη (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Φινλανδία). Το ενιαίο νόμισμα και η νομισματική ένωση (ΟΝΕ) αποτελούσε για αρκετά χρόνια ένα ευρωπαϊκό όνειρο και η πραγματοποίησή του εκπληρώνει μια απαραίτητη προϋπόθεση για μια μελλοντική πολιτική ενοποίηση στο μέλλον.

Το ενιαίο νόμισμα εξυπηρετεί και προωθεί στα πλαίσια της κοινότητας την ενιαία αγορά. Έχοντας εξαλείψει προβλήματα που παρατηρούνταν έως τότε λόγω των συναλλαγματικών διακυμάνσεων, με την παροχή μιας κοινής νομισματικής μονάδας, δίνει μια νέα και μεγαλύτερη ώθηση στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τον τουρισμό. Ακόμα η διαφάνεια των τιμών ανάμεσα στα μέλη της ένωσης θα αυξήσει τον ανταγωνισμό, κάτι το οποίο θα ευνοήσει τους καταναλωτές αλλά παράλληλα θα οδηγήσει και σε αρκετές εξαγορές και συγχωνεύσεις σε όλους τους οικονομικούς τομείς.

2.1.Οικονομικές επιπτώσεις

Έχοντας πλέον εξαλειφθεί με την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος το κόστος μετατροπής των εθνικών νομισμάτων και οι συναλλαγματικοί κίνδυνοι από τις μεταβολές στις νομισματικές ισοτιμίες, διευκολύνονται αναμφισβήτητα οι συναλλαγές μέσα στον οικονομικό χώρο του Ευρώ. Η διαφάνεια των τιμών που προκύπτει, δίνει τη δυνατότητα σύγκρισης των τιμών στον καταναλωτή και αυξάνει τη δυνατότητα σύγκρισης των τιμών στον καταναλωτή και αυξάνει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των επιχειρήσεων δίνοντας του μεγαλύτερα οφέλη και δυνατότητες επιλογών.

Από τη δική τους πλευρά, οι επιχειρήσεις στην προσπάθεια τους να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις και να προσαρμοστούν στο διαφοροποιημένο οικονομικό περιβάλλον, πρέπει να γίνουν αποτελεσματικότερες, καινοτόμες και κατ' επέκταση ανταγωνιστικότερες. Οι ΜΜΕ ευνοούνται από την υιοθέτηση του νομίσματος καθώς η εισαγωγή του Ευρώ διευκολύνει τις εξαγωγικές τους δραστηριότητες μειώνοντας τα κόστη για τις τιμολογιακές πολιτικές τους.

Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση γύρω από την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος έχει να κάνει με την ώθηση που δίνει το Ευρώ στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Το Ευρώ, ενισχύει την εμπιστοσύνη των αγορών μέσα σε ένα υγιές οικονομικό περιβάλλον το οποίο δημιουργεί με σταθερότητα τιμών, χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και χαμηλό δημόσιο χρέος. Αποτέλεσμα των συνθηκών αυτών είναι και τα χαμηλότερα επιτόκια καθώς και μια πιο αποτελεσματική κατανομή οικονομικών πόρων.

Τέλος, με το ενιαίο νόμισμα όσοι ταξιδεύουν στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ γλυτώνουν χρόνο και χρήμα καθώς δεν χρειάζεται πλέον να προμηθεύονται συνάλλαγμα. Χαρακτηριστικά που συνόδευσαν τα ταξίδια όπως αποκλίσεις ισοτιμιών και προμήθειες τραπεζών αποτελούν παρελθόν. Οι καταθέσεις και οι μεταφορές χρηματικών ποσών γίνονται ταχύτερα και αποτελεσματικότερα ενώ για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, το νέο νόμισμα δημιουργεί ένα περιβάλλον σταθερότητας και βεβαιότητας της ασφάλειας γύρω από τις τιμές των προϊόντων και τις συναλλαγές στην αγορά.

2.2. Τουρισμός και Ευρώ

Οι τουριστικές διαδικασίες χαρακτηρίζονται από ένα πλήθος διασυνοριακών δραστηριοτήτων. Σαφέστατα λοιπόν η ύπαρξη ενός κοινού νομίσματος, διευκολύνει τις δραστηριότητες και ωφελεί τον κλάδο.

Είναι γεγονός ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του 2000, τρεις στους τέσσερις πολίτες της Ε. Ε. παραμένουν εντός των ευρωπαϊκών συνόρων αναφορικά με τους προορισμούς διακοπών που επιλέγουν. Είναι εύκολα κατανοητό ότι όλοι αυτοί οι επισκέπτες χρησιμοποιούν το Ευρώ κατά τη διάρκεια των επισκέψεων αυτών. Με τη χρήση του ενιαίου νομίσματος, μειώνονται τα έξοδα που προκύπτουν από τις διαδικασίες

συναλλάγματος, κάτι το οποίο επιβαρύνει ακόμα επισκέπτες οι οποίοι δεν προέρχονται από τον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο.

Ανάμεσα στο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας και την τουριστική δραστηριότητα βλέπουμε ότι υπάρχει μια θετική συσχέτιση. Η προσφορά των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών εξαρτάται άμεσα από παράγοντες όπως οι υποδομές, η αποτελεσματικότητα της αγοράς κεφαλαίου και την ύπαρξη ενός καταρτισμένου προσωπικού. Η αύξηση της παραγωγικότητας ανοίγει μια οδό για μια αυξητική σταθερή ζήτηση τουριστικών προϊόντων κάτι που να συνδέεται άμεσα και με την αύξηση εισοδημάτων και ελεύθερου χρόνου.

Το Ευρώ παρουσιάζει άμεσα αποτελέσματα στην τουριστική προσφορά επηρεάζοντας το οικονομικό περιβάλλον στο οποίο κινούνται επιχειρήσεις και καταναλωτές. Επιπλέον έχοντας εξαλείψει τις διακυμάνσεις μεταξύ των τιμών συναλλαγματικής ισοτιμίας ανάμεσα στα κρατικά νομίσματα των συμμετεχόντων κρατών και παρέχοντας εγγυήσεις για τη σταθερότητα των τιμών και την έκφρασή τους σε κοινή μονάδα, το Ευρώ αυξάνει τη διαφάνεια της αγοράς.

Πιο συγκεκριμένα:

- Διαφάνεια στις τιμές.
Το κοινό νόμισμα κάνει όπως ήδη έχουμε αναφέρει ευκολότερη τη σύγκριση τιμών ανάμεσα στους Ευρωπαϊκούς προορισμούς και ευνοεί τον ανταγωνισμό με τη συμβολή του στη βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών και ενισχύοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των κρατών προορισμών.
- Η αγορά συναλλάγματος μεταξύ των κρατών μελών εξαφανίζεται, κάτι με άμεσα για τον τουρισμό αποτελέσματα.
- Η εξάλειψη προβλημάτων εμπιστοσύνης για κάποια ευρωπαϊκά νομίσματα.
Όλες οι κεντρικές τράπεζες τονίζουν τη σημασία της σταθερότητας των τιμών, όμως κάποιες από αυτές αντιμετωπίζονταν δύσπιστα από την αγορά και η δυσπιστία αυτή μεταφραζόταν σε επιτόκια και κινήγι συγκράτησης του πληθωρισμού.

Με τη ύπαρξη μιας δυναμικής και αξιόπιστης Κεντρικής Τράπεζας, μειώνονται τα κόστη για τη συγκράτηση του πληθωρισμού και σε συνδυασμό με τα χαμηλότερα επιτόκια στα κράτη –μέλη, παρατηρούνται ενθαρρύνσεις των επενδύσεων.

- Η δημιουργία ενός ισχυρού διεθνούς νομίσματος .

Το Ευρώ επιτρέπει στα κράτη – μέλη να είναι λιγότερο εξαρτημένα από τις νομισματικές πολιτικές άλλων μεγάλων βιομηχανικών χωρών όπως η αμερικανική πολιτική για το δολάριο ή η ιαπωνική για το γιεν και προφυλάσσονται από τις διακυμάνσεις των ισοτιμιών συναλλάγματος ανάμεσα στα ισχυρά νομίσματα. Το γεγονός αυτό συμβάλλει σημαντικά στη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο του τουρισμού.

2.3.Ευρώ και καταναλωτές

Όπως συμβαίνει με τις οικονομίες των κρατών-μελών ,τις επιχειρήσεις έτσι και οι καταναλωτές απολαμβάνουν οφέλη από την υιοθέτηση του νέου νομίσματος. Το νέο νόμισμα ωφελεί τον καταναλωτή κυρίως με :

- Την εξοικονόμηση χρηματικών ποσών από τις συναλλαγματικές διαδικασίες λόγω ισοτιμιών και προμηθειών των τραπεζών, διευκολύνοντας τη διεξαγωγή ταξιδιών.
- Τη διαφάνεια των τιμών στα προϊόντα . Οι καταναλωτές μέσα από την έκφραση των τιμών σε κοινή μονάδα μετά από την υιοθέτηση κοινού νομίσματος ,μπορούν με μεγαλύτερη ευκολία να συγκρίνουν τις τιμές των προϊόντων στα κράτη μέλη και η διαφάνεια αυτή οδηγεί σε αύξηση του ανταγωνισμού και πιθανή σταδιακή μείωση των τιμών.
- Το κέρδος σε χρόνο. Τα ταξίδια διευκολύνονται και οι διαδικασίες τους απλοποιούνται καθώς οι καταναλωτές εξοικονομούν χρόνο από δραστηριότητες συνυφασμένες έως τώρα με αυτά όπως οι συναλλαγματικές διαδικασίες.
- Τη διατήρηση των τιμών-σταθερότητα. Το Ευρώ έχει μεγαλύτερες αντιστάσεις απέναντι στον πληθωρισμό από ότι τα παλιότερα νομίσματα των κρατών-μελών , κάτι το οποίο θα ωφελήσει τους καταναλωτές καθώς θα μειώσει τη διάβρωση του εισοδήματος τους από τις πληθωριστικές τάσεις και θα τους δώσει μια ισχυρή αγοραστική δύναμη.

2.4.Συμπεράσματα

Η υιοθέτηση του Ευρώ, με τα πολύπλευρα οφέλη που το συνοδεύουν τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές, συμβάλλει δυναμικά στη διευκόλυνση των ταξιδιών και έμμεσα μέσα από τις αναμίξεις στοιχείων πολιτισμού και πληθυσμών των κρατών-μελών, στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Το νέο νόμισμα, ενισχύει το συγκριτικό πλεονέκτημα των κρατών μελών προορισμών και διευκολύνει και προσελκύει μεγαλύτερης αξίας επενδύσεις στον τουριστικό κλάδο ενώ ταυτόχρονα επιβάλλει πλήθος καταρτισμένων επαγγελματιών. Συγχρόνως, τα προϊόντα προσαρμόζονται στις ανάγκες των καταναλωτών και των νέων συνθηκών με μεγαλύτερες δυνατότητες κατανόησης και εξοικείωσης με την τουριστική αγορά.

Η ενδυνάμωση που προσφέρει το κοινό νόμισμα στην Ευρωπαϊκή αγορά και οικονομία έχει θετικές επιπτώσεις στον τουρισμό. Η σταθερότητα που προσφέρει το Ευρώ στην Ευρωπαϊκή οικονομία, είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας της ένωσης, η οποία ενθαρρύνει αλλά παράλληλα βασίζεται και σε ένα πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό, στον Ευρωπαϊκό τουρισμό.

Κεφάλαιο 3: Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Ένας ακόμα σημαντικός σταθμός για την Ένωση αποτέλεσε η τελευταία μεγάλη διεύρυνση και το αποφασιστικό βήμα που οδήγησε στην Ένωση των 27 κρατών – μελών. Οι νέες συνθήκες ,διαφοροποίησαν το Ευρωπαϊκό περιβάλλον και όπως κάθε άλλος τομέας έτσι και η τουριστική βιομηχανία δέχτηκε επιδράσεις και νέες προκλήσεις και προοπτικές.

Από τις πρώτες μελέτες που έγιναν μετά από το σημαντικό βήμα της διεύρυνσης της Ένωσης, επιβεβαιώθηκε για άλλη μια φορά το γεγονός ότι η Ευρώπη αποτελεί ένα πολύ σταθερό τουριστικό προορισμό σε σύγκριση με άλλες μεγάλες περιοχές στον κόσμο. Η διεύρυνση συνέβαλλε σε αυτή την κατεύθυνση όχι μόνο παρακινώντας διεθνείς αφίξεις στα νεότερα κράτη- μέλη, αλλά και μεταξύ των νέων και των παλιών κρατών-μελών. Τα κενά που παρουσιάζονταν στο ύψος των εισοδημάτων και οι διαφορές στις ταξιδιωτικές συνήθειες δημιουργούν ένα μεγάλο αριθμό επαγγελματικών ευκαιριών και προσφέρουν κίνητρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

3.1. Η διεύρυνση δημιουργεί αύξηση της ζήτησης και επαγγελματικές ευκαιρίες

Στα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αιώνα, παρά την ύπαρξη ενός διεθνούς περιβάλλοντος το οποίο διακινδύνευε την απόδοση του παγκόσμιου τουρισμού, η Ευρώπη σταθεροποίησε τη θέση της σαν νούμερο ένα τουριστικός προορισμός παγκοσμίως. Ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης των διεθνών αφίξεων παγκοσμίως είχαν φθίνουσα πορεία σε χρονιές όπως το 2001 και το 2003, στην Ευρώπη συνέχισαν να είναι ανοδικοί.

Από το 2004 παγκοσμίως οι διεθνείς αφίξεις άρχισαν να παρουσιάζουν και πάλι αυξητική τάση. Η αύξηση συνεχίστηκε παρά το γεγονός των αυξήσεων στις τιμές του πετρελαίου. Αυτή η αντίδραση απέναντι στις τιμές του πετρελαίου αποτελεί ένα καλό παράδειγμα για το ότι η Ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία αντιδρά δυναμικά στις προκλήσεις και αστάθειες του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Η διαδικασία της διεύρυνσης συνέβαλλε στη βελτίωση της θέσης της Ευρώπης στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη. Η κοινοτική αποδοχή και οι νέες πολιτικές που εφαρμόστηκαν στο κομμάτι των αγορών των νέων κρατών –μελών προκάλεσε

τεράστια αύξηση σε τουριστικές ροές μεταξύ παλαιών και νέων κρατών –μελών. Οι διανυκτερεύσεις των πιο κοντινών παλαιών κρατών –μελών στα τρία μεγαλύτερα νέα και πιο συγκεκριμένα στην Πολωνία, Ουγγαρία και την Τσεχία αυξήθηκαν κατά 56% από το 1997 μέχρι το 2004 και κατά 26% προς την αντίθετη κατεύθυνση. Πάρα πολύ σημαντικές αυξήσεις στον ενδοευρωπαϊκό τουρισμό στα πλαίσια της διεύρυνσης.

Η είσοδος των νέων κρατών –μελών χωρίς καμιά αμφισβήτηση εντείνει τον ανταγωνισμό. Τα διαφοροποιημένα επίπεδα τιμών μεταξύ των παλιών και των νέων κρατών μελών καθώς και οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης που τα νέα μέλη παρουσιάζουν, συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού και στη δημιουργία νέων αγορών και ευκαιριών για τις τουριστικές επιχειρήσεις.

Ένα ακόμα σημείο το οποίο παρατηρείται είναι το γεγονός της ύπαρξης μεγάλων διαφορών στο ύψος του εισοδήματος μεταξύ νέων και παλιών κρατών μελών. Στα νεότερα μέλη βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό διανυκτερεύσεων καλύπτεται από εξωτερικούς επισκέπτες και όχι κατοίκους του εσωτερικού. Αναλογιζόμενοι ότι ο κύριος λόγος για τη διαφοροποίηση αυτή που παρουσιάζει η ζήτηση μεταξύ παλιών και νέων μελών είναι η οικονομική κατάσταση, γίνεται κατανοητό ότι η οικονομική ανάπτυξη των νέων χωρών θα οδηγήσει σε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες και θα διαμορφώσει την τουριστική ζήτηση.

Έχοντας ήδη αναφερθεί στη δημογραφική γήρανση που αντιμετωπίζει η τουριστική βιομηχανία και κυρίως για τα νέα γκρουπ τουριστών 65 και άνω, κατανοούμε τις συνθήκες που θα απασχολήσουν παλιά και νέα κράτη μέλη. Τα συγκεκριμένα ηλικιακά γκρουπ προτιμούν εγχώριους προορισμούς και συνοδεύονται από μια αλλαγή δομής στη ζήτηση η οποία θα ανοίξει νέες αγορές, ειδικότερα ευνοώντας τις μικρότερες και τοπικής εμβέλειας επιχειρήσεις εφόσον ικανοποιούν τις απαιτήσεις των ομάδων αυτών αναφορικά με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την προσβασιμότητα.

Παρατηρώντας τη δομή της τουριστικής βιομηχανίας όπως αυτή εμφανίζεται στα παλιά και στα νέα κράτη της διεύρυνσης δεν θα παρατηρήσουμε ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις. Περισσότερο από το 90% είναι ΜΜΕ με εργατικό δυναμικό έως 9 άτομα. Το 95% των τουριστικών επιχειρήσεων ανήκουν στον τομέα HORECA ενώ οι διοργανωτές ταξιδιών αποτελούν περίπου το 4,2% και πιο συγκεκριμένα το 3,5% στα παλιά και 7,9 % στα νέα κράτη μέλη αποφέροντας αντίστοιχα το 28% και το 19 % των εσόδων του τομέα. Σαν αποτέλεσμα της συνεχόμενης αύξησης της τουριστικής ζήτησης στα νέα κράτη μέλη μετά τη διεύρυνση, ο αριθμός των κλινών αυξάνεται με τεράστιο ρυθμό. Η

δημιουργία νέων μονάδων αυξάνει διαρκώς το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών ενώ ταυτόχρονα τονώνει τον ανταγωνισμό.

Ένα ακόμα σημείο άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι ενώ ο αριθμός ξενοδοχείων ανά άτομα είναι ευδιάκριτα χαμηλότερος στα νεότερα κράτη μέλη η αντίστοιχη αναλογία για τους tour operators είναι πάνω από το μέσο όρο. Εάν σκεφτούμε ότι οι μεγαλύτερες αγορές για τους tour operators βρίσκονται στα παλιά κράτη μέλη ως τώρα βλέπουμε αξιοπρόσεκτες προοπτικές για δομικές αλλαγές στο κομμάτι της διοργάνωσης ταξιδιών.

3.2.Ο τουρισμός συμβάλλει στους στόχους απασχόλησης της Λισαβόνας

Ο τουρισμός είναι μια πραγματική μηχανή παραγωγής θέσεων εργασίας. Ο αριθμός των ανθρώπων που απασχολούνται στον τομέα HORECA αυξάνεται γρηγορότερα από το συνολικό εργατικό δυναμικό. Η απασχόληση στον τομέα HORECA συμβάλλει σημαντικά στην απασχόληση των νέων. Η ηλικιακή ομάδα 15-24 είναι περισσότερο από δύο φορές μεγαλύτερη (22,4%) από ότι σε άλλους κλάδους (10,3%).

Το χαμηλότερο μερίδιο τουριστικής εργασίας ως προς τη συνολική απασχόληση στα νέα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης δεν πρέπει να παραληφθούν από τις παρατηρήσεις μας. Σε αυτές τις χώρες η σημασία στον τομέα της προσφοράς υπηρεσιών στην συνολική απασχόληση είναι αρκετά χαμηλότερη από ότι στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες αλλά με εμφανείς τάσεις ανάπτυξης και υψηλές προοπτικές.

Μια άλλη παρατήρηση έχει να κάνει με την part-time εργασία . Το μερίδιο συμμετοχής της συγκεκριμένης εργασίας είναι εμφανώς υψηλότερο στον τομέα HORECA από ότι στη συνολική οικονομία ή στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Βέβαια παρά το υψηλότερο μερίδιο αυτό , οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας στον τομέα HORECA είναι κατά μέσο όρο 2,2 ώρες παραπάνω από όλους τους άλλους κλάδους.

3.3. Τουρισμός και καινοτομία

Η καινοτομία έχει μεγάλη σημασία για τον τουρισμό λόγω των επιπτώσεων της τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά. Από το '50 και μετά έχει παρουσιαστεί μια άνοδος των τουριστικών αφίξεων, κάτι το οποίο ποτέ δεν θα είχε πραγματοποιηθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό χωρίς τις τεχνολογικές καινοτομίες ειδικά στον τομέα των μεταφορών.

Οι τουριστικές επιχειρήσεις, μέσα από την καινοτομία προσπαθούν να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους, να μειώσουν τα κόστη και ως αποτέλεσμα αυτών να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα τους. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η τάση η οποία εμφανίζεται με τα online ταξίδια, η οποία όχι μόνο διαφοροποιεί τις συνήθειες των ταξιδιωτών αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί την ανάγκη για νέες στρατηγικές marketing στο χώρο των tour operators.

Αρκεί μια ματιά για να διαπιστώσει κάποιος ότι το μερίδιο των επιχειρήσεων που λαμβάνουν διαδικτυακές παραγγελίες στον τουριστικό τομέα είναι πάνω από το μέσο όρο όλων των υπολοίπων κλάδων. Η διαφορά φαίνεται ακόμα μεγαλύτερη στις νέες χώρες μέλη με αυξανόμενη χρήση των νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη B2B σχέσεων.

Ακόμα και αν κοιτάξουμε από πιο κοντά το τουριστικό προϊόν και εκεί η καινοτομία εμφανίζεται εντονότατα. Πολλά νέα προϊόντα (νέες μορφές τουρισμού, νέα πακέτα κλπ.) αναπτύχθηκαν για να καλύψουν τη ζήτηση η οποία εξελίσσεται και διαφοροποιείται συνεχώς. Η ποιότητα του προϊόντος και η καινοτομία είναι σημαντικότεροι παράγοντες στην προσπάθεια διατήρησης και αποφυγής της παρακμής των προορισμών. Βέβαια είναι κατανοητό ότι για να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα των προορισμών χρειάζεται η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων σε συνδυασμό με τις απαραίτητες υποδομές και ρυθμίσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Η καινοτομία λοιπόν πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας για την τουριστική ανάπτυξη, όχι μόνο για τα παλιά κράτη μέλη αλλά και για τα καινούρια και είναι αυτονόητο το γεγονός της ανάγκης να ληφθεί υπόψη στη χάραξη μιας πολιτικής της ένωσης, η δυναμική ανάπτυξη και οι δυνατότητες της καινοτομίας και πως μπορούν να απορροφηθούν άμεσα και αποτελεσματικά από τα νέα κράτη μετά τη διεύρυνση.

Κεφάλαιο 4: ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Προτού προχωρήσουμε στην επιμέρους μελέτη των δράσεων και πολιτικών που επέλεξε να εφαρμόσει η Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τον τουριστικό τομέα, αποτελεί μονόδρομο η εξοικείωση και αποσαφήνιση των εννοιών που σχετίζονται με την τουριστική πολιτική ως έννοια και πρακτική. Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες που θα μας βοηθήσουν στην περαιτέρω κατανόηση και αποκρυπτογράφηση των πολιτικών με τις οποίες θα ασχοληθούμε στην συνέχεια.

4.1. Πολιτική εξουσία και σύγχρονη τουριστική πολιτική

Η ανάλυση της έννοιας και του περιεχομένου μιας προσαρμοσμένης στις απαιτήσεις των καιρών τουριστικής πολιτικής, αφήνει ορισμένα κενά σε ότι αφορά στο ρόλο που θα διαδραματίζει μελλοντικά η πολιτική εξουσία ενός κράτους, σαν ο κυριότερος φορέας τουριστικής πολιτικής που είναι, και συγκεκριμένα, όταν αρχίσει πια να εφαρμόζεται αυτή συστηματικά εκ μέρους της.

Με άλλα λόγια θα πρέπει να διευκρινιστεί αν και κατά πόσο αυτή, δηλαδή η πολιτική εξουσία, θα αποξενωθεί εθελοντικά, βέβαια, από ορισμένες αρμοδιότητες της και ακόμα αν ο πρωταγωνιστικός της ρόλος στη χάραξη και εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής θα υποβαθμιστεί.

Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν τις πολιτικές εξουσίες πολλών κρατών να αναζητήσουν νέους και αποτελεσματικότερους τρόπους παρεμβατισμού στα τουριστικά δρώμενα και τις οικονομικές τους προεκτάσεις, είναι κυρίως γιατί κατάλαβαν σταδιακά πως ο τουρισμός υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς.

Συγκεκριμένα:

- δεν μπορεί να αποδώσει τα μέγιστα αν δεν συνυπάρχει και αναπτύσσεται ή μεγεθύνεται αρμονικά με τους άλλους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας
- δεν αποτελεί πανάκεια για τα προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης των οργανωμένων κοινωνικών συνόλων με κρατική υπόσταση

- δεν αποτελεί υπόθεση ενός μόνου ατόμου ή μιας επιχείρησης που προσφέρει τουριστικά προϊόντα, αλλά όλων των παραγόντων της τουριστικής προσφοράς ανεξαιρέτως.

Στο πλαίσιο λοιπόν της νέας αυτής αντίληψης για τον ρόλο του τουρισμού σαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αλλά και γενικότερα γύρω από το ρόλο τον οποίο πρέπει να διαδραματίζει σήμερα στις οικονομίες τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων κρατών, εντάσσεται η επιτακτική ανάγκη χάραξης και εφαρμογής μιας σύγχρονης τουριστικής πολιτικής ,που οπωσδήποτε θα βασίζεται σε ορισμένες αρχές , ώστε να αποφύγουμε τα λάθη του παρελθόντος.

Λάθη που πολλές φορές είχαν υψηλά οικονομικά και κοινωνικά κόστη και που οδήγησαν σε μία διαστρεβλωμένη ανάπτυξη του τουρισμού και της τουριστικής οικονομίας.

Σε αυτό το πλαίσιο απορρίπτεται η παλιά βραχυχρόνια τουριστική πολιτική και υιοθετείται ένας νέος μακροχρόνιος προσανατολισμός τουριστικής πολιτικής που εγγυάται περισσότερο μια ορθολογικότερη, δυναμικότερη και αποτελεσματικότερη και αρμονική τουριστική ανάπτυξη και τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για τους παράγοντες-εμπλεκόμενους του τουριστικού κυκλώματος ,για την τουριστική οικονομία αλλά και για την οικονομία γενικότερα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την χάραξη και την εφαρμογή μιας σύγχρονης τουριστικής πολιτικής είναι η στρατηγική της να στηρίζεται στη θεωρία του συστήματος και στις αρχές της συνεργασίας , της συλλογικής απόφασης και του συντονισμού.

Σε ότι αφορά στη στήριξη της στρατηγικής μιας σύγχρονης τουριστικής πολιτικής στις αρχές της συνεργασίας και της συλλογικής απόφασης , θα πρέπει να θυμόμαστε ότι αυτή θα επηρεάζεται και θα υλοποιείται με το διευρυμένο τουριστικό προγραμματισμό ή ανοικτό, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς.

Διευρυμένος τουριστικός προγραμματισμός όμως σημαίνει αποκέντρωση του τουριστικού προγραμματισμού μέχρι και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης από τη μία πλευρά και από την άλλη με την οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων τουριστικής πολιτικής.

Δικαιολογημένα μπορεί κάποιος να εκφράσει ανησυχίες ότι ο διευρυμένος προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης αποδυναμώνει και υποβαθμίζει το ρόλο της πολιτικής εξουσίας ενός κράτους που έως τώρα ήταν ο κυριότερος φορέας τουριστικής πολιτικής.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τρόπος με τον οποίο θα εκφράζεται και θα υλοποιείται ο διευρυμένος προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης εύκολα μπορεί να δημιουργήσει υπόνοιες για κάτι τέτοιο και πως δεν είναι διόλου απίθανο να συμβεί. Όταν μάλιστα ακούει κανείς ότι η σύγχρονη τουριστική πολιτική αποβλέπει σε μια προγραμματισμένη ανάπτυξη που δεν θα αποφασίζεται από το κέντρο αλλά από την περιφέρεια το μυαλό του πάει σε μια διαφαινόμενη αυτοαποδυνάμωση και αυτοϋποβάθμιση του ρόλου της πολιτικής εξουσίας ως κατεξοχήν φορέα τουριστικής πολιτικής. Δικαιολογούνται όμως αυτές οι υπόνοιες;

Όπως είναι γνωστό οι πολιτικές εξουσίες πολλών κρατών αναγκάστηκαν να αναζητήσουν νέους τρόπους αποτελεσματικότερης παρέμβασης γιατί η τουριστική πολιτική που εφαρμόζαν ή εξακολουθούν να εφαρμόζουν θεωρείται ξεπερασμένη χρονικά και αδύναμη να δώσει λύσεις στα ποικίλα και πολυσύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτές σήμερα, όπως ξεπερασμένη θεωρείται και η αντίληψη που λίγο-πολύ επικρατεί ακόμα για τον τουρισμό και γενικότερα για το ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει αυτός.

Ο διευρυμένος προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης με τον οποίο θα υλοποιείται η σύγχρονη τουριστική πολιτική που όπως είδαμε θα εκφράζεται κυρίως με την αποκέντρωση του τουριστικού προγραμματισμού μέχρι και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και τη δημιουργία μηχανισμών συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων τουριστικής πολιτικής, πρέπει απαραίτητα να αποβλέπει στην ευαισθητοποίηση της περιφέρειας, με την ευρεία έννοια του όρου, στα προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης που την απασχολούν καθώς επίσης στην ενεργοποίηση της για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τους.

Μια αντιμετώπιση όμως που δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από την αντιμετώπιση των προβλημάτων των άλλων κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας. Για αυτό το λόγο τα προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης που αποτελούν προϊόντα του διευρυμένου τουριστικού προγραμματισμού, πρέπει απαραίτητα να εντάσσονται στα τοπικά, περιφερειακά ή εθνικά προγράμματα οικονομικοκοινωνικής πολιτικής και η υλοποίησή τους να επιχειρείται αρμονικά μέσα από αυτά.

Για την επίτευξη πολλών στόχων των προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης η πολιτική εξουσία ενός κράτους μπορεί να πάψει να είναι έστω ακόμα και απλός συντονιστής της όλης προσπάθειας και να περιοριστεί στο ρόλο του συνεργάτη των άλλων φορέων της τουριστικής πολιτικής η ακόμα και να γίνει απλός εταίρος τους με ίσα με αυτούς δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις.

Αντίθετα, για την επίτευξη ορισμένων βασικών στόχων των τουριστικών προγραμμάτων, η πολιτική εξουσία πρέπει να αναλαμβάνει κατά αποκλειστικότητα την ευθύνη για το συντονισμό και την κατεύθυνση των ενεργειών όλων των φορέων της τουριστικής πολιτικής ώστε να αποφεύγονται λάθος χειρισμοί και άσκοπες ενέργειες που υποσκάπτουν κάθε προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης.

Μετά από όσα είπαμε έως τώρα καταλήγουμε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η σύγχρονη τουριστική πολιτική που κατά βάση θα υλοποιείται με διευρυμένο προγραμματισμό της τουριστικής ανάπτυξης κάθε άλλο παρά αποδυναμώνει και υποβαθμίζει το ρόλο της πολιτικής εξουσίας ως κυριότερου φορέα της τουριστικής πολιτικής.

Με την εφαρμογή του διευρυμένου τουριστικού προγραμματισμού και ειδικότερα με τον τρόπο με τον οποίο θα εκφράζεται αυτός, θα επιτυγχάνεται μια ευαισθητοποίηση της περιφέρειας στα προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης που την απασχολούν καθώς επίσης μια ενεργοποίηση της για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τους μέσα από τουριστικά προγράμματα που θα καταρτίζονται ειδικά για αυτό το σκοπό και θα υλοποιούνται όχι μεμονωμένα αλλά μέσα από τοπικά, περιφερειακά η εθνικά προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής στα οποία θα εντάσσονται.

Το ότι ο ρόλος της πολιτικής εξουσίας ενός κράτους, σαν του κυριότερου φορέα της τουριστικής πολιτικής, δεν θα αποδυναμώνεται και υποβαθμίζεται εξαιτίας της εφαρμογής του διευρυμένου τουριστικού προγραμματισμού αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η προσπάθεια για την επίτευξη ορισμένων βασικών στόχων της τουριστικής πολιτικής ,προβλέπεται να κατευθύνεται και να συντονίζεται αποκλειστικά από την πολιτική εξουσία.

Η συνεργασία μεταξύ των φορέων της τουριστικής πολιτικής και των μελών των οργανωμένων κοινωνικών συνόλων με κρατική υπόσταση που θα εξασφαλίζεται με την εφαρμογή του διευρυμένου τουριστικού προγραμματισμού είναι απαραίτητη για να εκλείψουν οι αιτίες που εμποδίζουν την ανάπτυξη των τουριστικών οικονομιών των

διαφόρων κρατών και παράλληλα να δημιουργηθούν οι απαραίτητες εκείνες προϋποθέσεις που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην επίλυση των ποικίλων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν αυτές και που αποτελούν τροχοπέδη σε κάθε προσπάθεια ανάπτυξης τους από όπου και αν προέρχεται αυτή.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι από τον βαθμό και το ρυθμό υλοποίησης της σύγχρονης τουριστικής πολιτικής εξαρτώνται τα διανυόμενα στάδια ανάπτυξης των τουριστικών οικονομιών, η ανταγωνιστικότητα των τουριστικών προϊόντων καθώς επίσης και το μέγεθος της οικονομικής ωφέλειας που προκύπτει από τη διάθεση τους για τους παράγοντες της τουριστικής προσφοράς σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

4.2. Μέσα και μέτρα τουριστικής πολιτικής

Τα μέσα τουριστικής πολιτικής είναι τα όργανα που έχει στη διάθεση της η πολιτική εξουσία και τα οποία χρησιμοποιεί αυτή για να επιτύχει επιθυμητούς στόχους. Από τη στιγμή που εκλεγεί εκ μέρους της ένα μέσο τουριστικής πολιτικής για την επίτευξη ενός στόχου, τότε το μέσο αυτό χαρακτηρίζεται σαν μέτρο.

Ας σημειωθεί ότι τα μέσα / μέτρα της τουριστικής πολιτικής, που διακρίνονται σε άμεσα και έμμεσα, γενικά – ειδικά, υποχρεωτικά-ενδεικτικά και εθνικά –περιφερειακά-τοπικά, αποτελούν μεταβλητές οι οποίες ελέγχονται απόλυτα εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας.

Πέρα όμως από αυτό διακρίνονται και σε τέσσερις ομάδες και συγκεκριμένα σε δημοσιονομικά, νομισματικά και πιστωτικά, άμεσου ελέγχου και τέλος θεσμικά.

Η εκλογή των μέσων της τουριστικής πολιτικής γίνεται με βάση την αποτελεσματικότητά τους, από πλευράς βαθμού επίτευξης των σκοπών/στόχων της, καθώς επίσης με βάση το κόστος ευκαιρίας τους που μπορεί να είναι υλικό ή μη. Για να είναι όμως αποτελεσματικά τα μέσα αυτά της τουριστικής πολιτικής που εφαρμόζονται κάθε φορά από την πολιτική εξουσία, θα πρέπει να είναι όχι μόνο κοινωνικά αλλά και πολιτικά αποδεκτά γιατί σε αντίθετη περίπτωση μειώνεται ή ακόμα και εκμηδενίζεται η αποτελεσματικότητά τους.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι οποιαδήποτε δαπάνη είναι συνυφασμένη με τη λήψη μέτρων/μέσων τουριστικής πολιτικής εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας συνιστά κόστος που καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό ,πλην όμως το κόστος αυτό δεν μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό κριτήριο λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής, επειδή και η πολιτική εξουσία αντιμετωπίζει το πρόβλημα της στενότητας των διαθέσιμων τουριστικών πόρων.

Αντίθετα, καθοριστικό κριτήριο αποτελεί το πραγματικό κόστος των μέσων που επιθυμεί η πολιτική εξουσία να χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των στόχων της και που προσδιορίζεται εκ μέρους της με βάση το κόστος ευκαιρίας.

4.3.Γενικές επιδιώξεις- σκοποί και στόχοι της τουριστικής πολιτικής

Οι σκοποί της τουριστικής πολιτικής αποτελούν έκφραση των γενικών επιδιώξεων της πολιτικής εξουσίας σε κατώτερο επίπεδο, ενώ οι στόχοι της τουριστικής πολιτικής αποτελούν έκφραση των σκοπών σε ακόμα κατώτερο επίπεδο.

Σε αντίθεση με τις γενικές επιδιώξεις , οι σκοποί της τουριστικής πολιτικής μπορούν να ποσοτικοποιηθούν ενώ οι στόχοι της είναι ποσοτικοποιημένοι, δηλαδή έχουν αποκτήσει συγκεκριμένη ποσοτική ή αριθμητική αξία. Ακόμα πρέπει να ειπωθεί ότι οι στόχοι της τουριστικής πολιτικής δείχνουν μέχρι ποιο σημείο επιδιώκεται η πραγματοποίηση ενός σκοπού της.

Κατά τη διαδικασία που ακολουθείται για τον καθορισμό των σκοπών της τουριστικής πολιτικής τίθεται αναπόφευκτα το πρόβλημα της προτεραιότητας σε ότι αφορά την επίτευξη τους.

Το πρόβλημα αυτό θα πρέπει κατά κύριο λόγο να αποδοθεί στη στενότητα των διαθέσιμων τουριστικών πόρων ,στις διαφορετικές ανάγκες η επιθυμίες όλων εκείνων που με οποιοδήποτε τρόπο ασκούν τις διάφορες λειτουργίες της τουριστικής οικονομίας, στην ανάγκη επίτευξης ορισμένων σκοπών /στόχων της τουριστικής πολιτικής αρχικά επειδή αυτό θεωρείται αναγκαίο, καθώς επίσης στην πιεστική κατάσταση που δημιουργείται από την ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισης των αυξανόμενων και επείγουσών τουριστικών αναγκών η επιθυμιών των ανθρώπων.

Αναμφίβολα η ιεράρχηση των σκοπών της τουριστικής πολιτικής αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα της. Παρόλα αυτά όμως, το πρόβλημα αυτό δεν φαίνεται να αντιμετωπίζεται από την πολιτική εξουσία με την πρέπουσα σοβαρότητα αφού σπάνια αυτή ιεραρχεί τους σκοπούς που επιδιώκει να πετύχει. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ειπωθεί ότι μια ιεράρχηση των σκοπών έχει τότε μόνο σημασία, όταν αυτή οδηγεί τελικά σε έναν άριστο συνδυασμό τους.

Η διάκριση των σκοπών της τουριστικής πολιτικής σε βραχυχρόνιους, μεσοχρόνιους και μακροχρόνιους παρέχει ορισμένα πλεονεκτήματα και συγκεκριμένα τον σχετικά ικανοποιητικό βαθμό εξειδίκευσης τους, την ολοκληρωμένη θεώρηση του αντικειμένου της τουριστικής οικονομίας σαν μιας δυναμικής κάτω από προϋποθέσεις οικονομικής δραστηριότητας και τέλος την παρουσίαση τους σε απλό και κατανοητό ύφος προς αποφυγή ενδεχομένων παρερμηνειών.

Η οικονομική σημασία του τουρισμού στη σύγχρονη εποχή έχει γενικά αναγνωριστεί σε όλα τα κράτη, μήδε εξαιρουμένων εκείνων που για οποιουσδήποτε λόγους δεν έχουν ακόμη κατορθώσει να σπάσουν το φράγμα της υπανάπτυξης. Οι διαστάσεις που πήρε το τουριστικό φαινόμενο μεταπολεμικά και κυρίως η συνειδητοποίηση των ευεργετικών επιδράσεων στις οικονομίες, οδήγησε πολλά κράτη στη λήψη μέτρων για την ανάπτυξη ή μεγέθυνση του τουρισμού σαν ιδιαίτερου κλάδου οικονομικής δραστηριότητας.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην τουριστική οικονομία αρχίζει ουσιαστικά με τη λήψη μέτρων τουριστικής πολιτικής, εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας, εκδηλώνεται δε είτε άμεσα με την εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής είτε έμμεσα με το μηχανισμό των χρηματοδοτήσεων και των κινήτρων γενικότερα.

Η θεωρητική τουριστική οικονομία σίγουρα μπορεί να βοηθήσει σημαντικά την άσκηση μιας αποτελεσματικής τουριστικής πολιτικής με τη θετική εκ μέρους της ανάλυσης των οικονομικών φαινομένων στον τουρισμό, η οποία επιτρέπει να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός λειτουργίας του περιβάλλοντος της τουριστικής οικονομίας και ειδικότερα των οικονομικών σχέσεων που δημιουργούνται και αναπτύσσονται, καθώς επίσης της οικονομικής συμπεριφοράς που εκδηλώνεται τόσο κατά την παραγωγή όσο και κατά την κατανάλωση ή χρήση τουριστικών προϊόντων.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση μιας αποτελεσματικής τουριστικής πολιτικής είναι η προσπάθεια εξακρίβωσης της πραγματικής λειτουργικής σχέσης των οικονομικών φαινομένων στον τουρισμό. Η προσπάθεια αυτή ενισχύεται σημαντικά

από την οικονομική έρευνα, που αποβλέπει, κατά κύριο λόγο, στο να βρεθούν επιστημονικές μέθοδοι, που να εξηγούν τη λειτουργική σχέση των οικονομικών φαινομένων για τα οποία γίνεται λόγος.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην τουριστική οικονομία βασίζεται στην αναγνώριση ενός συστήματος αξιών των καταναλωτών ή χρηστών τουριστικών προϊόντων και στην έννοια της κατάταξης των αξιών αυτών. Έτσι λοιπόν, οι τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες προσδιορίζονται με βάση το σύστημα αξιών των τουριστών, αναφέρονται δε σε συγκεκριμένες βασικές ελλείψεις τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, που παρουσιάζονται στην τουριστική αγορά, η συμπλήρωση των οποίων κρίνεται επιτακτική άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο.

Τέλος ο σκοπός της τουριστικής πολιτικής είναι η εξασφάλιση σε ντόπιους και ξένους τουρίστες όσο το δυνατό περισσότερα και καλύτερα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες. Με άλλα λόγια επιδιώκει στη διάρκεια του χρόνου τη μεγιστοποίηση της κατά κεφαλήν κατανάλωσης ή χρήσης τουριστικών προϊόντων και της ικανοποίησης που προέρχεται από αυτήν.

4.4. Φορείς τουριστικής πολιτικής και σύγχρονο κράτος

Η τουριστική πολιτική ενός σύγχρονου κράτους ασκείται, όπως είναι γνωστό, από την πολιτική εξουσία και υλοποιείται διαμέσου των αρμόδιων φορέων του κρατικού μηχανισμού. Οι φορείς που κατά κύριο λόγο συμβάλουν λίγο-πολύ στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής σε ένα σύγχρονο κράτος με μεικτή οικονομία είναι εννέα:

A) Το κοινοβούλιο: σαν το ανώτατο αντιπροσωπευτικό όργανο της λαϊκής κυριαρχίας στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες αποτελεί το βασικό φορέα της τουριστικής πολιτικής και αυτό γιατί είναι ο θεμελιώδης θεσμός με τον οποίο το κοινωνικό σύνολο ασκεί, μεταξύ άλλων, έμμεσα την επιρροή του και στη διαμόρφωσή της με την ψήφιση των βασικών νομοθετημάτων που απαιτούνται για αυτόν το σκοπό. Παρόλα αυτά, όμως, θα πρέπει να ειπωθεί ότι η συμβολή του κοινοβουλίου στην χάραξη της τουριστικής πολιτικής κάθε άλλο παρά αποφασιστικής σημασίας είναι και τούτο γιατί κατά κανόνα αποτελεί ανελαστικό όργανο λήψης αποφάσεων σε θέματα όπως ο τουρισμός, που οπωσδήποτε απαιτούν συνεχή ενημέρωση και παρακολούθηση, πάνω από όλα, όμως, ταχύτερη δράση και ανάληψη πρωτοβουλιών. Το κοινοβούλιο επηρεάζει τη

διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους με τους εξής τρόπους:

- 1) Ψηφίζοντας ή συμπληρώνοντας ή τροποποιώντας νόμους που αναφέρονται σε θέματα τουριστικής πολιτικής.
- 2) Ψηφίζοντας νόμους με τους οποίους επικυρώνονται διεθνείς τουριστικές συμβάσεις.
- 3) Ψηφίζοντας το μέρος του προϋπολογισμού του κράτους που αναφέρεται στις δαπάνες που πραγματοποιούνται στον κλάδο της τουριστικής οικονομίας.
- 4) Ασκώντας κοινοβουλευτικό έλεγχο σε θέματα τουριστικής πολιτικής με τη μορφή ερωτήσεων ή επερωτήσεων που αναφέρονται σε πράξεις ή παραλείψεις της πολιτικής εξουσίας, δηλαδή της κυβέρνησης, σε θέματα τουριστικής πολιτικής.

Σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει το κοινοβούλιο στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους, θα πρέπει να ομολογηθεί ότι αυτός αποδυναμώνεται στη διάρκεια του χρόνου εξαιτίας του γεγονότος ότι οι αρμοδιότητές του αναφέρονται περισσότερο στην άσκηση ελέγχου και λιγότερο στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών που κυρίως διαμορφώνουν την άσκηση τουριστικής πολιτικής εκ μέρους της εκάστοτε κυβέρνησης. Αυτό δεν θα πρέπει, βασικά, να αποδοθεί μόνο σε ιστορικούς λόγους, αλλά και στο γεγονός ότι ο θεσμός του κοινοβουλίου δεν έχει προσαρμοστεί στον απαραίτητο βαθμό στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν, για να μπορέσει να ανταποκριθεί με μεγαλύτερη επιτυχία στις πολλαπλές απαιτήσεις των καιρών. Έτσι λοιπόν, η βαθμιαία αυτή αποδυνάμωση του ρόλου του κοινοβουλίου στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους, έχει συμβάλει αποφασιστικά στην αύξηση της αυτονομίας της κυβέρνησης και της κεντρικής διοίκησης σε ότι αφορά στην άσκηση της και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της. Αυτό, βέβαια, συνεπάγεται ορισμένα πλεονεκτήματα και ταυτόχρονα ορισμένα μειονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα αφορούν στην αποτελεσματικότητα της άσκησης τουριστικής πολιτικής, ενώ τα μειονεκτήματα στην υποκατάσταση των δημοκρατικών διαδικασιών από κυβερνητικές ή διοικητικές αποφάσεις που αποστερούν τα μέλη του κοινωνικού συνόλου από το αναφαίρετο δικαίωμα τους να συμμετέχουν έμμεσα διαμέσου των αντιπροσώπων τους, δηλαδή των βουλευτών τους, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, γενικά, και επομένως και στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους.

Β) Η κυβέρνηση: σαν το κατεξοχήν αρμόδιο εκτελεστικό όργανο του κράτους αποτελεί χωρίς άλλο το σημαντικότερο φορέα της τουριστικής πολιτικής και τούτο γιατί κάτω από τις σημερινές συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί τόσο η χάραξη όσο και η εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής διενεργούνται τυπικά και ουσιαστικά είτε από την κυβέρνηση

είτε από τα θεσμοθετημένα όργανά της. Παρόλα αυτά όμως, θα πρέπει να τονιστεί ότι αν και η κυβέρνηση αποτελεί τον πιο σημαντικό φορέα της τουριστικής πολιτικής, δεν σημαίνει αυτό ότι είναι πάντα εκείνα που διαμορφώνει την τουριστική πολιτική ενός κράτους. Όπως είναι γνωστό, υπάρχουν περιπτώσεις που η τουριστική πολιτική διαμορφώνεται άμεσα ή έμμεσα από εξωκυβερνητικούς παράγοντες με τη συναίνεση ή ανοχή της πολιτικής εξουσίας.

Γ) Η κεντρική διοίκηση: παρά το γεγονός, ότι νομικά εξαρτάται άμεσα από την πολιτική εξουσία, δηλαδή την κυβέρνηση, δεν εμποδίζεται στο να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους, με το να παρέχει πληροφορίες και συμβουλές στην εκάστοτε κυβέρνηση. Για να ασκήσει η κυβέρνηση την τουριστική της πολιτική, είναι υποχρεωμένη να στηρίζεται στην κεντρική διοίκηση, με την ευρύτερη έννοια του όρου, στην οποία περιλαμβάνονται οι δημόσιες υπηρεσίες, η κεντρική τράπεζα, οι αυτόνομοι ή ημιαυτόνομοι δημόσιοι οργανισμοί κλπ, που έχουν σαν κύριο μέλημά τους, μεταξύ άλλων, την επεξεργασία και κατάρτιση προγραμμάτων τουριστικής πολιτικής, σύμφωνα με ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές και εντολές που έχουν δοθεί εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας, και ακόμα την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών. Επίσης υποβάλλουν προτάσεις, ως προς την αποτελεσματικότητα των εναλλακτικών μέσων τουριστικής πολιτικής που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση ορισμένων προβλημάτων της τουριστικής οικονομίας. Η κεντρική διοίκηση, εξαιτίας του μόνιμου χαρακτήρα της αλλά και της βαθιάς γνώσης των επιμέρους προβλημάτων της τουριστικής οικονομίας που διαθέτει, αποτελεί αναμφίβολα δυνητικό φορέα άσκησης τουριστικής πολιτικής, οι δυνατότητες της οποίας εξαρτώνται από το υφιστάμενο πολιτικό και διοικητικό σύστημα ενός κράτους, το βαθμό συγκέντρωσης, ή αποκέντρωσης των εξουσιών και ακόμα από τις ικανότητες που διαθέτει η κυβέρνησή της να ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο σε αυτή.

Δ) Η τοπική αυτοδιοίκηση: με την αυξανόμενη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων της που σημειώνεται και που ενθαρρύνεται και ενισχύεται από την πολιτική της διοικητικής αποκέντρωσης που ασκεί το σύγχρονο κράτος, ο ρόλος της στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής γίνεται ολοένα και ουσιαστικότερος, ειδικότερα δε σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Μέχρι τώρα, όμως, ο ρόλος της αυτός παραμένει συνήθως περιορισμένος, τις δε περισσότερες φορές σχεδόν ασήμαντος και μάλλον ανάξιος λόγου. Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί αναμφίβολα αναπόσπαστο τμήμα του πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού συστήματος ενός κράτους από το οποίο και επηρεάζεται, αλλά και ασκεί επίδραση στη λειτουργία του, πλην όμως αδυνατεί και να το ελέγχει. Ο ρόλος της στην άσκηση τουριστικής πολιτικής

σε τοπικό, πάντα, επίπεδο καθορίζεται από το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει κάθε φορά και εντελώς ιδιαίτερα από το βαθμό συγκέντρωσης ή αποκέντρωσης των εξουσιών λήψης αποφάσεων. Επειδή όμως οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης θεωρούνται συνήθως όργανα υλοποίησης της τουριστικής πολιτικής που χαράζει και εφαρμόζει η πολιτική εξουσία ενός κράτους, οι δυνατότητες ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους τους και κυρίως τέτοιων που συνεπάγονται οικονομικό κόστος, είναι περιορισμένες. Αυτό συμβαίνει γιατί από τη μια πλευρά η οικονομική τους αυτοτέλεια είναι τις περισσότερες φορές ανύπαρκτη και από την άλλη γιατί η οργάνωση, επάνδρωση με την ευρύτερη έννοια του όρου και στελέχωση των υπηρεσιών τους είναι συνήθως ανεπαρκείς.

Ε) Τα δικαστήρια: αποτελούν φορέα τουριστικής πολιτικής στο μέτρο που οι αποφάσεις που εκδίδονται από αυτά αφορούν θέματα σχετικά με τον τουρισμό ή που ασκούν άμεση ή έμμεση επίδραση σε αυτόν, όπως αυτά της προστασίας των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, της προστασίας των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζομένων στην τουριστική οικονομία, της προστασίας του περιβάλλοντος στις τουριστικές περιοχές κλπ.

ΣΤ) Τα πολιτικά κόμματα: ανάλογα με τις σχέσεις που διατηρούν με την κυβέρνηση, αλλά και σαν φορείς της κοινής γνώμης που είναι, επηρεάζουν καθοριστικά με τον ιδεολογικό τους προσανατολισμό τη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους. Τα πολιτικά κόμματα, γενικά, και ιδιαίτερα εκείνα της αντιπολίτευσης, με τη στάση τους απέναντι στην κυβέρνηση και το έργο που επιτελεί αυτή, συμβάλλουν, στο μέτρο του εφικτού, στη διαμόρφωση της οικονομικής της πολιτικής που ασκεί αυτή στους διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας, όπως πχ στη γεωργία, στη βιομηχανία, στον τουρισμό, στη ναυτιλία κλπ.

Ζ) Οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων: με την άρτια οργάνωσή τους, τις άριστες διασυνδέσεις τους με την κυβέρνηση και τις δυναμικές παρεμβάσεις τους στο κυβερνητικό έργο, ασκούν, μεταξύ άλλων, αποφασιστική επίδραση στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους. Οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων ή ομάδες πίεσης, όπως χαρακτηρίζονται και αλλιώς, ασκούν κατά τη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους σημαντική πίεση προς το κοινοβούλιο, την κυβέρνηση και κατά κύριο λόγο προς τα πολιτικά κόμματα. Σε περίπτωση όμως, που διαπιστώσουν ότι τα συμφέροντά τους δεν εξυπηρετούνται ικανοποιητικά μέσα από τους κομματικούς μηχανισμούς, θα προσπαθήσουν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής έξω από τις θεσμοθετημένες πολιτικές δομές του

κοινοβουλίου, της κυβέρνησης και των πολιτικών κομμάτων. Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί ότι η διεύρυνση του οικονομικού ρόλου του κράτους στις σύγχρονες κοινωνίες και της πληθώρας των ποικίλων θεμάτων οικονομικής πολιτικής που το απασχολούν, σε συνδυασμό με τις αδυναμίες των πολιτικών κομμάτων να εκπροσωπήσουν ικανοποιητικά τα πολύπλευρα συμφέροντα των διάφορων κοινωνικών ομάδων, συμβάλλουν αποφασιστικά στο να γίνουν, μεταξύ άλλων, οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων ή πίεσης και σημαντικοί φορείς τουριστικής πολιτικής. Ας σημειωθεί ότι η άσκηση επιρροής, εκ μέρους των οργανωμένων ομάδων συμφερόντων, στη διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής αλλά και κάθε πολιτικής, όχι μόνο θεμιτή είναι αλλά και απαραίτητη αφού, όπως είναι γνωστό, αποτελεί συνέπεια της πολιτικής φιλοσοφίας του πλουραλισμού, σύμφωνα με την οποία οι ιδιωτικές οργανώσεις οποιασδήποτε μορφής, όπως πχ ενώσεις, σύλλογοι, συνδικάτα, συνεταιρισμοί, κλπ., πρέπει να διαδραματίζουν έναν καθοριστικό, πλην όμως θεσμοθετημένο ρόλο στην κοινωνία, ώστε να περιορίζεται, όσο το δυνατό περισσότερο γίνεται, ο αυθαίρετος κρατικισμός, δηλαδή η απόλυτη κρατική εξουσία.

Η) Οι ειδικοί σύμβουλοι: είναι συνήθως άτομα με αναγνωρισμένο επιστημονικό κύρος και εξειδικευμένες γνώσεις σε τουριστικά θέματα, δηλαδή εμπειρογνώμονες που προσφέρουν στην κυβέρνηση, την κεντρική διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση συμβουλές έναντι αμοιβής. Εξαιτίας των πολλών και σύνθετων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η τουριστική οικονομία σήμερα, αλλά και εξαιτίας της οργανικής αδυναμίας ειδίκευσης των νόμιμων φορέων της τουριστικής πολιτικής, οι ειδικοί σύμβουλοι διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής, ειδικότερα δε σε εξειδικευμένα οικονομικά και τεχνικά θέματα του κλάδου.

Θ) Οι υπερεθνικοί οργανισμοί: στο πλαίσιο της ανάπτυξης της διεθνούς τουριστικής συνεργασίας και των διεθνών τουριστικών σχέσεων μεταξύ των κρατών του πλανήτη μας, έχουν δημιουργηθεί μεταπολεμικά αρκετοί από αυτούς, στους οποίους έχουν εκχωρηθεί από τα κράτη μέλη-τους ορισμένες εθνικές αρμοδιότητες ή έχουν γίνει δεσμεύσεις εκ μέρους τους για συγκεκριμένη συμπεριφορά, με αποτέλεσμα να έχουν μια αυξημένη και ουσιαστική συμβολή στην επίλυση ορισμένων προβλημάτων που παρουσιάζονται στον κλάδο της τουριστικής οικονομίας και που διαφορετικά είναι ενδεχόμενο να έμεναν άλυτα και να χρόνιζαν. Τέτοιοι οργανισμοί είναι βασικά ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ταξιδιών (Ε.Ε.Τ), η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ) παλαιότερα και σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) και τέλος ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και

Αναπτύξεως (Ο.Ο.Σ.Α). Από τη ανάλυση των φορέων της τουριστικής πολιτικής στις μικτές οικονομίες που προηγήθηκε, διαπιστώνεται ότι ο όρος φορείς τουριστικής πολιτικής είναι κάπως ρευστός, επειδή δεν αναφέρεται σε έναν αυστηρά καθορισμένο αριθμό ατόμων που απαρτίζουν τους φορείς αυτούς και που μπορούν να διακριθούν εύκολα. Κατά συνέπεια κάθε προσπάθεια εξειδίκευσης των ατόμων που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν φορείς τουριστικής πολιτικής, περιέχει κάποια στοιχεία αυθαιρεσίας, αφού σε τελευταία ανάλυση κάθε πολίτης, κατά την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος, θα μπορούσε χωρίς άλλο να χαρακτηριστεί σαν φορέας τουριστικής πολιτικής.

4.5. Διαδικασία διαμόρφωσης της τουριστικής πολιτικής

Η συστηματική και εσκεμμένη ρυθμιστική επέμβαση του κράτους στην τουριστική οικονομία, δηλαδή η άσκηση τουριστικής πολιτικής, εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας, έχει βασικά δυο όψεις που αποτελούν και τον κύριο πυρήνα της τελευταίας. Συγκεκριμένα αυτές είναι οι στόχοι, από τη μια πλευρά, τους οποίους επιδιώκει να επιτύχει και από την άλλη τα μέτρα που χρησιμοποιεί για να τους επιτύχει.

Τόσο οι στόχοι όσο και τα μέτρα της τουριστικής πολιτικής εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής του κράτους και κατ' επέκταση της γενικής οικονομικής πολιτικής που ασκεί αυτό, δηλαδή της ολοκληρωμένης δράσης του σε όλους τους τομείς και κλάδους της οικονομικής δραστηριότητάς του για να επιτύχει τις γενικές επιδιώξεις του.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην τουριστική οικονομία μπορεί να διατυπώνεται είτε σαν γενικό σχέδιο προγράμματος ή διάγραμμα που έχει προσωρινό χαρακτήρα, οπότε και χαρακτηρίζεται σαν διάγραμμα ή σχέδιο προγράμματος τουριστικής πολιτικής που καταρτίζεται, συνήθως, με την εφαρμογή της κλασσικής μεθοδολογίας του προγραμματισμού.

Οι βασικές διαφορές μεταξύ ενός σχεδίου ή διαγράμματος τουριστικής πολιτικής μπορούν να συνοψιστούν όπως πιο κάτω:

Α) Διάγραμμα ή σχέδιο προγράμματος τουριστικής πολιτικής: κατά κανόνα περιέχει μια γενική περιγραφική ανάλυση των στόχων και των μέτρων που θα

εφαρμοστούν. Πέρα από αυτό διατυπώνεται τις περισσότερες φορές με τη μορφή ποιοτικών προτάσεων (πχ επιθυμητή διάρθρωση στην τουριστική οικονομία, επιθυμητές μεταβολές στην τουριστική παραγωγή, ανεπιθύμητες εξελίξεις στην τουριστική οικονομία κλπ.), με τη χρησιμοποίηση ενός ελαχίστου βαθμού ποσοτικών δεδομένων (πχ απλή αναφορά αύξησης του αναπτυξιακού ρυθμού της τουριστικής οικονομίας κλπ.), καθώς επίσης με τη διατύπωση ορισμένων γενικών προτάσεων ,ως προς την εξέλιξη της τουριστικής οικονομίας.

Β) Πρόγραμμα τουριστικής πολιτικής: περιέχει λεπτομερειακή, αναλυτική και σαφή διατύπωση των τελικών και ενδιάμεσων στόχων της τουριστικής πολιτικής, με τον προσδιορισμό κατά κανόνα συγκεκριμένων ποσοτικών μεγεθών ή αριθμητικών αξιών, καθώς επίσης του ακριβούς χρονικού ορίζοντα, στο πλαίσιο του οποίου θα επιχειρηθεί να επιτευχθούν με τη λήψη κατάλληλων μέτρων(πχ ψήφιση νόμων, παροχές κινήτρων κλπ.

Η τουριστική πολιτική, αν και εξετάζει χωριστά τη συστηματική και εσκεμμένη ρυθμιστική επέμβαση του κράτους στην τουριστική οικονομία, δεν παύει να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής που ασκεί αυτό για την επίτευξη των κοινωνικά και πολιτικά επιθυμητών οικονομικών στόχων του. Έτσι λοιπόν, το πρόγραμμα της τουριστικής πολιτικής κατά κανόνα περιέχεται:

1. **Σε βραχυχρόνιο ορίζοντα (συνήθως 1 έτος):** στον κρατικό προϋπολογισμό ή τα ετήσια κλαδικά προγράμματα του κράτους.
2. **Σε μεσοχρόνιο ορίζοντα (συνήθως 5 έτη):** στα πενταετή προγράμματα ανάπτυξης ή μεγέθυνσης του κράτους.
3. **Σε μακροχρόνιο ορίζοντα (συνήθως πάνω από 10 έτη):** στα προγράμματα μακροχρόνιας προοπτικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης του κράτους.

Σε μια συστηματική διαδικασία διαμόρφωσης της τουριστικής πολιτικής, ο συνδυασμός των στόχων του κράτους από τη μια πλευρά, και από την άλλη των μέτρων που έχει στη διάθεσή του αυτό για να τους επιτύχει, διατυπώνεται σε ένα πρόγραμμα, το λεγόμενο πρόγραμμα τουριστικής πολιτικής. Σε αυτό καθορίζονται με ακρίβεια και σαφήνεια οι βραχυχρόνιοι, μεσοχρόνιοι και μακροχρόνιοι στόχοι της τουριστικής πολιτικής και εκλέγονται συγκεκριμένα μέτρα, με τα οποία θα επιχειρηθεί η επίτευξή τους, όταν τελικά εφαρμοστεί αυτό.

Ας σημειωθεί ότι η διαμόρφωση της τουριστικής πολιτικής ενός κράτους επηρεάζεται, κατά κύριο λόγο, από τις ιδέες της πολιτικής εξουσίας και ακόμα ότι τα μέτρα που χρησιμοποιεί αυτή για την επίτευξη των στόχων της έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα για όλα, γενικά, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου και συγκεκριμένα τόσο για τα μόνιμα, όσο και για τα προσωρινά.

Επίσης θα πρέπει να υπενθυμισθεί ότι η τουριστική πολιτική, αν και εξετάζει χωριστά τη συστηματική και εσκεμμένη ρυθμιστική επέμβαση του κράτους στην τουριστική οικονομία, δεν παύει να εντάσσεται και αυτή στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομικής του πολιτικής και κατ'επέκταση της γενικής πολιτικής που ασκεί αυτό, προκειμένου να επιτύχει τις γενικές επιδιώξεις του.

4.6. Προγραμματισμός τουριστικής πολιτικής

Το πρόγραμμα τουριστικής πολιτικής αποτελεί, χωρίς άλλο, μια αποτελεσματική μέθοδο λήψης ορθολογιστικών αποφάσεων από την πολιτική εξουσία στον κλάδο της τουριστικής οικονομίας. Από τεχνικής άποψης ο θεσμός του προγραμματισμού της τουριστικής πολιτικής συνίσταται βασικά στην επεξεργασία και κατάρτιση χρονοδιαγραμμάτων δράσης στα οποία προδιαγράφονται με ακρίβεια και σαφήνεια η δράση που θα αναπτυχθεί μελλοντικά, εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας, στον κλάδο του τουρισμού.

Επίσης ο προγραμματισμός της τουριστικής πολιτικής αποτελεί, οπωσδήποτε, έναν πολύ χρήσιμο θεσμό της οικονομικής οργάνωσης του τουρισμού, που μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην διάρθρωση των ατελειών του μηχανισμού της τουριστικής αγοράς και με αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίσει περισσότερα, καλύτερα και φθηνότερα τουριστικά προϊόντα σε όλους όσους τα χρειάζονται για να ικανοποιήσουν καταναλώνοντάς τα ή κάνοντας χρήση τους συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες.

Ο προγραμματισμός της τουριστικής πολιτικής γίνεται, συνήθως, σε τέσσερα επίπεδα και συγκεκριμένα σε ενδοπεριφερειακό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό. Εξάλλου οι βασικοί τύποι προγραμματισμού της τουριστικής πολιτικής που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι δύο και πιο συγκεκριμένα ο μακροτουριστικός και μικροτουριστικός προγραμματισμός. Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τους δυο αυτούς τύπους

προγραμματισμού, πείθει ότι η ορθολογιστική διαδικασία προγραμματισμού της τουριστικής πολιτικής πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει και τους δυο αυτούς τύπους προγραμματισμού, δηλαδή τον προγραμματισμό των μικροτουριστικών μεγεθών της τουριστικής οικονομίας, που θα συμβάλει αποφασιστικά στην επίτευξη των τελικών στόχων της τουριστικής πολιτικής, καθώς επίσης τον προγραμματισμό των μακροτουριστικών μεγεθών της, που όπως είναι γνωστό, αποτελούν κατά κανόνα του στόχους του προγράμματος τουριστικής πολιτικής από τεχνικής άποψης. Ας σημειωθεί ότι η επιτυχία του προγράμματος τουριστικής πολιτικής θα εξαρτηθεί από το αν και κατά πόσο αυτό θα αντανάκλα την ορθή κρίση και την πείρα της πολιτικής εξουσίας, ως προς την εξέλιξη της τουριστικής οικονομίας, και όχι από την αρτιότητα της τεχνικής εκτίμησης των στόχων της τουριστικής πολιτικής.

Σε ότι αφορά στην εφαρμογή του προγράμματος τουριστικής πολιτικής θα πρέπει να ειπωθεί ότι αυτή δεν αποτελεί ξεχωριστή δραστηριότητα της πολιτικής εξουσίας, αλλά βασικό στοιχείο που εντάσσεται στο περιεχόμενο της τουριστικής πολιτικής και προσδιορίζει την ολοκληρωμένη έννοια της. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι το πρόβλημα της εφαρμογής του προγράμματος τουριστικής πολιτικής λύνεται με το συνδυασμό του προγραμματισμού της τουριστικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης. Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι για να είναι πιο απροβλημάτιστη και απρόσκοπτη η εφαρμογή προγράμματος τουριστικής πολιτικής, θα πρέπει κατά την κατάρτιση και εκτέλεσή του να τηρηθούν ορισμένες βασικές αρχές.

4.7. Διαδικασία λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής

Η ευθύνη της λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής ανήκει αποκλειστικά και μόνο στην πολιτική εξουσία. Η ανάγκη λήψης τους δημιουργείται από τη στιγμή που η πολιτική εξουσία διαγνώσει την ύπαρξη ανεπιθύμητων καταστάσεων ή εξελίξεων στην τουριστική οικονομία ή που έχει σαφείς ενδείξεις ότι αυτές μπορεί να δημιουργηθούν αν δεν παρέμβει αυτή έγκαιρα για να τις αποτρέψει.

Όταν λαμβάνονται αποφάσεις τουριστικής πολιτικής από την πολιτική εξουσία, εκτός ότι πρέπει να ακολουθείται από αυτή μια συγκεκριμένη διαδικασία, πρέπει απαραίτητα να τηρούνται και ορισμένες αρχές. Όπως είναι φυσικό, οι επιλογές της τουριστικής πολιτικής προσδιορίζονται από τους στόχους που έχουν καθοριστεί και τα μέτρα που έχουν εκλεγεί για την επίτευξή τους, καθώς επίσης από τις μεταξύ τους σχέσεις.

Αντικειμενικός σκοπός της πολιτικής εξουσίας είναι αναμφίβολα η μεγιστοποίηση της ωφέλειας ή της χρησιμότητας όλων εκείνων, που με οποιονδήποτε τρόπο ασκούν τις διάφορες οικονομικές λειτουργίες της τουριστικής οικονομίας σε ορισμένο τόπο και χρόνο.

Το πρόβλημα της λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής είναι βασικά πρόβλημα εκτίμησης του κόστους και των ωφελειών ή χρησιμότητων που συνεπάγονται οι διάφορες επιλογές της τουριστικής πολιτικής και όχι μόνο, η πολιτική εξουσία στη πράξη πρέπει να περιορίζεται μόνο σε εκλογές επιλογών τουριστικής πολιτικής που είναι εφικτές.

Η εκλογή, όμως, των επιλογών τουριστικής πολιτικής, που μπορούν να πραγματοποιηθούν, προϋποθέτει την ιεραρχική κατάταξή τους που πρέπει να γίνεται κατόπιν σύγκρισης των αντίστοιχων πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που παρουσιάζουν αυτές από πλευράς ωφελειών ή χρησιμότητων του κόστους. Η αξιολόγηση εφικτών επιλογών τουριστικής πολιτικής γίνεται με βάση ορισμένα γενικής αποδοχής αντικειμενικά κριτήρια. Απαραίτητη, όμως, προϋπόθεση για την πραγματοποίηση σωστών επιλογών, εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας, είναι η τήρηση ορισμένων κανόνων, καθώς επίσης η ύπαρξη ενός μηχανισμού λήψης αποφάσεων τουριστικής πολιτικής.

Κεφάλαιο 5:ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο είδαμε τα βασικά χαρακτηριστικά της τουριστικής πολιτικής και διαλευκάναμε βασικές έννοιες, απαραίτητες για την κατανόηση και ανάλυση των εννοιών που θα ακολουθήσουν στην παρούσα εργασία. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα έρθουμε σε μια πρώτη επαφή με το θεσμικό πλαίσιο της ένωσης γύρω από τον τουρισμό και θα γνωρίσουμε τα όργανα γενικής και τουριστικής δικαιοδοσίας.

5.1.Θεσμικό πλαίσιο τουρισμού

Όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας, ο τουρισμός ως μία οικονομική και πολιτιστική δραστηριότητα δεν είχε ληφθεί υπόψη στις ρυθμίσεις της ιδρυτικής συνθήκης της ΕΟΚ, κάτι το οποίο εν μέρει εξηγείται από το γεγονός ότι τα ιδρυτικά κράτη – μέλη δεν είχαν άμεσο ενδιαφέρον για τον τουρισμό αφού ήταν κυρίως χώρες εξαγωγικού τουρισμού με παθητικό τουριστικό ισοζύγιο.

Η συμμετοχή των μεσογειακών χωρών στις διαδικασίες διεύρυνσης και η είσοδος της Ελλάδας και της Ισπανίας, των οποίων ο τουρισμός έπαιζε πρωταρχικό ρόλο στην εγχώρια οικονομία τους ξεκίνησε εντονότερα ο διάλογος προς μία χάραξη για κοινή πολιτική στον τομέα του τουρισμού. Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο ότι, όπως άλλωστε έχουμε ήδη αναφέρει, το πρώτο κείμενο προς αυτή την κατεύθυνση και πιο συγκεκριμένα «οι πρώτες κατευθύνσεις για μια κοινοτική πολιτική στον τομέα του τουρισμού» ήταν έργο έλληνα επιτρόπου και παρουσιάστηκε το 1982 στα συμβούλιο υπουργών της ΕΟΚ.

Η αρχή είχε γίνει και από τότε αρκετές θεσμικές αποφάσεις πάρθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση δημιουργώντας τις κατάλληλες βάσεις για την τουριστική ανάπτυξη με κυριότερες από τις οποίες:

- Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1983 για την κοινοτική πολιτική στον τουρισμό

- Το ψήφισμα του συμβουλίου της 10^{ης} Απριλίου 1984 γύρω από την κοινοτική πολιτική τουρισμού με το οποίο αναγνωρίστηκε η επιτακτική ανάγκη για διαβουλεύσεις μεταξύ της επιτροπής και των μελών για τα θέματα του τουρισμού
- Η απόφαση του Συμβουλίου της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1986 όπου είχαμε την καθιέρωση μιας διαδικασίας διαβούλευσης και συνεργασίας στο κομμάτι του τουρισμού ενώ ταυτόχρονα θεσμοθετήθηκε και η ίδρυση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Τουρισμού (86/664/ΕΟΚ).
- Η απόφαση του συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1988 (89/46/ΕΟΚ), με την οποία ανακηρύχθηκε το 1990 Ευρωπαϊκό Έτος τουρισμού και παράλληλα είχαμε την έγκριση ενός προγράμματος δράσεων που στόχευαν στην αξιοποίηση του οικονομικού ρόλου του τουρισμού ,στην αύξηση του ενδοκοινοτικού τουρισμού , τη βελτίωση της χρονικής κατανομής του τουρισμού και στην προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Η συνθήκη του Μάαστριχτ στις 7 Μαρτίου 1992 με την οποία διευρύνθηκαν οι δράσεις της κοινότητας και προστέθηκε ο τουρισμός στους δυνητικούς τομείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η απόφαση του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουλίου 1992 (92/421/ΕΟΚ) για ένα τριετούς διάρκειας πρόγραμμα δράσεων με στόχο να ευνοήσει την κινητικότητα και να βελτιώσει την προστασία των τουριστών , να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας ,να ενθαρρύνει μια πιο υπεύθυνη χρήση τουριστικών πόρων και να ενδυναμώσει τη σχέση τουρισμού και πολιτισμού. Μελέτες και πιλοτικά σχέδια καταρτίστηκαν στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος.
- Το ψήφισμα της 18^{ης} Ιανουαρίου 1994 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το οποίο είχε και τη σύμφωνη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ) και με το οποίο υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα να θεωρηθεί ο τουρισμός στρατηγικός τομέας για την οικονομική ανάπτυξη και να του αναγνωρισθεί ειδικό καθεστώς ως κλάδος της οικονομίας.
- Το κείμενο της Πράσινης Βίβλου για τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του τουρισμού που συζητήθηκε στην άτυπη σύνοδο των υπουργών τουρισμού στην Αθήνα στις 14 Απριλίου του 1994 και οριστικοποιήθηκε αργότερα από την Επιτροπή (COM(95) 97/4.4.95) καθώς και οι διαβουλεύσεις που πυροδοτήθηκαν με αφορμή το συγκεκριμένο κείμενο.
- Το Forum για τον Ευρωπαϊκό τουρισμό στις Βρυξέλλες στις 8 Δεκεμβρίου του 1995, το οποίο διοργανώθηκε με πρωτοβουλία του Έλληνα Επιτρόπου για τον τουρισμό Χρ. Παπουτσή, και οι προτάσεις που διατυπώθηκαν για την υλοποίηση προτάσεων που είχαν συμπεριληφθεί στα κείμενα της Πράσινης Βίβλου.

- Η έκθεση της 3^{ης} Απριλίου 1996 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τη διακυβερνητική συνδιάσκεψη του 1996 για την εισαγωγή στη συνθήκη της Ρώμης τίτλων σχετικών με τους τομείς που αναφέρονται στο διευρυμένο άρθρο 3, στους οποίους περιλαμβάνεται και ο τουρισμός.
- Η πρόταση της Επιτροπής για έκδοση απόφασης του Συμβουλίου (COM (96) 168/30.4.96), που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα υπέρ του τουρισμού, το επονομαζόμενο PHILOXENIA, με σκοπό τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης ,την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής , τη συμβολή στην προστασία και προβολή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την εδραίωση ενός ευρωπαϊκού οράματος και της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσα από τους δρόμους του τουρισμού.
- Η έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τον Τουρισμό και την Απασχόληση (High level Group on Tourism and Employment) της 15^{ης} Οκτωβρίου 1998 που αναλύει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορεί ο τουρισμός να συμβάλλει στην ανάπτυξη και την σταθερότητα της απασχόλησης. Πολύ σημαντικά τα αποτελέσματα της έκθεσης αυτής και ως συνέπεια των συστάσεων της ομάδας αυτής καταλήγουμε στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα όργανα της Ε. Ε. που αναφέρεται στην ανάπτυξη του τουρισμού για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης (COM (99) 205/28.4.99).
- Οι διασκέψεις για την Απασχόληση και τον τουρισμό, για την ολική ποιότητα στη διοίκηση του τουρισμού και για το Ευρώ ως μια πηγή ευκαιριών για τον τουρισμό καθώς και οι δηλώσεις του αρμόδιου επιτρόπου για τον τουρισμό ότι οι προτάσεις και τα συμπεράσματα των διασκέψεων αυτών θα αποτελέσουν πυξίδα για την χάραξη μιας πιο δυναμικής ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα του τουρισμού.

5.2.Όργανα τουριστικής δικαιοδοσίας

Η ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από μία σειρά πράξεων (ψηφίσματα, οδηγίες, αποφάσεις κ.τ.λ.) διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό το θεσμικό πλαίσιο και την κοινοτική νομοθεσία. Οι πράξεις αυτές της Ένωσης έχουν εκδοθεί από ανεξάρτητα όργανα ,στα οποία συνδυάζονται τα εθνικά και τα υπερεθνικά, κοινοτικά συμφέροντα και τα όργανα αυτά λειτουργούν με σχέσεις συμπληρωματικότητας από τις οποίες απορρέει και η λήψη αποφάσεων.

Τα όργανα αυτά ασκούν τις δικαιοδοσίες τους όπως αυτές απορρέουν από τις συνθήκες της Ρώμης, του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ και μέσα στους τομείς που τα απασχολούν συμπεριλαμβάνεται και ο τουρισμός. Τα όργανα της τουριστικής δικαιοδοσίας είναι όλα τα όργανα της Ένωσης όταν ασχολούνται με τουριστικού χαρακτήρα θέματα, καθώς και ορισμένα ειδικά όργανα που έχουν αποκλειστική ενασχόληση με τουριστικά θέματα.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόκειται για το βασικότερο όργανο λήψης αποφάσεων της ένωσης το οποίο συγκροτείται από τους υπουργούς των κρατών μελών ανάλογα με την ιδιότητα του θέματος το οποίο συζητείται, επομένως εάν το θέμα έχει τουριστικό χαρακτήρα μιλάμε για Συμβούλιο Υπουργών Τουρισμού. Το Συμβούλιο συγκαλείται με πρωτοβουλία του υπουργού της χώρας που ασκεί την προεδρία και είναι το όργανο που συντονίζει και διασφαλίζει την πολιτική που καλούνται τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν ενώ θεσπίζει και τις νομοθετικές πράξεις οι οποίες ρυθμίζουν τα ζητήματα γύρω από τον τουρισμό. Ήδη έχουμε αναφέρει πως το πρώτο άτυπο συμβούλιο υπουργών τουρισμού συγκλήθηκε επί ελληνικής προεδρίας το 1988.

Η λήψη αποφάσεων του συμβουλίου των υπουργών, ανάλογα και με το θέμα, γίνεται με απλή ή ειδική πλειοψηφία. Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ η ομοφωνία για τη λήψη των αποφάσεων περιορίστηκε μόνο για τους τομείς εθνικού χαρακτήρα, όπως είναι οι τροποποιήσεις συνθηκών ή η είσοδος νέων μελών, και σε άλλους ευαίσθητους τομείς όπως είναι η φορολογία.

Η προεδρία του Συμβουλίου ασκείται εναλλάξ από τα κράτη μέλη με χρονική διάρκεια έξι μηνών. Οι αποφάσεις του συμβουλίου προετοιμάζονται από την Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων των κρατών μελών η οποία με τη σειρά της υποστηρίζεται στο έργο της από επιτροπές που απαρτίζονται από εκπροσώπους των εθνικών υπουργείων. Τέλος, στις Βρυξέλλες βρίσκεται εγκατεστημένη η Γενική Γραμματεία που προετοιμάζει και εκτελεί τις αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται από το Συμβούλιο.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το κοινοβούλιο ασκεί σε συνδυασμό με το Συμβούλιο νομοθετικά καθήκοντα και αποτελεί το όργανο της δημοκρατικής έκφρασης και πολιτικού ελέγχου της Ένωσης.

Επεξεργάζεται τις κοινοτικές οδηγίες και τους κανονισμούς ενώ παράλληλα γνωμοδοτεί για τις προτάσεις που παραπέμπει σε αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι τακτικές σύνοδοι ολομέλειας του κοινοβουλίου γίνονται στο Στρασβούργο και τις εργασίες τους προετοιμάζουν είκοσι επιτροπές και πολιτικές ομάδες οι οποίες συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες. Το κοινοβούλιο διαθέτει Γενική Γραμματεία η οποία εδρεύει με τη σειρά της στο Λουξεμβούργο. Οι συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ ενίσχυσαν τον νομοθετικό ρόλο του κοινοβουλίου με την παροχή της εξουσίας της συναπόφασης με το Συμβούλιο σε θέματα που προβλέπονται από τις συνθήκες.

Για την θέσπιση ενός νομοθετήματος που εγκρίνεται μέσα από τη διαδικασία της συναπόφασης απαιτείται η ρητή συναίνεση του Συμβουλίου και Κοινοβουλίου ή να μην υπάρχει η απόρριψη του από το τελευταίο. Το κοινοβούλιο αποτελεί επιπλέον το όργανο του πολιτικού ελέγχου της κοινότητας καθώς έχει την εξουσία να εγκρίνει τον διορισμό του Προέδρου της Επιτροπής και να υποβάλλει πρόταση δυσπιστίας κατά της Επιτροπής την οποία λαμβάνει με την πλειοψηφία των 2/3 των μελών του.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί ένα από τα κυριότερα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελείται από είκοσι μέλη. Τα μέλη της διορίζονται για πενταετή θητεία μετά από κοινή συμφωνία των κρατών μελών και τη σύμφωνη γνώμη και έγκριση του κοινοβουλίου, το οποίο εγκρίνει και τον πρόεδρο της Επιτροπής ο οποίος επίσης επιλέγεται μετά από συμφωνία των κρατών-μελών.

Το καθένα από τα μέλη της Επιτροπής αναλαμβάνει έναν συγκεκριμένο τομέα, ένας από τους τομείς αυτούς είναι και ο τουρισμός. Η Επιτροπή έχει μεγάλη ανεξαρτησία στην άσκηση των καθηκόντων της και ενσαρκώνει στην πράξη το κοινοτικό συμφέρον χωρίς να δέχεται καμία επιρροή και χωρίς να υποχωρεί σε καμία συγκατάβαση προς κράτη –μέλη.

Η Επιτροπή έχει το ρόλο του θεματοφύλακα των συνθηκών, έχει τη μέριμνα για την εφαρμογή των κανονισμών και των οδηγιών που εκδίδονται από το Συμβούλιο ενώ λειτουργεί και ως διαχειριστής και εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει το Συμβούλιο. Στο ρόλο της, η Επιτροπή επικουρείται από εικοσιπέντε Γενικές Διευθύνσεις οι οποίες

συνθέτουν ένα διοικητικό μηχανισμό και βρίσκονται εγκατεστημένες στις Βρυξέλλες. Η 23^η διεύθυνση (XXIII) καλύπτει τον τουριστικό τομέα.

Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Με έδρα το Λουξεμβούργο, το δικαστικό όργανο της κοινότητας αποτελείται από δικαστές και εισαγγελείς οι οποίοι διορίζονται μετά από κοινή συμφωνία των κρατών-μελών και την έγκριση τους από το κοινοβούλιο για μια θητεία διάρκειας έξι ετών η οποία μπορεί να ανανεωθεί. Το δικαστήριο διαθέτει ανεξαρτησία και έργο του είναι η τήρηση του δικαίου και η ορθότερη ερμηνεία και η ομοιόμορφη εφαρμογή των συνθηκών.

Το δικαστήριο, διαπιστώνει τις παραβάσεις υποχρεώσεων των κρατών –μελών σε σχέση με τις συνθήκες και ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των οργάνων, ύστερα από προσφυγές ακυρώσεως να διαπιστώνει την παράλειψη λήψης απόφασης από το κοινοβούλιο το Συμβούλιο και την Επιτροπή και αποφαινεται μετά από απαίτηση των εθνικών δικαστηρίων για την ερμηνεία των Συνθηκών και το κύρος των πράξεων των οργάνων. Μέσα σε όλες τις αναφερθείσες διεργασίες του δικαστηρίου περιλαμβάνονται και θέματα που αναφέρονται στον τουρισμό.

Ελεγκτικό συνέδριο

Αποτελεί ένα όργανο τα μέλη του οποίου εκλέγονται μετά από τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου για εξαετή θητεία και ιδρύθηκε το 1975. Ο ρόλος του είναι η πραγματοποίηση του ελέγχου της νομιμότητας των εσόδων και των εξόδων και της ορθής δημοσιονομικής πρακτικής στα πλαίσια της κοινότητας. Με την ετήσια έκθεση ελέγχου, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τυχόν παρατυπίες οι οποίες επισημάνθηκαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου της προηγούμενης περιόδου, πραγματώνεται η δράση του συνεδρίου.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ειδική έκθεση 3/96 αναφορικά με την πολιτική στο κομμάτι του τουρισμού και σύμφωνα με την οποία σοβαρότατες παρατυπίες και κακοδιαχείριση κονδυλίων του Ευρωπαϊκού έτους τουρισμού καταλογίζονται στους υπευθύνους.

Ακριβώς τα φαινόμενα αυτά κακοδιαχείρισης κονδυλίων και οι απάτες γύρω από αυτά οδήγησαν στην έκδοση ενός νέου κανονισμού από το Συμβούλιο τον Ιούλιο του 1998

με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ερευνών με κυρίαρχο μέλημα της την παροχή βοήθειας στην Επιτροπή για τον σχεδιασμό κινήσεων και πρακτικών για την καταπολέμηση της απάτης και των παράνομων δραστηριοτήτων που μπορούν να βλάψουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης.

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Στα πλαίσια της οικονομικής και κοινωνικής επιτροπής αντιπροσωπεύονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι κλάδοι της οικονομικής και κοινωνικής ζωής συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού. Ο ρόλος της συγκεκριμένης επιτροπής είναι γνωμοδοτικός και πριν από οποιαδήποτε απόφαση των άλλων οργάνων όπως είναι το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή πρέπει να ζητείται η γνωμοδότηση της.

Η ΟΚΕ (οικονομική και κοινωνική επιτροπή), μπορεί και αυτόνομα να γνωμοδοτεί χωρίς κάποιο άλλο όργανο να της έχει ζητήσει μια γνωμοδότηση και πρέπει να αναφερθεί ότι οι γνωμοδοτήσεις της γύρω από τουριστικά θέματα υπήρξαν έως σήμερα από τους πιο σημαντικούς και εποικοδομητικούς παράγοντες στη διαμόρφωση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τον τομέα του τουρισμού. Από το 1994 στα ίδια πλαίσια λειτουργίας και αρμοδιότητες συστάθηκε και λειτουργεί και Εθνική Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Επιτροπή περιφερειών

Η επιτροπή αυτή ιδρύθηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχτ και αποτελείται από αντιπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και της περιφερειακής διοίκησης. Τα μέλη της διορίζονται με τετραετή θητεία από το Συμβούλιο και μετά από τις προτάσεις που έχουν υποβάλλει τα κράτη- μέλη και ο ρόλος της είναι γνωμοδοτικός. Τη γνωμοδότηση της οφείλουν να ζητούν τα αποφασιστικά όργανα της ένωσης, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, όπου προβλέπεται από τη συνθήκη του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ ενώ μπορεί να εκφράζει γνωμοδοτήσεις και μετά από δικές της πρωτοβουλίες.

5.3.Ειδικά όργανα τουριστικής δικαιοδοσίας

Είδαμε παραπάνω όργανα της Ένωσης τα οποία ασχολούνται και με τον τουριστικό τομέα στα πλαίσια των γενικών τους αρμοδιοτήτων, υπάρχουν όμως και άλλα όργανα γνωμοδοτικού ή εκτελεστικού χαρακτήρα τα οποία έχουν τον τουρισμό ως κύριο κομμάτι ενασχόλησης. Τα όργανα αυτά είναι:

Συμβούλιο Υπουργών Τουρισμού

Το συγκεκριμένο όργανο απαρτίζουν οι υπουργοί τουρισμού των κρατών –μελών και συγκαλείται με την πρωτοβουλία του υπουργού του κράτους – μέλους που ασκεί την προεδρία και ασχολείται με την εξέταση ,αξιολόγηση και επίλυση θεμάτων τουριστικού ενδιαφέροντος. Στα πλαίσια του Συμβουλίου των Υπουργών Τουρισμού συντονίζονται οι πολιτικές των κρατών-μελών και γίνονται νομοθετικές ρυθμίσεις για θέματα τουριστικού ενδιαφέροντος.

Επίτροπος αρμόδιος για τον τουρισμό

Ένας από τους επιτρόπους που απαρτίζουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ο αρμόδιος Επίτροπος για θέματα τουρισμού. Ο Επίτροπος προχωράει σε εισηγήσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με μέτρα και ενέργειες για τον τουρισμό τα οποία εάν υιοθετηθούν ή θα παραπεμφθούν στα αρμόδια όργανα για επιπλέον επεξεργασία ή εάν θεωρηθούν ώριμα , θα ληφθούν οι απαραίτητες πρωτοβουλίες που θα οδηγήσουν σε νομοθετικές ρυθμίσεις (κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις).

Γενική διεύθυνση XXIII (Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων)

Στις αρμοδιότητες της 23^{ης} Γενικής διεύθυνσης, μαζί με αντικείμενα όπως η κοινωνική οικονομία, το εμπόριο και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβάνεται και ο τουρισμός. Η γενική διεύθυνση είναι το υπηρεσιακό εκείνο όργανο το οποίο έχει το ρόλο να υποστηρίξει γραμματειακά και επιστημονικά τα αντικείμενα που της έχουν ανατεθεί.

Προϊστάμενος της διεύθυνσης αυτής είναι ο Επίτροπος που είναι αρμόδιος για τον τουρισμό. Η Διεύθυνση, μελετά θέματα σχετικά με τον τουρισμό και προχωρά στη

σύνταξη εκθέσεων σχετικές με την χάραξη ,από τα αρμόδια όργανα ,πολιτικών οι οποίες είναι απαραίτητες για την προώθηση του τουριστικού τομέα. Στα πλαίσια της γενικής διεύθυνσης έχει συσταθεί και διεύθυνση τουρισμού η οποία ασχολείται αποκλειστικά με τα θέματα τουρισμού.

Μετά από την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο τουρισμός δεν θα αποτελεί πλέον Διεύθυνση αλλά υπάγεται στη νέα Γενική Διεύθυνση η οποία είναι υπεύθυνη για τις επιχειρήσεις ,στη Διεύθυνση των Υπηρεσιών, του Εμπορίου και του Τουρισμού.

Συμβουλευτική Επιτροπή Τουρισμού

Από τις παλιότερες προσεγγίσεις της κοινότητας στο κομμάτι του τουρισμού. Η Συμβουλευτική Επιτροπή Τουρισμού η οποία ιδρύθηκε το 1966 στα πλαίσια της ΕΟΚ ήταν από τις πρώτες προσπάθειες να διαμορφωθεί μια διαδικασία συνεργασίας μεταξύ των κρατών –μελών για θέματα τουριστικού ενδιαφέροντος , στα πλαίσια πάντα του θεμελιακού άρθρου 235 της Συνθήκης όπου ορίζεται ότι για θέματα που δεν προβλέπει η συνθήκη παρέμβαση, μπορεί να επιληφθεί η Επιτροπή ή το Συμβούλιο των Υπουργών με ομόφωνη απόφασή τους.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κρατών-μελών και ο ρόλος της είναι να προσδιορίζει την ανάγκη για επιπρόσθετες πολιτικές και ενέργειες σε τομείς οι οποίοι παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για τον τουρισμό. (περιφερειακή πολιτική, μεταφορές, περιβάλλον, παιδεία, προστασία καταναλωτή κλπ.).

Ομάδα εργασίας τουρισμού Ευρωεπιμελητηρίων

Από το 1986, ιδρύθηκε στα πλαίσια των επιμελητηρίων των χωρών-μελών της Ένωσης και λειτουργεί η Ομάδα Εργασίας Τουρισμού και ασχολείται με την μελέτη και την υποβολή διαφόρων προτάσεων για θέματα που άπτονται του τουριστικού ενδιαφέροντος στο Συμβούλιο των Ευρωεπιμελητηρίων το οποίο με τη σειρά τις προωθεί σε αρμόδια όργανα.

5.4. Κοινοτικές ρυθμίσεις για τον τουρισμό

Στην προσπάθεια της να πραγματώσει τους στόχους της, η Ένωση προβαίνει στην έκδοση διαφόρων νομοθετικών ρυθμίσεων από τις οποίες άλλες είναι δεσμευτικές (απόφαση, κανονισμοί, οδηγίες) και άλλες προαιρετικές (ανακοινώσεις, γνώμες και συστάσεις). Οι ρυθμίσεις αυτές εκπληρώνουν επιχειρησιακούς ρόλους και εμφανίζονται με τη μορφή σχεδίων δράσης και προγραμμάτων και καθορίζουν δικαιώματα και υποχρεώσεις για τα ενδιαφέροντα μέρη. Ήδη έχουν εκδοθεί αρκετές τέτοιες ρυθμιστικές πράξεις για να βοηθήσουν την ανάπτυξη των κοινοτικών δράσεων και των μέτρων στον τουριστικό τομέα τα οποία διακρίνονται σε άμεσα και έμμεσα.

5.5. Άμεσα μέτρα υπέρ του τουρισμού

Ένα από τα σημαντικότερα, αν όχι το σημαντικότερο, μέτρα για τον τουρισμό υπήρξε το σχέδιο κοινοτικών δράσεων υπέρ του τουρισμού που λήφθηκε έχοντας ως βάση το άρθρο 235 της συνθήκης και διήρκεσε τρία χρόνια, από το 1993 έως το 1995. Μέσα από τις προτεραιότητες του σχεδίου δράσης άρχισαν να εφαρμόζονται προγράμματα που σχετίζονταν με τομείς όπως ο αγροτικός, πολιτιστικός και κοινωνικός τουρισμός καθώς και με την επαγγελματική κατάρτιση και το περιβάλλον.

Στα πλαίσια του σχεδίου υπήρχαν και επιμέρους δράσεις εκτός από αυτές που αναφέραμε στο τέλος της προηγούμενης παραγράφου και αυτές είναι:

- η βελτίωση των γνώσεων στον τομέα του τουρισμού και η ενίσχυση της συνοχής των δράσεων.

Ο στόχος εδώ ήταν να εξασφαλιστεί η συνοχή των μέτρων που λαμβάνονται υπέρ του τουρισμού και να βελτιωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι γνώσεις γύρω από τα χαρακτηριστικά και τις εξελίξεις του τουρισμού. Στα μέτρα τα οποία προέβλεπε η δράση αυτή συμπεριλαμβάνονταν η δημιουργία ενός αρχείου κοινοτικών στατιστικών για τον τουρισμό, η κατάρτιση μελετών για την εξακρίβωση των εξελίξεων και των προοπτικών στον τουριστικό τομέα και πλήθος διαβουλεύσεων με επαγγελματίες του χώρου σε κοινοτικό επίπεδο για την καλύτερη συνεργασία και εξαγωγή συμπερασμάτων για τον τουριστικό τομέα.

- ο χρονικός καταμερισμός των διακοπών.

Εδώ ο στόχος της δράσης ήταν να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο και προσπάθησαν να τον υλοποιήσουν με μέτρα υποστήριξης της ανταλλαγής πληροφοριών αναφορικά με το πρόβλημα της εποχικότητας και την εκμετάλλευση των υποδομών και του εξοπλισμού του τουριστικού τομέα σε περιόδους εκτός αιχμής.

- Διεθνείς δράσεις.

Η συγκεκριμένη δράση είχε ως στόχο την ανάπτυξη διεθνών πρωτοβουλιών σε τομείς τουρισμού και εξειδικεύεται με μέτρα τα οποία ασχολούνται με τη συνεργασία παραμεθόριων περιοχών , τη συνεργασία με χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, τη βελτίωση της πληροφόρησης των τουριστών και τη προώθηση συνεργασιών και συμπράξεων τουριστικού χαρακτήρα μεταξύ πόλεων καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας ιδιωτικού και δημόσιου τομέα σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος.

- Οι τουρίστες ως καταναλωτές.

Εδώ αναφερόμαστε σε μία δράση η οποία έχει κύριο στόχο την πληροφόρηση των τουριστών και την προστασία τους αναφορικά με τις συναλλαγές τους οργανωτές ή πωλητές ταξιδιών, με τα ταξιδιωτικά γραφεία ή τα ξενοδοχεία.

- Πολιτιστικός τουρισμός.

Η δράση αυτή στόχευε στην καλύτερη αξιοποίηση και γνώση της πολιτιστικής κληρονομιάς για σκοπούς τουριστικού ενδιαφέροντος. Ανάμεσα στα μέτρα υλοποίησης της δράσης αυτής ήταν η δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών ανάμεσα στα κράτη μέλη, η ανταλλαγή εμπειριών για θέματα περιβάλλοντος και επιμέρους μέτρα για θέματα που αφορούσαν τεχνικές υποδοχής και εξυπηρέτησης τουριστών αλλά και την ενίσχυση συστημάτων παροχής πληροφοριών ανάμεσα σε φορέων τουρισμού και πολιτισμού.

- Περιβάλλον και τουρισμός.

Είναι αυτονόητη η αλληλεξάρτηση η οποία παρουσιάζεται ανάμεσα στο περιβάλλον και τον τουρισμό. Η συγκεκριμένη δράση στόχευε ακριβώς στην επισήμανση αυτής της

αλληλεξάρτησης και στην ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος με επιμέρους μέτρα και πρωτοβουλίες που αναφέρονται στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τουριστών αλλά και αυτών που παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες για τη σχέση μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος, στη συμφιλίωση τουριστών και φύσης αλλά και στην ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα που ευνοούν την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού.

➤ Αγροτικός τουρισμός.

Στα πλαίσια αυτής της δράσης απασχόλησε τους εμπλεκόμενους η ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουριστικού ενδιαφέροντος στην ύπαιθρο με αγροτικό αντικείμενο και με παράλληλη ενίσχυση των αγροτών. Στην προσπάθεια υλοποίησης της ακολουθήθηκαν τα εξής μέτρα : ενισχύθηκαν πρωτοβουλίες για τη σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ φορέων για ανταλλαγή εμπειριών, τη βελτίωση των συστημάτων πληροφόρησης εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα αγροτικού τουρισμού και τέλος είχαμε την παροχή κινήτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες της υπαίθρου για αγροτουριστικές δραστηριότητες.

➤ Κοινωνικός τουρισμός.

Η προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση είχε κύριο μέλημα να διευκολυνθούν οι οικονομικά ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες να πραγματοποιούν τις διακοπές τους. Τα μέτρα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν η ενημέρωση δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για τις πρακτικές που εφαρμόζονταν σε κοινοτικό επίπεδο για τις παροχές και διευκολύνσεις προς τον κοινωνικό τουρισμό αλλά και η υποστήριξη επιμέρους δράσεων για την εξάλειψη εμποδίων γύρω από την εφαρμογή και προώθηση αυτής της μορφής τουρισμού.

➤ Τουρισμός των νέων.

Η εν λόγω δράση αποσκοπούσε στην ενίσχυση των κοινοτικών πολιτικών για να διευκολυνθούν οι νέοι να γνωρίσουν καλύτερα και ευκολότερα τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής στα επιμέρους κράτη –μέλη της Ένωσης. Μέτρα για την υλοποίηση της δράσης αυτής ήταν η μελέτη αναζήτησης τρόπων διασύνδεσης και η υποστήριξη και διευκόλυνση της πραγματοποίησης σχολικών-ακαδημαϊκών ταξιδιών.

➤ Κατάρτιση.

Ο στόχος εδώ δεν είναι άλλος από την καλύτερη δυνατή επαγγελματική κατάρτιση όσων ασχολούνται με τον τουρισμό έτσι ώστε να αποκτήσουμε μία ανταγωνιστικότερη τουριστική βιομηχανία. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου μέτρα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ήταν η ενημέρωση των νέων για τις δυνατότητες επαγγελματικής απασχόλησης στον τομέα, ο προσδιορισμός των επαγγελματικών προσόντων του κλάδου, η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των επιχειρήσεων αλλά και των εργαζομένων στο χώρο του τουρισμού για τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα γύρω από το αντικείμενο και η υποστήριξη συνεργασίας σε θέματα τουρισμού με πανεπιστημιακά ιδρύματα και δίκτυα που αποσκοπούν στη βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης.

➤ Προβολή .

Όπως γίνεται αυτόματα κατανοητό η συγκεκριμένη δράση αποσκοπεί στην προώθηση και προβολή της Ευρώπης προς τρίτες χώρες με σκοπό την προσέλκυση τουριστών που θα ενισχύσουν ακόμα περισσότερο την Ευρωπαϊκή Ένωση ως τουριστικό προορισμό αλλά θα συμβάλλουν ταυτόχρονα στη διαμόρφωση του οικονομικού της ισοζυγίου.

5.6. Έμμεσα μέτρα υπέρ του τουρισμού

Εκτός από τις προαναφερθείσες άμεσες δράσεις, η Ένωση έχει λάβει για την υποστήριξη του τουριστικού τομέα και πολλές άλλες κοινοτικές δράσεις και πολιτικές που επηρεάζουν και υποστηρίζουν τον τουρισμό έμμεσα. Οι κυριότερες έμμεσες δράσεις της Ένωσης είναι :

➤ Η Πολιτική για το περιβάλλον.

Αρκετά μέτρα που αναφέρονται στο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον και έχουν κυρίως να κάνουν με τις εκτιμήσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των διαφόρων σχεδίων δράσης, την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και την προστασία της φύσης, στο βαθμό που επηρεάζουν τον τουρισμό οι διάφορες ενέργειες.

➤ Δράσεις για τον πολιτισμό.

Αναφερόμαστε σε ενέργειες που έχουν ληφθεί υπέρ του πολιτισμού και αφορούν κυρίως στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη και ειδικότερα από το πρόγραμμα κοινοτικών δράσεων “RAPHAEL”.

➤ Πολιτική επιχειρήσεων .

Οι επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα επωφελήθηκαν αρκετά από τα μέτρα που προβλέπει η απόφαση του Συμβουλίου στις 14.6.93 για τις κοινοτικές δράσεις για ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του τομέα.

➤ Έρευνα και ανάπτυξη.

Μέσα στα πλαίσια της δράσης αυτής ανήκει το σχέδιο marketing τουριστικής πληροφορίας, το σχέδιο επίδειξης ηλεκτρονικών υπηρεσιών τουριστικής πληροφόρησης (γνωστό και ως πρόγραμμα IMPACT), το σχέδιο έρευνας για τις τεχνολογίες για την προστασία και την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης και το πρόγραμμα περιβάλλον και κλίμα, με αναφορές στην ανθρώπινη διάσταση των περιβαλλοντικών μεταβολών και στόχο του τη βελτίωση των πολιτικών ενεργειών για την υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης.

➤ Εσωτερική αγορά .

Τα μέτρα αναφέρονται στην πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Με την εφαρμογή τους δημιουργείται ένα ευνοϊκό πλαίσιο μέσα από το οποίο αυξάνονται οι συναλλαγές που επηρεάζουν τον ενδοκοινοτικό τουρισμό ενώ διευκολύνεται και η ανάδειξη ενός ενιαίου τουριστικού προορισμού για τουρίστες προερχόμενους από τρίτες χώρες.

Στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς εντάσσονται και η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, το δικαίωμα εγκατάστασης, το δικαίωμα ελεύθερης εργασίας και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και η κατάργηση φορολογικών συνόρων και επιβαρύνσεων. Ο τουρισμός, ευνοείται από όλα αυτά τα μέτρα και αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει το μέγεθος των αγορών.

Οι διευκολύνσεις σχετικά με την διέλευση των συνόρων που αναφέρονται σε ελέγχους και διατυπώσεις μεταφερόμενων αποσκευών διέπονται από κανονισμούς του συμβουλίου ενώ η διευκόλυνση στις τουριστικές αγορές, περιλαμβανομένων και των αφορολόγητων ειδών, ρυθμίζεται από τις οδηγίες 91/680/ΕΟΚ και 92/12/ΕΟΚ .

➤ Πολιτική μεταφορών.

Οι υπηρεσίες μεταφορών της εσωτερικής αγοράς, εντάσσονται και αυτές με τη σειρά τους στα πλαίσια της ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης του τουρισμού. Μέσα από την «Λευκή Βίβλο» για την ανάπτυξη της κοινής πολιτικής των μεταφορών προβλέπεται μια προσέγγιση που να συνδυάζει σφαιρικά τη βελτίωση και την πιο ορθολογική χρήση των υποδομών ,την αυξημένη ασφάλεια για τους χρήστες και ταυτόχρονα την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος.

➤ Διευρωπαϊκά δίκτυα.

Αναφερόμαστε σε ενέργειες οι οποίες έχουν αντίκτυπο και επηρεάζουν τον τουρισμό μέσα από την εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη δικτύων διευρωπαϊκών σε τομείς όπως οι υποδομές, οι μεταφορές, οι τηλεπικοινωνίες και η ενέργεια.

➤ Οι κανόνες ανταγωνισμού.

Εφαρμόζοντας τους κανόνες που απορρέουν από τις πολιτικές του ανταγωνισμού (άρθρο 85 και 86 της συνθήκης), επιβάλλονται κυρώσεις για κάποιες αντίθετες στον ανταγωνισμό πρακτικές που εφαρμόζονται από επιχειρήσεις ή κράτη μέλη και αλλοιώνουν τους όρους της τουριστικής αγοράς, με αποτέλεσμα να εμποδίζουν την ανάπτυξη της.

➤ Η προστασία των καταναλωτών.

Μέσα από το σχέδιο δράσης για την προστασία των καταναλωτών (COM (93) 378/28.7.93) διευκολύνθηκαν οι πωλήσεις από απόσταση, η δυνατότητα πρόσβασης των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και η έκδοση οδηγιών για τη διαμονή με χρονομεριστική μίσθωση (time sharing). Εξίσου σημαντική είναι και η πρόταση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των υπουργών για να θεσπιστεί ένα γενικό πλαίσιο κοινοτικών δραστηριοτήτων υπέρ του τουρισμού

(COM/97/684) καθώς και η ανακοίνωση της, στα πλαίσια της συνθήκης του Μάαστριχτ.

Σε ότι αφορά την προστασία των τουριστών ως καταναλωτές, εκδόθηκαν οι συστάσεις του Συμβουλίου 86/665/ΕΟΚ και 86/666/ΕΟΚ οι οποίες αναφέρονται στην τυποποίηση των πληροφοριών και την πυρασφάλεια στα ξενοδοχεία καθώς και η οδηγία 90/314/ΕΟΚ η οποία αναφέρεται στα οργανωμένα ταξίδια.

➤ Διαρθρωτικά Ταμεία.

Τα Διαρθρωτικά ταμεία (ΕΓΤΠ, ΕΤΠΑ ,ΕΚΤ) μέσα από τις ενισχύσεις τους συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού και επικεντρώνονται κυρίως σε καθυστερημένες αναπτυξιακά περιφέρειες , σε περιφέρειες που παρουσιάζουν βιομηχανική παρακμή και στις περιφέρειες γεωργικής ανάπτυξης.

Ο τουρισμός είναι πλέον ενσωματωμένος στα μέτρα που εμπίπτουν σε άξονες προτεραιότητας των κοινοτικών πλαισίων στήριξης, τα λειτουργικά προγράμματα καθώς και στα έγγραφα προγραμματισμού. Στα πλαίσια κάποιων κοινοτικών πρωτοβουλιών έχουν ληφθεί δράσεις (LEADER , REGIS , INTEREG) καθώς και στα πλαίσια κοινοτικών προγραμμάτων (ENVIREG, RECIPE ,PACTE , OUVERTURE) τα οποία προβλέπουν ευκαιρίες για τον τουρισμό και την εφαρμογή κοινών δράσεων ,τη δημιουργία δικτύων και την ανταλλαγή εμπειριών αναφορικά με την υποστήριξη τοπικών πρωτοβουλιών.

➤ Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.

Δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση αναλήφθηκαν ή από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο (ΕΚΤ) ή από διάφορα άλλα ειδικά προγράμματα, όπως το FORCE για συνεχή κατάρτιση και όπως το PETRA για την αρχική κατάρτιση, με τα οποία επιτράπηκε η ανάπτυξη ανθρωπίνου δυναμικού στον τομέα του τουρισμού. Ένα ακόμα πρόγραμμα είναι το LEONARDO DA VINCI με το οποίο προβλέπεται σε επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης διακρατική συναλλαγή και δοκιμαστικά σχέδια .

5.7.Ειδικά μέτρα προς όφελος του Ελληνικού τουρισμού

Στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ περιλαμβάνονταν μια σειρά από μέτρα που ως κύριο στόχο είχαν να δώσουν την απαραίτητη ώθηση στον Ελληνικό τουρισμό, να δημιουργήσουν ευκαιρίες για νέες επενδύσεις, να εκσυγχρονίσουν το τουριστικό προϊόν και να βάλουν τις βάσεις για τη δημιουργία νέων προοπτικών στον τουρισμό. Τα μέτρα τα οποία περιλήφθηκαν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης και το οποίο εγκρίθηκε από τα αρμόδια όργανα της Ένωσης ήταν:

- Δίκτυο συμβουλευτικής και μελετητικής υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του τουρισμού.

Το μέτρο είχε ως στόχο να βοηθήσει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα να επιτύχουν έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση για τις ραγδαίες εξελίξεις της αγοράς, να αξιοποιήσουν νέες δυνατότητες, να βελτιώσουν τη θέση τους, να προσεγγίσουν νέες αγορές και να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και να ελέγξουν τα λειτουργικά κόστη. Οι δομές που δημιουργήθηκαν με το μέτρο αυτό σχεδιάστηκαν με προοπτική μετά από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους και ενίσχυσης μέσα από το πρόγραμμα, να είναι βιώσιμες.

- Στήριξη επιχειρηματικότητας τουριστικών επιχειρήσεων.

Το μέτρο είχε ως στόχο να επιτύχει τον εκσυγχρονισμό της ποιότητας των τουριστικών καταλυμάτων και να ενισχύσει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όλων των τουριστικών κλάδων. Η Ένωση προσπάθησε μέσα από τις διαδικασίες αυτές να τονώσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του κλάδου.

- Προώθηση επαγγελματικής αριστείας στον τουρισμό.

Σε αυτό το μέτρο ο στόχος δεν ήταν άλλος από το να καλυφθούν δράσεις με τις οποίες θα ανταμείβονταν οι επιχειρηματικές αριστείες στον τομέα του τουρισμού και ανάμεσα σε κάθε μορφή τουριστικών επιχειρήσεων.

- Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Με το μέτρο αυτό ο στόχος ήταν να προβληθεί η χώρα μας ως ένας προορισμός με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και παράλληλα να υποστηριχθεί η ανάδειξη των ξεχωριστών αυτών χαρακτηριστικών με τη δημιουργία κατάλληλων τουριστικών προϊόντων.

- Ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής(ΠΟΤΑ).

Στο σχετικό μέτρο, αναφερόμαστε στις ιδιωτικές επενδύσεις που σχετίζονται με τουριστικές εγκαταστάσεις ειδικών υποδομών για την ανάπτυξη θεματικών μορφών τουρισμού είτε μιλάμε για μαρίνες, γήπεδα γκολφ, συνεδριακά κέντρα είτε για κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας, κέντρα αθλητικού τουρισμού κλπ.

- Ολοκληρωμένες δράσεις πολιτιστικού τουρισμού.

Το μέτρο στοχεύει στο να ενταχθούν με τον καλύτερο και αποδοτικότερο δυνατό τρόπο στο εθνικό τουριστικό προϊόν και να αναδειχθούν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από σχέδια δράσης και δημόσιες επενδύσεις. Ειδικότερα στην ελληνική εμπειρία είχαμε προγράμματα τα οποία στόχευαν στο να ενισχύσουν την ελληνική κουζίνα, τα παραδοσιακά γεωργικά προϊόντα ,διάφορα χειροτεχνικά προϊόντα και κάθε παραδοσιακή τεχνική στα τουριστικά προϊόντα.

- Τουριστικά αγκυροβόλια.

Τα αγκυροβόλια υπάγονται στο εθνικό σύστημα λιμένων αναψυχής και αποτελούν μια απαραίτητη υποδομή για την περαιτέρω ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού. Το μέτρο αναφερόταν στη δημιουργία τουριστικών αγκυροβολίων ως δημοσίων επενδύσεων για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής και θα λειτουργούν συμπληρωματικά στις ήδη υπάρχουσες μαρίνες.

- Τουριστική προβολή.

Ο στόχος του μέτρου ήταν η κάλυψη της κρατικής συμμετοχής για την εφαρμογή σχεδίων και δράσεων για την τουριστική προβολή τα οποία συγχρηματοδοτούνταν από ιδιωτικές πρωτοβουλίες ή λειτουργούσαν παράλληλα και σε συνεργασία με σχέδια ιδιωτικού τομέα.

- Αύξηση τουριστικής ζήτησης τη χειμερινή περίοδο.

Το μέτρο είχε ως σκοπό να δώσει τα απαραίτητα χρήματα για να καλυφθεί η κρατική συμμετοχή σε δράσεις για την προσέλκυση τουριστών εκτός τουριστικής περιόδου και σε περιοχές που εξασφάλιζαν ένα ολοκληρωμένο χειμερινό τουριστικό προϊόν το οποίο διαθέτει την απαραίτητη υποδομή ,κατάλληλες συμπληρωματικές υπηρεσίες εστίασης και αναψυχής και προγράμματα που να καλύπτουν τα ενδιαφέροντα των τουριστών και τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου της περιόδου των χειμερινών διακοπών.

- Αναμόρφωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η υλοποίηση του σχεδίου βασίζεται σε ένα σχέδιο δράσης που θα εξασφαλίζει την αναδιάρθρωση και την αναθεώρηση της τουριστικής εκπαίδευσης και θα επιτευχθεί μέσα από δημόσιες επενδύσεις των αρμόδιων φορέων που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα.

- Τεχνική βοήθεια.

Εδώ εντάσσονται μελέτες προετοιμασίας για την ένταξη στα διάφορα προγράμματα ,δαπάνες για τον έλεγχο, την κατάρτιση συστημάτων πιστοποίησης των μέτρων, την γενικότερη εποπτεία και διαχείριση των μέτρων και γενικότερα την επικοινωνία ,προβολή ,ενημέρωση καθώς και όλες τις δαπάνες που σχετίζονται με τεχνική βοήθεια στον τομέα.

Κεφάλαιο 6: Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Το Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισαβόνα αποφάσισε την υιοθέτηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Οι κύριοι στόχοι της στρατηγικής αυτής ήταν να κατασταθεί η Ένωση η ανταγωνιστικότερη παγκοσμίως οικονομία και παράλληλα να καταφέρουν με χρονικό ορίζοντα το 2010 να επιτύχουν το στόχο της πλήρους απασχόλησης.

Για την επιτυχή ολοκλήρωση της στρατηγικής ήταν απαραίτητη η δραστηριοποίηση σε αρκετούς τομείς, ξεκινώντας από την εσωτερική αγορά, τις νέες τεχνολογίες, την εκπαίδευση έως οικονομικές μεταρρυθμίσεις και μακροοικονομικές πολιτικές που να ευνοούν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Όπως έχει διαφανεί ήδη από όσα έχουν αναφερθεί στην παρούσα εργασία, όλοι αυτοί οι τομείς παρουσιάζουν μια αλληλεξάρτηση καθώς υγιείς οικονομίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη και ως συνέπεια αυτής σε νέες θέσεις εργασίας και αύξηση της απασχόλησης.

Οι κυριότεροι πυλώνες της στρατηγικής αυτής, όπως καθορίστηκαν μετά από αρκετές διαβουλεύσεις, είναι οι ακόλουθοι:

- οικονομικός πυλώνας, ο οποίος προετοιμάζει το έδαφος για μια ανταγωνιστικότερη οικονομία με μεγάλη βαρύτητα προς αυτή την κατεύθυνση να προσδίδεται στην κοινωνία της πληροφορίας, τον τομέα της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- κοινωνικός πυλώνας, ο οποίος στοχεύει στην άρση του αποκλεισμού και επιβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση επενδύσεις των κρατών –μελών στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης καθώς και στην υιοθέτηση κατάλληλων πολιτικών για την απασχόληση.
- περιβαλλοντικός πυλώνας, ο οποίος περιλήφθηκε μετά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2001 στο Γκέτεμποργκ και η προσθήκη του θεωρήθηκε επιβεβλημένη καθώς η ανάπτυξη και η χρήση των φυσικών πόρων δεν μπορούν να διαχωριστούν. Οι συζητήσεις και οι κατευθύνσεις για θέματα αειφορίας γίνονται εντονότερες και επιτακτικές.

Σημαντική παρατήρηση είναι το γεγονός ότι οι απαραίτητες πολιτικές για την επίτευξη των στόχων που οριοθετούνται στα πλαίσια των τριών πυλώνων χαράσσονται και εφαρμόζονται από τα κράτη –μέλη. Για το λόγο αυτό η Ένωση προβλέπει εκτός από τους γενικούς προσανατολισμούς που δίνει και την ενίσχυση των συντονιστικών διαδικασιών για θέματα απασχόλησης, αγοράς και μακροοικονομικής πολιτικής.

6.1.Ο τουρισμός και η ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας

Το 2005, η Επιτροπή, σηματοδοτεί μια νέα αρχή, με την πρόταση της για ένα νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας. Οι προσπάθειες της Ένωσης επικεντρώνονται σε δύο κύριους στόχους: στο να επιτευχθεί ισχυρότερη και βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και στο να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Ήδη έχουμε αναφερθεί σε συζητήσεις και κινήσεις σχετικές με το δυναμικό του τουρισμού και τα θέματα απασχόλησης, στα πλαίσια της Ένωσης από τη δεκαετία του '90. Στο νέο περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης, των δημογραφικών αλλαγών και των επιτευγμάτων στο χώρο των μεταφορών, η ταχύτερη ανάπτυξη του κλάδου αποτελεί μονόδρομο. Με την Ευρώπη να αποτελεί τον πρώτο τουριστικό προορισμό παγκοσμίως γίνεται εύκολα κατανοητό το γεγονός ότι ο τουρισμός μπορεί να διαδραματίσει τεράστιο ρόλο στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Ο τουριστικός τομέας, παρουσιάζει ένα ποσοστό δημιουργίας θέσεων εργασίας υψηλότερο από το μέσο όρο που παρουσιάζει συνολικά η Ευρωπαϊκή οικονομία. Κάθε χρόνο, τα τελευταία δέκα χρόνια, το ποσοστό αύξησης της απασχόλησης του τομέα HORECA ήταν κατά πολύ υψηλότερο από το ποσοστό αύξησης που παρουσίαζε συνολικά η απασχόληση στα όρια της Ένωσης. Ένας από τους λόγους για αυτή την παρατήρηση, καθώς και για το γεγονός ότι η τουριστική βιομηχανία δημιουργεί θέσεις εργασίας ιδίως για γυναίκες, νέους και άτομα με χαμηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων, είναι ο υψηλός βαθμός μερικής απασχόλησης και οι ευέλικτες συνθήκες εργασίας.

Πολύ σημαντική η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών περιφερειών. Οι υποδομές που απαιτούνται και δημιουργούνται για την τουριστική δραστηριότητα ωφελούν την τοπική ανάπτυξη ενώ παράλληλα συντηρούν ή

δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας σε περιοχές που βιώνουν βιομηχανική ή αγροτική παρακμή ή που υφίστανται μια αστική ανάπλαση.

Η αυξανόμενη ανάγκη για να καταστούν ελκυστικότερες οι περιφέρειες αποτελεί ένα επιπλέον κίνητρο για ένα αυξανόμενο αριθμό προορισμών και σταδιακά στρέφει όλους τους αρμόδιους φορείς σε πρακτικές βιώσιμες και φιλικότερες προς το περιβάλλον. Ο αειφόρος τουρισμός αποτελεί αναγκαιότητα για τους εμπλεκόμενους στον τομέα και η επιτροπή αναγνωρίζοντας την εξέχουσα σημασία του, εργάστηκαν για την κατάρτιση μιας ατζέντας 21 για τον τουρισμό.

Παράλληλα μετά από τη διεύρυνση της Ένωσης και την αύξηση της ποικιλίας τουριστικών προορισμών και προϊόντων και την επαφή και ανταλλαγή αξιών και πολιτισμών, ο τουρισμός συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας και στη δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης με την παράλληλη ανάπτυξη στις αγορές των νέων κρατών-μελών.

Ο τουρισμός αποτελεί λοιπόν έναν πάρα πολύ σημαντικό κλάδο για την ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας και η ανταπόκριση στις προκλήσεις που θέτει οφείλει να συμπεριλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους σε υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο σε μια ανανεωμένη πορεία για την επίτευξη ανάπτυξης και απασχόλησης.

6.2.Οι προκλήσεις για τον τουρισμό

Η δημογραφική διάρθρωση στην Ευρώπη, με τα νέα δεδομένα που παρουσιάζει αποτελεί μια πρώτη πρόκληση. Ο αριθμός των ατόμων πάνω από τα 65 θα συνεχίσει να αυξάνεται και σε συνδυασμό με τα γεγονότα της καλύτερης υγείας και της μεγαλύτερης αγοραστικής δύναμης σε σχέση με παλαιότερες γενιές, είναι αναμενόμενο να υπάρξει μεγαλύτερος αριθμός ατόμων πάνω από την ηλικία των 50 ετών με ευχέρεια ταξιδιών.

Λογικό επακόλουθο της δημογραφικής αυτής εξέλιξης, θα αποτελέσει και μια διαφοροποίηση στη ζήτηση αναφορικά με τα τουριστικά προϊόντα. Αναμενόμενο είναι ότι ο τουρισμός υγείας και ο τουρισμός πολιτιστικού ενδιαφέροντος που συνδέεται με τη φυσική κληρονομιά θα παρουσιάσουν αυξητικές τάσεις.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο το οποίο παρατηρείται, είναι το γεγονός ότι η Ευρώπη ενώ αποτελεί ακόμα το νούμερο ένα τουριστικό προορισμό παγκοσμίως, οι διεθνείς αφίξεις της αυξάνονται κατά χαμηλότερα ποσοστά σε σχέση με το παγκόσμιο μέσο όρο. Από αυτό συμπεράνουμε εύκολα ότι νέοι ανταγωνιστικοί προορισμοί εμφανίζονται και αναπτύσσονται παρουσιάζοντας νέα, καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες που εντείνουν το διεθνή ανταγωνισμό για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σημαντική πρόκληση αποτελεί για την Ένωση και το ζήτημα του αειφόρου τουρισμού. Η ίδια η επιτυχία του τουρισμού μπορεί να αποδειχθεί αυτοκαταστροφική εάν δεν γίνει με σεβασμό στη βιοποικιλότητα, τη λειτουργία των οικοσυστημάτων των φυσικών πόρων αλλά ακόμα και στην πολιτιστική κληρονομιά των τουριστικών περιοχών.

Η διατήρηση και ο σεβασμός προς αυτούς τους παράγοντες, αποτελεί βασική αρχή καθώς η κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα είναι βασικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας των προορισμών και κατ'επέκταση της ευημερίας των κατοίκων, της απασχόλησης και της αναβάθμισης των φυσικών και πολιτιστικών πόλων έλξης.

Η Ευρώπη για να ανταπεξέλθει απέναντι στις προκλήσεις αυτές, πρέπει να επικεντρωθεί στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της. Η δημογραφική αλλαγή, η αειφορία, ο ανταγωνισμός και η ζήτηση νέων μορφών τουρισμού δεν πρέπει να τρομάζουν αλλά να ωθήσουν περισσότερο την Ένωση.

Η ανταγωνιστικότητα στην τουριστική βιομηχανία και η βιωσιμότητα των προορισμών θα συνέβαλλαν στην επιτυχία της ανανεωμένης στρατηγικής, στην ικανοποίηση τουριστικών απαιτήσεων από την πλευρά του καταναλωτή και στην εξασφάλιση της διατήρησης της 1^{ης} θέσης για την Ευρώπη στην παγκόσμια κατάταξη των τουριστικών προορισμών.

6.3. Διάλογος και σύμπραξη φορέων

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης των προαναφερθέντων προκλήσεων φαίνεται και στην πράξη κάτι στο οποίο σταθήκαμε και νωρίτερα σαν παρατήρηση στην παρούσα εργασία. Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα στην οποία εμπλέκονται πάρα πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς και μέτρα πολιτικής σε διάφορα επίπεδα. Ο τουρισμός είτε άμεσα είτε έμμεσα επηρεάζει με την ανάπτυξη του όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και είναι

ξεκάθαρο πως ο διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων στον κλάδο είναι αναγκαίος για την αρμονική και αειφόρο ανάπτυξη του.

Απαραίτητη εξίσου είναι και η συνεργασία όλων των φορέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα θέματα τουριστικού ενδιαφέροντος. Η σύμπραξη των φορέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα θέματα τουριστικού ενδιαφέροντος . Η σύμπραξη των φορέων αποτελεί βασική προϋπόθεση μιας συντονισμένης και ουσιαστικής δράσης σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, υπερεθνικό, τοπικό) καθώς και η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Κεφάλαιο 7:ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Σημαντικός σταθμός στις πολιτικές της Ένωσης για την προώθηση του τουρισμού και τροχοπέδη για την προώθηση της αειφορίας, αποτελεί το έτος 2003. Η Επιτροπή στις 21/11/2003 προχωράει στην ανακοίνωση SEC(2003)1295 δίνοντας τις βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού.

Μέσα από την ανακοίνωση αυτή και με τις βάσεις που ήδη είχε θέσει η Συνθήκη της Λισαβόνας, η Ένωση αναφέρεται με μεγαλύτερη σαφήνεια στις προκλήσεις και τους στόχους του αειφόρου τουρισμού, στις προκλήσεις και τις βασικές κατευθύνσεις της κοινοτικής προσέγγισης. Παράλληλα έχοντας κατανοήσει την ανάγκη συμμετοχής όλων των εμπλεκομένων του κλάδου για την επιτυχία των στόχων αναφέρεται στις δράσεις που μπορούν να αναλάβουν οι υπόλοιποι φορείς.

Οι πολιτικές για την αειφορία στα πλαίσια της Λισαβόνας κατέχουν κυρίαρχη θέση και αυξημένη βαρύτητα για τις δράσεις της Ένωσης κάτι το οποίο διαφαίνεται μέσα από τα αποσπάσματα της ανακοίνωσης όπως αυτά παρατίθενται ακολούθως:

«Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους περισσότερο σημαντικούς και αναπτυσσόμενους τομείς τόσο της παγκόσμιας οικονομίας όσο και της οικονομίας της ΕΕ. Μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη των στόχων της διατήρησης υψηλών και σταθερών επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, κοινωνικής προόδου που να αναγνωρίζει τις ανάγκες όλων και αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος και συνετής χρήσης των φυσικών πόρων. Η υποστήριξη της θέσης αυτής παγκόσμια και στην ΕΕ απαιτεί από τους εν λόγω φορείς να ενδιαφέρονται για τα στοιχεία από τα οποία εξαρτάται ο τουρισμός.

Τα όρια της βάσης των φυσικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πόρων, τα οποία καθορίζουν την οικονομική αειφορία του τομέα, δεν θα μπορούν να αντιμετωπίσουν την αδιαλείπτως συνεχιζόμενη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού. Ωστόσο, με ειδικές στρατηγικές, οι τουριστικές δραστηριότητες μπορούν να επαναπροσδιοριστούν για να πληρούν τις απαιτήσεις αειφορίας, τις νέες προκλήσεις και τα αιτήματα από τις μεταβαλλόμενες τουριστικές τάσεις και δραστηριότητες και να αυξήσουν τα εισοδήματα.

Το σχέδιο υλοποίησης που εκδόθηκε στην *Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη* του Γιοχάνεσμπουργκ ζητά να εστιαστούν οι προσπάθειες στην αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού και περιγράφει τις δράσεις προκειμένου να τροποποιηθούν τα μη αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης και παραγωγής, που σχετίζονται επίσης στενά με τον αειφόρο ευρωπαϊκό τουρισμό. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυξάνεται η απαίτηση για τον προσδιορισμό των στρατηγικών κατευθύνσεων και μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού και των κατάλληλων μοντέλων αειφόρου ανάπτυξης για κάθε είδος τουριστικού προορισμού.

Όπως ο τουρισμός αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο που διαμορφώνεται τοπικά, έτσι και τα προβλήματα αειφορίας που συνδέονται με αυτόν ποικίλλουν από παγκόσμια, τα οποία πρέπει να επιλυθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, σε τοπικά, τα οποία απαιτούν ανάληψη δράσης σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, ο τουρισμός υπάγεται κυρίως στη σφαίρα της τοπικής και περιφερειακής ευθύνης. Τα σχετικά με τον τουρισμό μέτρα πρέπει σε μεγάλο βαθμό να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν σε τοπικό επίπεδο για να αντιμετωπίσουν τους υφιστάμενους ειδικούς περιορισμούς και ανάγκες.

Επίσης, πολλές κοινοτικές πολιτικές επηρεάζουν σημαντικά τις διάφορες δραστηριότητες του τομέα του τουρισμού. Οι επιλογές που γίνονται σε αυτές τις πολιτικές επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του τουρισμού και την αειφορία του, τόσο σε γενικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Το άρθρο 2 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας απαριθμεί την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων ως μία από τις αποστολές της Κοινότητας. Ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης και σύμφωνα με το άρθρο 3 (υ) της Συνθήκης η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει μέτρα στον τομέα του τουρισμού για τους σκοπούς του άρθρου 2. Η αειφορία του τουρισμού πρέπει να συνάδει με τις συνολικές κατευθύνσεις για την αειφόρο ανάπτυξη που καθορίστηκαν για την ΕΕ στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη .

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη αποτελεί προτεραιότητα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Στην ανακοίνωσή της με τίτλο Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού του Νοεμβρίου 2001, η Επιτροπή προτείνει την περαιτέρω «*προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη με την κατάρτιση και την υλοποίηση μιας Ατζέντας 21*». Αυτό το θέμα υποστηρίχθηκε θερμά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το

Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

7.1.Προκλήσεις και στόχοι του αειφόρου τουρισμού

➤ **Κύρια πρόκληση : αειφόρος δραστηριότητα και ανάπτυξη**

Η κυριότερη πρόκληση για τη βιομηχανία του τουρισμού, τις επιχειρήσεις και τους προορισμούς του είναι η εξής: με ποιον τρόπο είναι δυνατή η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας στην Ευρώπη και παγκόσμια και της αναμενόμενης ανάπτυξης κατά τις δύο επόμενες δεκαετίες έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υπερβαίνει τα όρια των διαθέσιμων πόρων, καθώς και τις δυνατότητες αναπαραγωγής των εν λόγω πόρων, παράλληλα με την εμπορική επιτυχία του τομέα; Καθώς το προϊόν στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική ποιότητα, ο τομέας - εάν δεν υπάρξει αειφόρος διαχείριση - κινδυνεύει να επιδεινώσει ή ακόμα και να καταναλώνει τη δική του βάση πόρων παραγωγής εσόδων, και επομένως να καταστεί οικονομικά και κοινωνικά μη βιώσιμος.

Η αειφόρος ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται περισσότερο με την ανάπτυξη της ποιότητας παρά της ποσότητας. Επίσης, η συνειδητοποίηση της ποιότητας εκ μέρους των τουριστών αποτελεί προαπαιτούμενο της αειφόρου ανάπτυξης και τόσο η αειφορία όσο και η ποιότητα πρέπει να ενσωματωθούν καθώς είναι απαραίτητες για την ανταγωνιστικότητα του τομέα του τουρισμού. Η ανταγωνιστικότητα των τουριστικών επιχειρήσεων και των τουριστικών προορισμών απαιτεί αποτελεσματικότητα, η οποία μπορεί να καλύψει τις δαπάνες για την αειφορία και τη βέλτιστη αειφόρο απόδοση. Αντίστοιχα, η ποιότητα του εργατικού δυναμικού, ο σεβασμός της τοπικής κοινωνίας και οι χαμηλότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον αποφέρουν οφέλη ως προς την αποτελεσματικότητα των πόρων.

Οι ειδικές προκλήσεις μείζονος σημασίας για την αειφορία του τουρισμού υπάρχουν τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκόσμια αλλά ο ειδικός τους χαρακτήρας και η έντασή τους μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τα μέρη. Σε γενικές γραμμές οι προκλήσεις αυτές είναι μεγαλύτερες όταν η τουριστική δραστηριότητα και η εξάρτηση από τον τουρισμό είναι ιδιαίτερα υψηλές. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν πρόσθετες προκλήσεις που να αφορούν ειδικές γεωγραφικές περιοχές, όπως τη Μεσόγειο και τις Άλπεις. Επιπλέον, η διαχείριση του καλούμενου μαζικού τουρισμού μπορεί να γίνει με αειφόρους τρόπους

των οποίων ο καθορισμός και η υλοποίησή αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση αλλά υπόσχεται τη μεγαλύτερη συμβολή στην αιεφορία του τουρισμού.

➤ **Μια ισορροπημένη προσέγγιση ως προς τους τρεις πυλώνες της αιεφορίας**

Ο αιεφόρος τουρισμός είναι αυτός που είναι οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμος, όχι όμως εις βάρος του περιβάλλοντος και του τοπικού πολιτισμού. Επομένως, αιεφορία σημαίνει επαγγελματική και οικονομική επιτυχία, περιβαλλοντική ανάσχεση, προστασία και ανάπτυξη, και ευθύνη ως προς την κοινωνία και τις πολιτιστικές αξίες – τρεις αλληλοεξαρτώμενες πτυχές.

Η αιεφορία του τουρισμού αφορά ειδικότερα σημαντικές πτυχές όπως τις ανταγωνιστικές και κοινωνικά υπεύθυνες τουριστικές επιχειρήσεις, τη δυνατότητα όλων των πολιτών να συμμετάσχουν στον τουρισμό, τις καλές ευκαιρίες απασχόλησης στον τομέα και τα οφέλη από τις τουριστικές δραστηριότητες για τις τοπικές κοινότητες. Απαιτεί τη διατήρηση της πολιτιστικής ακεραιότητας, την ένταξη των περιβαλλοντικών θεμάτων και της προστασίας των πόρων κληρονομιάς στα τουριστικά μέτρα.

Οι πολυμερείς λύσεις και η χρηστή διαχείριση για τη βελτίωση της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων επιτρέπουν την προώθηση του τομέα και την αντιμετώπιση της έλλειψης συνοχής μεταξύ των πρακτικών των εν λόγω ενδιαφερόμενων φορέων.

➤ **Αιεφόρα μοντέλα κατανάλωσης**

Ένα από τα πιο διαδεδομένα προβλήματα του τουρισμού αναψυχής στην Ευρώπη είναι η συγκέντρωσή του σε συγκεκριμένες, περιορισμένες εποχές του έτους, γεγονός που συνδέεται τόσο με το κλίμα όσο και με τις πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της καθημερινής ζωής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον εποχικό κορεσμό των υποδομών επικοινωνίας, των τουριστικών εγκαταστάσεων και της φέρουσας ικανότητας των προορισμών που οδηγεί σε μείωση της ποιότητας.

Παρόλο που ωφελεί την ανάκτηση των πόρων και την τοπική κοινωνία, η λειτουργία εκτός της τουριστικής περιόδου απαιτεί και συνεπάγεται τεράστιο πλεόνασμα δυναμικότητας. Απαιτεί πολυάριθμο εργατικό δυναμικό μη μόνιμης απασχόλησης με, συχνά, κακές συνθήκες εργασίας, γεγονός που έχει αρνητικές συνέπειες στα επίπεδα κατάρτισης, την ποιότητα των υπηρεσιών και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο τομέας δεν μπορεί να προσελκύει και να διατηρεί το απαιτούμενο εργατικό δυναμικό.

Η δεύτερη κρίσιμη επιρροή στην αιφορία του τουρισμού, κυρίως από περιβαλλοντική άποψη, απορρέει από τη μεταφορά που χρειάζεται για τα ταξίδια. Η άνθηση του τουρισμού την τελευταία πεντηκονταετία διευκολύνθηκε κυρίως από την ανάπτυξη των λιγότερο φιλικών για το περιβάλλον οδικών και εναέριων μεταφορών, οι οποίες έγιναν σταδιακά πιο διαδεδομένες και οικονομικά προσιτές. Αυτό το φαινόμενο ενθάρρυνε τη χρήση του αυτοκινήτου για ταξίδια μεγάλων αποστάσεων και προώθησε τα τουριστικά αεροπορικά ταξίδια, συμπεριλαμβανομένων των ταξιδιών σε κοντινούς προορισμούς. Επί του παρόντος, υπάρχει αυξανόμενη ένταση ανάμεσα στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών υποδομών και των υπηρεσιών μεταφορών, στις απαιτήσεις κινητικότητας του τουρισμού στο πλαίσιο των διαθέσιμων συνδέσεων με τους προορισμούς, στην ικανότητα εξυπηρέτησης αυτών και τις σχετικές δαπάνες.

Ωστόσο, αναμένεται η περαιτέρω αύξηση της έντασης ταξιδιών στην Ευρώπη. Οι τουρίστες αναζητούν ολοένα και περισσότερο εξατομικευμένες επιλογές και η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει, με τη χρήση κυρίως ηλεκτρονικών μέσων, την αναζήτηση προϊόντων προσαρμοσμένων στις ατομικές ανάγκες του χρήστη, με σκοπό τη βέλτιστη εξισορρόπηση ανάμεσα στην ποιότητα και τη θετική εμπειρία, από τη μία πλευρά, και στην τιμή του προϊόντος, από την άλλη.

Παράλληλα με τη σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού, η δημογραφική αλλαγή θα οδηγήσει σε αλλαγές στη ζήτηση αναφορικά με τους τύπους τουρισμού. Για παράδειγμα, η μεγαλύτερη αύξηση αναμένεται στον τουρισμό που αφορά την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Ωστόσο, όσον αφορά όλο τον τουριστικό πληθυσμό, τα παραδοσιακά μεγάλα τμήματα, ο καλούμενος μαζικός τουρισμός που ελέγχεται κατά συντριπτική πλειοψηφία από τους διεθνείς ταξιδιωτικούς πράκτορες, θα συνεχίσουν να είναι τα πιο σημαντικά από την πλευρά της ποσότητας.

Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αύξηση των τουριστών με ειδικές ανάγκες, οι οποίες θα πρέπει να καλύπτονται προκειμένου να μπορέσουν να απολαύσουν τα οφέλη του τουρισμού. Εκτός από το 10 % του πληθυσμού που αναγνωρίζεται επισήμως ότι ανήκει στην κατηγορία των ατόμων με ειδικές ανάγκες οποιουδήποτε τύπου, ένας αυξανόμενος αριθμός τουριστών αναμένεται να είναι άτομα με μειωμένη κινητικότητα λόγω ηλικίας ή προσωρινής αναπηρίας.

Η συμπεριφορά των καταναλωτών ως αποτέλεσμα των τιμών, της ποιότητας και της εικόνας καθορίζεται σχεδόν αποκλειστικά από το ατομικό συμφέρον. Προς το παρόν, λίγοι τουρίστες ενδιαφέρονται για την αιφορία. Ωστόσο, η κατάλληλη πληροφόρηση

των καταναλωτών, μέσω των εύκολα κατανοητών μηνυμάτων στα ευρέως διανεμόμενα μέσα του τομέα (διαφημιστικά φυλλάδια, κατάλογοι και ταξιδιωτικοί οδηγοί) μαζί με την προσπάθεια να αναπτυχθεί η νοοτροπία της αειφορίας και να επηρεαστούν και να πειστούν οι άνθρωποι μέσω σαφών σημάτων, είναι δυνατόν να δημιουργήσουν αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης, προκαλώντας αλλαγές στο παρεχόμενο προϊόν. Από αυτή τη σκοπιά, οι νέοι άνθρωποι αποτελούν εξαιρετικά σημαντική ομάδα στόχο. Πρέπει να συμπεριλαμβάνει την αύξηση της συνειδητοποίησης της ποιότητας ως αναπόσπαστου στοιχείου του προϊόντος καθώς και νέες προσεγγίσεις για κατανοήσουν οι τουρίστες ότι η ποιότητα και ο αειφόρος τουρισμός στοιχίζουν.

➤ **Αειφόρα μοντέλα παραγωγής**

Αειφόρος αλυσίδα αξίας

Όπως και με τους καταναλωτές, οι παρέχοντες τουριστικές υπηρεσίες ακολουθούν παραδοσιακά μοντέλα συμπεριφοράς, και συχνά δεσμεύονται από αυστηρές οικονομικές απαιτήσεις, από την ιδιαίτερα έντονη κάθετη αλληλεξάρτηση μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων που παρέχουν τα στοιχεία αυτού του εξαιρετικά ποικιλόμορφου και σύνθετου τουριστικού προϊόντος και από αποφάσεις που καθορίζονται από την τιμή.

Η διαχείριση της αλυσίδας αξίας του αειφόρου τουρισμού προϋποθέτει ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και ισότιμους όρους ανταγωνισμού. Συνδέεται με τη διαχείριση ποιότητας για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Προκειμένου το οικονομικό όφελος να μην επιτυγχάνεται εις βάρος των κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών, ο τομέας χρειάζεται την εσωτερικοποίηση του κοινωνικού, οικονομικού και περιβαλλοντικού κόστους για τον ορθό καθορισμό των τιμών, ιδίως με τη βοήθεια κατάλληλων συστημάτων που βασίζονται στην αγορά.

Η αξία του αειφόρου τουρισμού συνεπάγεται επίσης τη βελτιστοποίηση της απασχόλησης και των κοινωνικών οφελών, ήτοι την εφαρμογή από τις επιχειρήσεις του τομέα της αρχής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αυτή συμπεριλαμβάνει τις δυνατότητες μάθησης και απασχόληση καλής ποιότητας για το εξειδικευμένο και με κίνητρα προσωπικό για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, συστήματα πιστοποίησης για την προώθηση αειφόρων μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, και τη χρήση της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών, όπου κρίνεται κατάλληλο. Επίσης, απαιτεί την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου και πρόσθετες

εξουσίες που θα δοθούν στους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και υλοποίησης.

Αειφόρος ανάπτυξη προορισμών

Μαζί με τις συνιστώσες ατομικής υπηρεσίας της αλυσίδας αξίας, ο προορισμός ως σύνολο αποτελεί το συνολικό προϊόν του τουρισμού. Συνεπώς, οι διάφορες δραστηριότητες και πολιτικές των προορισμών που συνδυάζουν δημόσια και ιδιωτικά συμφέροντα είναι σημαντικές για την αειφόρο παραγωγή. Στα περισσότερα μέρη της Ευρώπης το παραδοσιακό πολιτιστικό τοπίο παρέχει τους κατάλληλους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, οι οποίοι αποτελούν προαπαιτούμενο του προϊόντος του τουρισμού. Οι πόροι κληρονομιάς, η επικοινωνιακή υποδομή, οι υποδομές φιλοξενίας και οι τουριστικές εγκαταστάσεις αποτελούν περαιτέρω βασικούς πόρους ενός τουριστικού προορισμού. Η συνετή χρήση της γης αποτελεί ζωτικό παράγοντα για την αειφόρο ανάπτυξη του προορισμού.

Οι απαιτήσεις του τουρισμού από αυτή την άποψη και σε σχέση με την τοπική πολιτιστική ταυτότητα και τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής, προκάλεσαν σε μερικές περιπτώσεις εντάσεις στο επίπεδο του προορισμού. Ο ανταγωνιστικός τουρισμός υψηλής ποιότητας πρέπει να σέβεται τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών και πολιτιστικών του περιοχών. Μερικοί περιορισμοί - ειδικότερα ορισμένες παράκτιες ζώνες και νησιά στο νότιο μέρος της Ευρώπης, ορισμένα ορεινά θέρετρα και ορισμένες πόλεις - έχουν υποστεί τις αρνητικές συνέπειες μιας τουριστικής ανάπτυξης που υπερέβαινε τη φέρουσα ικανότητά τους. Περαιτέρω, όπου η τοπική ανάπτυξη των προορισμών με περιορισμένη οικονομική βάση, όπως τα νησιά, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό, υπάρχει ο κίνδυνος κατάληξης σε μια εύθραυστη και υπέρ τον δέον εξαρτημένη «μονο-οικονομία» χωρίς τις επιθυμητές έμμεσες συνέπειες σε άλλες πλευρές της τοπικής οικονομίας, όπως τη γεωργία και τη χειροτεχνία.

Επιπλέον, υπάρχουν δύο πολύ διαφορετικά φαινόμενα σε περιφερειακό επίπεδο που συνδέονται στενά με τον τουρισμό: η δευτερεύουσα διαμονή και η διαμονή ατόμων τρίτης ηλικίας σε πολλούς ευρωπαϊκούς τουριστικούς προορισμούς καθώς και οι ημερήσιες επισκέψεις, οι οποίες σε ορισμένες τοποθεσίες που δεν απέχουν από τις πόλεις μπορούν να υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό τις συνήθεις τουριστικές δραστηριότητες. Οι προαναφερθείσες δραστηριότητες, παρόλο που στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται με σχετικά συντηρητικά έξοδα, μπορούν να βοηθήσουν στην άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών της χαμηλής ζήτησης κατά τη διάρκεια της μη

τουριστικής περιόδου. Όμως, εκτός από ορισμένες μόνιμες αρνητικές τοπικές συνέπειες, όπως η συμβολή στην αστικοποίηση πολύτιμων εκτάσεων και στις αυξημένες τιμές γης και κόστους ζωής, είναι πιθανό ότι ο υψηλός αριθμός των ημερήσιων επισκεπτών κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου και των αργιών με καλό καιρό ή για ειδικά γεγονότα κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, θα αυξήσει σε μεγάλο βαθμό τη ζήτηση και θα ασκήσει πιέσεις στους πόρους, την υποδομή των μεταφορών και τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τον τουρισμό, εκτός από τη στέγαση.

Η διασφάλιση των καλών προοπτικών για τον ευρωπαϊκό τουρισμό απαιτεί τη διατήρηση της περιφερειακής ποικιλομορφίας του ευρωπαϊκού τουρισμού ως ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, τη διασφάλιση της ποιότητας και το συνυπολογισμό της ευημερίας της τοπικής κοινότητας στους τουριστικούς προορισμούς, τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των ευρωπαϊκών παράκτιων και ορεινών ζωνών, των προστατευμένων περιοχών και των αξιοθέατων πολιτιστικής κληρονομιάς ως βάσης για την ελκυστικότητα των προορισμών, την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων κληρονομιάς και την ορθή χρήση τους, καθώς και την προώθηση της αειφόρου κινητικότητας μεταξύ και εντός των προορισμών. Επίσης, εξαρτάται από την ύπαρξη ισότιμων όρων για τους τοπικούς προμηθευτές στη σχέση με αυτούς που εμπορεύονται το προϊόν του τουρισμού και απαιτεί τα κέρδη που δημιουργούνται από τον τουρισμό να ρέουν πίσω στους προορισμούς.

7.2. Αντιμετώπιση των προκλήσεων

Η καταγραφείσα αργή πρόοδος υποδεικνύει ότι η οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού ως συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και ως προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα, την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την εμπορική επιτυχία του εν λόγω τομέα, απαιτεί μια ενισχυμένη «προσέγγιση», η οποία να αντιμετωπίζει τις διάφορες προκλήσεις με συνεκτικό τρόπο. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να στηριχθεί στη συμμετοχή και τη βέλτιστη ενεργό συμβολή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, σε όλα τα επίπεδα και να εστιάζεται:

- στα πλεονεκτήματα της επικουρικότητας και της κρατούσας προσέγγισης «από κάτω προς τα πάνω» για την αντιμετώπιση των θεμάτων,

- στην ανάγκη εξέτασης των ατομικών συνιστωσών, επιμέρους τομέων, πεδίων και πτυχών και των ειδικότερων προβλημάτων που σχετίζονται με αυτούς, παρά στην αντιμετώπιση του τουρισμού και της αειφορίας του ως ενιαίου θέματος,
- στην ενημέρωση των καταναλωτών για να διασφαλίζεται ότι ασκούνται οι δυνάμεις της αγοράς για την προώθηση των αειφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής,
- στην ανάγκη αναγνώρισης του ιδιαίτερου χαρακτήρα των ΜΜΕ και των μικροεπιχειρήσεων,
- στην ανάγκη της διασφάλισης της κοινωνικής και οικονομικής βιωσιμότητας, καθώς και της περιβαλλοντικής αειφορίας των αγροτικών και παράκτιων κοινοτήτων.

Τα θέματα αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την λήψη απόφασης για την επιλογή της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων της αειφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η εκτεταμένη εκτίμηση επιπτώσεων των πιθανών επιλογών πολιτικής και η δημόσια διαβούλευση καταδεικνύουν ότι θα πρέπει να αποκλειστούν τόσο η πλήρης προσέγγιση ως ουσιαστική κοινοτική πολιτική όσο και η απόλυτη απόρριψη των κοινοτικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο αυτό (βλέπε SEC(2003) 1295). Αντίθετα, το υπάρχον πλαίσιο δράσης πρέπει να ενισχυθεί και να αξιοποιηθεί στο έπακρο.

Τα δύο βασικά στοιχεία στα οποία θα μπορούσε να στηριχθεί μια εφικτή προσέγγιση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων είναι :

- η αποτελεσματική υλοποίηση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών και των ενισχυμένων προσπαθειών των υπόλοιπων, εκτός των κοινοτικών, ενδιαφερόμενων φορέων, που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα και
- οι δραστηριότητες της Κοινότητας, όπου διακρίνονται δύο βασικοί τύποι :
 - η βελτιστοποίηση του αντίκτυπου των κοινοτικών πολιτικών και μέτρων στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού και
 - ο ορισμός και η εφαρμογή συμπληρωματικών ειδικών μέτρων στον τομέα του τουρισμού, για την προαγωγή της αειφορίας σε όλη την Κοινότητα, τα οποία αποσκοπούν ιδιαίτερα στην υποστήριξη και τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, και θα καλύψουν τα κενά των κοινοτικών πολιτικών και μέτρων που επηρεάζουν τον τουρισμό.

7.3.Υλοποίηση της αιφορίας του τουρισμού

7.3.1.Η αρχή μελλοντικής δράσης

Εντός και εκτός της Ευρώπης, η αιφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού απαιτεί μέτρα πολιτικής σε κάθε επίπεδο από το παγκόσμιο στο τοπικό, τα οποία να καλύπτουν μοντέλα κατανάλωσης και παραγωγής στην αλυσίδα αξίας του τουρισμού. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς του τουρισμού - επιχειρήσεις, εργαζόμενοι και προορισμοί, εθνικές διοικήσεις, περιφερειακές και τοπικές αρχές - έχουν την πρωταρχική ευθύνη για τον καθορισμό του πλαισίου πολιτικής για τον τουρισμό και την υλοποίηση των μέτρων. Η αυτορρύθμιση στους διάφορους επιμέρους τομείς και στα κατάλληλα επίπεδα και οι εργασίες των ειδικευμένων διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών τυποποίησης, μπορούν να προωθήσουν την πρόοδο της υλοποίησης.

Παρόλο που η δράση, η οποία εστιάζεται σε θέματα που αφορούν την εποχική συγκέντρωση και τα αιφόρα τουριστικά ταξίδια, σε γενικές γραμμές πρέπει να αντιμετωπίζεται πάνω από το τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, οι τοπικές αρχές και ο ιδιωτικός τομέας του τουρισμού παραμένουν οι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς για την αιφορία των προϊόντων του τουρισμού. Πρέπει να διαμορφώσουν τη δική τους Ατζέντα 21 σε τοπικό επίπεδο ή επίπεδο επιμέρους τομέα. Για το σκοπό αυτό, χρειάζονται υποδείξεις και οδηγίες πολιτικής που να απορρέουν από εθελοντική διαδικασία, η οποία να στηρίζεται βασικά στη συμμετοχή περιφερειακών, τοπικών και μη δημόσιων ενδιαφερόμενων φορέων, αλλά να επικυρώνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι φορείς που αντιπροσωπεύουν τη βιομηχανία του τουρισμού, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να δεσμευθούν ως προς αυτή τη διαδικασία, συμβάλλοντας με τη γνώση, την εμπειρία και τις απόψεις τους και προωθώντας τα μηνύματα που διατυπώνονται προς τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς σε όλα τα γεωγραφικά επίπεδα.

Η συνολική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα βασίζεται ουσιαστικά στις πρωτοβουλίες των άμεσα υπεύθυνων και εξειδικευμένων ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και σε δραστηριότητες στο πλαίσιο των κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την αιφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η υλοποίησή της πρέπει να αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι το επίπεδο της τουριστικής δραστηριότητας και η εξάρτηση από τον τουρισμό ποικίλλει στο αχανές και διαφοροποιημένο έδαφος της Ευρώπης· το ίδιο

ισχύει και για την ένταση και τον ειδικό χαρακτήρα των προκλήσεων για τη βιομηχανία του τουρισμού και την αειφορία.

Η μεγάλη ποικιλομορφία του ευρωπαϊκού τουρισμού, η αρχή της επικουρικότητας και η έλλειψη συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων σε αυτόν τον τομέα συνεπάγονται ότι η ίδια η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μπορεί μόνο να αναλάβει συμπληρωματικές δραστηριότητες και να ενθαρρύνει τους ενδιαφερόμενους φορείς να εφαρμόσουν μέτρα πολιτικής, μεταξύ άλλων με:

- την κινητοποίηση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικής συμβολής κοινοτικών πολιτικών και συμπληρωματικών μέτρων στον τομέα του τουρισμού,
- την ενεργό συμμετοχή σε παγκόσμιες και διεθνείς διαδικασίες, με την ανάπτυξη διασυνδέσεων με διεθνείς κρατικούς φορείς και με τη συγκέντρωση των δραστηριοτήτων σημαντικών διεθνών φορέων,
- την πρακτική εφαρμογή και προαγωγή των αρχών της χρηστής διακυβέρνησης,
 - διασφαλίζοντας την επαρκή εκτίμηση επιπτώσεων όλων των σχετικών κοινοτικών μέτρων ή πρωτοβουλιών,
 - προωθώντας τη συνεκτικότητα των εθνικών πολιτικών σε σχέση με τις κοινοτικές δραστηριότητες, αλλά και μεταξύ των πολιτικών των διαφόρων κρατών μελών,
 - επιζητώντας τη σύνδεση, συνδρομή και συνεργασία με διεθνείς και ευρωπαϊκούς μη δημόσιους φορείς που αντιπροσωπεύουν τη βιομηχανία του τουρισμού και τα συμφέροντα άλλων ενδιαφερόμενων φορέων και
 - αναπτύσσοντας τη χρηστή διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα και ενθαρρύνοντας τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς καθώς και τα αντιπροσωπευτικά τους όργανα να αναζητήσουν κοινές προσεγγίσεις στην αειφορία στους διάφορους επιμέρους τομείς του τουρισμού,
- την παροχή βοήθειας σε ευρωπαϊκούς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς ιδιωτικούς και δημόσιους ενδιαφερόμενους φορείς, προκειμένου να αναλάβουν τις ευθύνες τους για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού, ιδιαίτερα
 - χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα κοινοτικά μέσα,
 - προάγοντας την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και τη διάδοση των πληροφοριών, καθώς και την ευέλικτη συνεργασία, ανάπτυξη εταιρικών

σχέσεων και δικτύωση των ενδιαφερόμενων φορέων σε όλη την Ευρώπη, και

- ο συγκεντρώνοντας εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα που δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς που θα συμβάλλει στην καθοδήγηση των ενδιαφερόμενων φορέων.

7.3.2. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

α) Σε διεθνές πλαίσιο

Η Κοινότητα θα συνεχίσει την πολιτική της όσον αφορά το αειφόρο εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των προβληματισμών για το περιβάλλον), της διεθνούς περιβαλλοντικής διαχείρισης, και της θετικής συνεργίας ανάμεσα στην απελευθέρωση του εμπορίου, την οικονομική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ανάπτυξη, χρησιμοποιώντας την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αειφορία (SAI).

Το *σχέδιο υλοποίησης* της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (WSSD) έδωσε έμφαση στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη ως συμβολή στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και στην ανάπτυξη υποδομών, καθώς και στην αειφόρο ανάπτυξη στον αναπτυσσόμενο κόσμο, αλλά και ως θέμα που αφορά την προστασία και τη διαχείριση της βάσης φυσικών πόρων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η Κοινότητα θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω έμφαση μπορεί να αντικατοπτρίζεται ακόμα καλύτερα στην κοινοτική πολιτική ανάπτυξης και τα προγράμματα ενίσχυσης. Θα συνεχίσει να εγγυάται ότι η *κοινοτική στρατηγική για την υποστήριξη της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες* του 1998 της Επιτροπής και το ψήφισμα του Συμβουλίου της 30ης Νοεμβρίου 1998 που ακολούθησε, καθοδηγούν τα σχετικά μέτρα.

Η μεγαλύτερη έμφαση στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει το ενδεχόμενο συνεργασίας με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (UNCTAD) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ) για την επιτάχυνση των εργασιών που αφορούν τις ειδικές πρωτοβουλίες του για τον αειφόρο τουρισμό – εξάλειψη της φτώχειας (ST-EP). Η Κοινότητα προτίθεται να ενισχύσει τη συνεργασία της και σε άλλες συναφείς πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από διεθνείς φορείς, όπως το πρόγραμμα των

Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP), τον ΠΟΤ και το διεθνές συμβούλιο τοπικών πρωτοβουλιών για το περιβάλλον (ICLEI).

β) Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο

Όσον αφορά μια προσέγγιση με γνώμονα τη ζήτηση και τη βελτίωση της αλυσίδας αξίας των ενδιαφερόμενων φορέων και την ανάπτυξη προορισμών προσδιορίζονται οι ακόλουθοι πιθανοί τομείς επικέντρωσης:

- μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση με γνώμονα τον καταναλωτή,
- ανάπτυξη πολυμερών εταιρικών σχέσεων και δικτύων,
- ενοποίηση διακυβέρνησης και πολιτικής σε όλα τα επίπεδα,
- ανάπτυξη ικανοτήτων, ορθές πρακτικές και δέσμευση των ενδιαφερόμενων φορέων για την αειφορία,
- πολυμερής παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων.

Οι πληροφορίες, τα εργαλεία πολιτικής και οι βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τον αιεφόρο τουρισμό θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω. Διαπιστώνεται μια επείγουσα ανάγκη για αξιόπιστες τεχνικές ανάλυσης της φέρουσας ικανότητας, για την ανάπτυξη μηχανισμών υποβολής εκθέσεων αειφορίας φιλικών προς το χρήστη, και καλύτερα συστήματα στατιστικής παρακολούθησης και δεικτών για την παροχή πληροφοριών με σκοπό τη διαχείριση της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης. Τα εργαλεία αυτά πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να προσαρμόζονται βέλτιστα στις τοπικές συνθήκες.

7.3.3. Προθέσεις της Επιτροπής

Η Επιτροπή σχεδιάζει ορισμένες διατάξεις για τη συγκεκριμενοποίηση της περαιτέρω κοινοτικής συμβολής στην υλοποίηση της αειφορίας του τουρισμού.

α) Πρώτον, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει κατάλληλες λειτουργικές ρυθμίσεις για την αύξηση της συμβολής των κοινοτικών πολιτικών στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει το εργαλείο εκτίμησης επιπτώσεων για την ενσωμάτωση των προβληματισμών που αφορούν την αειφορία στις κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες που επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό τουρισμό.

Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων που αναλαμβάνονται κατά την προετοιμασία και την υλοποίηση του ετήσιου νομοθετικού προγράμματος και του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής συμβάλλουν στον εκ των προτέρων προσδιορισμό των πρωτοβουλιών που αναμένεται να επηρεάσουν τον τουρισμό. Πρέπει να επιτρέψουν την αξιολόγηση της πιθανής συμβολής των πρωτοβουλιών αυτών στην ανάπτυξη της αειφορίας του τουρισμού. Η ενισχυμένη διαβούλευση και ο διάλογος, τόσο με τα ενδιαφερόμενα μέρη όσο και εντός της Επιτροπής, θα προσφέρουν την ευκαιρία να λαμβάνονται υπόψη οι προβληματισμοί όλων των ενδιαφερόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού.

Η Επιτροπή θα συντάξει και υλοποιήσει ένα εσωτερικό πρόγραμμα εργασίας για την αύξηση της επιρροής των διάφορων κοινοτικών πολιτικών στον ευρωπαϊκό τουρισμό με σκοπό την υποστήριξη της αειφορίας του τομέα.

Όσον αφορά τα κοινοτικά πεδία πολιτικής που επηρεάζουν το ευρύ φάσμα προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, αυτό το πρόγραμμα εργασίας θα αποβλέπει τόσο στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων νομοθετικών και μη νομοθετικών μέσων όσο και στον καθορισμό πρόσθετων πρωτοβουλιών όπου χρειάζεται. Αυτό το πρόγραμμα θα βασίζεται στη λεπτομερή ανάλυση των διάφορων κοινοτικών πολιτικών και θα αποτελεί κοινή προσπάθεια ανοικτού συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων και των αρμόδιων υπηρεσιών της Επιτροπής. Ένας οδηγός θα σημειώνει την κοινοτική υποστήριξη που διατίθεται για την αειφορία του τουρισμού.

Τα πεδία πολιτικής που αφορούν το επιχειρηματικό πνεύμα και την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, την μάθηση και το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, την καλή περιβαλλοντική απόδοση καθώς και τους φυσικούς πόρους και την πολιτιστική κληρονομιά, αποτελούν παραδείγματα θεμάτων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Ωστόσο, η εργασία αυτή περιλαμβάνει επίσης το θέμα του τρόπου με τον οποίο η Κοινότητα μπορεί να βοηθήσει τη βελτίωση των δεδομένων και των δεικτών αειφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η Eurostat με βάση τις μεθοδολογικές εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στον τομέα του τουρισμού και τις περιβαλλοντικές έρευνες και στατιστικές, προτίθεται να εκπονήσει εγχειρίδιο μεθοδολογίας για την αποτίμηση της

αιεφόρου ανάπτυξης του τουρισμού και να δοκιμάσει επιλεγμένο αριθμό δεικτών με τη βοήθειά του. Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας θα οδηγήσουν στην έκδοση συστάσεων για τον τρόπο συγκέντρωσης στατιστικών δεδομένων για την αιεφορία του τουρισμού.

β) Δεύτερον, η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τη συνεργία και τη συνεργασία των ενδιαφερόμενων φορέων.

Η Επιτροπή θα καταρτίσει συμφωνία συνεργασίας με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ) με αντικείμενο τον αιεφόρο τουρισμό.

Η συμφωνία προτίθεται να προσδιορίσει τα πεδία και τα μέτρα συνεργασίας όσον αφορά: (1) τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις αναφορικά με τις πρωτοβουλίες του ΠΟΤ για τον αιεφόρο τουρισμό, οι οποίες απευθύνονται ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο και (2) την τεχνική συνεργασία και υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως προς τις συνολικές πρωτοβουλίες του ΠΟΤ για τον αιεφόρο τουρισμό και την υλοποίησή τους στην Ευρώπη. Επίσης, αυτή θα μπορεί να συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες σε αναπτυσσόμενες χώρες για την προώθηση της ανάπτυξης του αιεφόρου τουρισμού ως συμβολής στην ανακούφιση της φτώχειας, σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα πρωτοβουλία ST-EP.

Η Επιτροπή ευνοεί τη συμβολή των κρατών μελών της ΕΕ (με την ιδιότητα του μέλους του ΠΟΤ), της βιομηχανίας του τουρισμού και των ενδιαφερόμενων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών και κάθε άλλου αρμόδιου ενδιαφερόμενου φορέα, στην προετοιμασία και την υλοποίηση της συμφωνίας.

Η Επιτροπή θα συστήσει ομάδα για την αιεφορία του τουρισμού, η οποία θα αποτελείται από αντιπροσώπους των διαφόρων ενδιαφερόμενων ομάδων, με καθήκοντα την καθοδήγηση και παρακολούθηση της συνεκτικής υλοποίησης των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων που έχουν αναληφθεί από αυτούς.

Προκειμένου να είναι αποτελεσματική αυτή η ομάδα, ο ρόλος της οποίας στην υλοποίηση της αιεφορίας του τουρισμού θα είναι κρίσιμος, πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μιας κοινής προσπάθειας μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων φορέων με τη χρήση της μεθόδου ανοικτού συντονισμού. Η Επιτροπή θα καθορίσει την αρχική αντιπροσώπηση μετά από στενή διαβούλευση με τους αντιπροσώπους των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων. Σε συνεργασία με τους δημόσιους ενδιαφερόμενους φορείς σε διάφορα επίπεδα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι διάφοροι βασικοί

φορείς της βιομηχανίας του ευρωπαϊκού τουρισμού πρέπει να δεσμευθούν ιδιαίτερα και να ενταχθούν σε αυτή την ομάδα.

Το πρώτο καθήκον της ομάδας θα έγκειται στη σύνταξη, συζήτηση και κατάρτιση αναλυτικού πλαισίου δράσης, το οποίο αναθέτει συγκεκριμένες δραστηριότητες στους επιμέρους ενδιαφερόμενους φορείς, περιλαμβάνει κοινώς αποδεκτό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και αποτελεί πολύ σημαντική περαιτέρω συμβολή στην ευρεία Ευρωπαϊκή Ατζέντα 21 για τον αιφόρο τουρισμό. Η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλλει σε πολυμερείς προσπάθειες των ενδιαφερόμενων υποφορέων με δραστηριότητες που συγκεκριμενοποιούνται παρακάτω.

Η ομάδα θα είναι επίσης υπεύθυνη για την τακτική αξιολόγηση της υλοποίησης των μέτρων που προβλέπονται στο πλαίσιο δράσης. Θα κληθεί να αναπτύξει και να διαχειριστεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ένα σύστημα παρακολούθησης της αιφορίας του τομέα του τουρισμού. Επομένως, θα μπορεί να υποβάλει σε τακτά διαστήματα έκθεση για την πρόοδο που σημειώθηκε στον τομέα. Για το σκοπό αυτό και ως εργαλείο για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Κοινότητα σε διεθνές επίπεδο, η Επιτροπή θα συνεχίσει, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς, το έργο που έχει αναλάβει στον τομέα των δεικτών αιφόρου τουρισμού.

Η ομάδα για την αιφορία του τουρισμού πρέπει να ωφελεί και τους επιτόπιους φορείς. Μπορεί να καθοδηγεί τη χρήση του εργαλείου της τοπικής Ατζέντας 21 για τους τουριστικούς προορισμούς και την προετοιμασία μοντέλου για την παρακολούθηση του τοπικού προορισμού και των συστημάτων δεικτών, το οποίο να διασφαλίζει ότι οι προορισμοί δεν ακολουθούν αποκλίνουσες αρχές παρακολούθησης και ότι παρέχουν συγκρίσιμα αποτελέσματα. Μπορεί επίσης να ενθαρρύνει την από κάτω προς τα πάνω ανάπτυξη εργαλείων και καλών παραδειγμάτων αιφορίας του τουρισμού, που να προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες.

γ) Τρίτον, η Επιτροπή θα μπορούσε να βοηθήσει την προώθηση των αιφόρων μοντέλων τουριστικής κατανάλωσης και παραγωγής και την καλύτερη μεταφορά προσεγγίσεων, πρωτοβουλιών, μέσων και καλών πρακτικών στους επιτόπιους φορείς.

Η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην προώθηση και ενίσχυση των εθελοντικών προσπαθειών και αλλαγών εκ μέρους των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων, στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους καθώς και στις ανταλλαγές και την υιοθέτηση καλών πρακτικών.

➤ Όσον αφορά την κατανάλωση του αιφόρου τουρισμού στην Ευρώπη, η Επιτροπή ζητά μια πρωτοβουλία στην οποία να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και η οποία να επικεντρώνεται σε δύο βασικά ζητήματα που αφορούν τις αιφόρες επιλογές των καταναλωτών για τον τουρισμό αναψυχής : δηλαδή στην κατάλληλη εποχική κατανομή και στις αιφόρες τουριστικές μεταφορές. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς που επηρεάζουν ή/και γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τον εν λόγω τομέα πρέπει να συναντούνται τακτικά για να εξετάζουν το πρόβλημα του εποχικού χαρακτήρα του τουρισμού. Αυτοί πρέπει να αξιολογούν την εξέλιξη της εποχικής κατανομής, τις συνέπειες και τους παράγοντες που την επηρεάζουν καθώς και να αναπτύσσουν ιδέες για τη βελτίωσή της και το μετριασμό των αρνητικών συνεπειών της εποχικής συγκέντρωσης.

Όσον αφορά τις αιφόρες τουριστικές μεταφορές, η Επιτροπή έχει ήδη εγκαινιάσει μια ειδική δράση που επικεντρώνεται σε αυτό το θέμα, από την ευρωπαϊκή άποψη, η οποία αποβλέπει στη συμμετοχή όλων των οικείων ομάδων ενδιαφερόμενων φορέων. Μετά την τρέχουσα προπαρασκευαστική φάση και σύμφωνα με βάσιμες πληροφορίες αναφορικά με την ταξιδιωτική συμπεριφορά των ευρωπαϊκών τουριστών, θα εξετάσει εάν είναι δυνατή η παραγωγή ποσοτικού μοντέλου και αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης του ευρωπαϊκού τουρισμού που αφορά τις μεταφορές, με γνώμονα τους ενδιαφερόμενους φορείς. Κατόπιν, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί διαγωνισμός για καινοτόμες προσεγγίσεις και αιφόρα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης στον ευρωπαϊκό τουρισμό με τη χρήση περισσότερο αιφόρων μεταφορών.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα εξετάσει τον τρόπο προώθησης των αποτελεσματικών πρωτοβουλιών των ενδιαφερόμενων φορέων που έχουν γνώμονα τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναλαμβάνονται από τα μέσα ενημέρωσης. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και στην

ανάπτυξη μιας νοοτροπίας που ευνοεί την αειφορία στις τουριστικές δραστηριότητες. Πρέπει να παράσχουν στους καταναλωτές τις απαραίτητες διαφανείς πληροφορίες, για παράδειγμα σχετικά με τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ορισμένων προϊόντων του τουρισμού από την άποψη της αειφορίας. Αυτό μπορεί να ευνοεί την αειφόρο συμπεριφορά τουριστικής κατανάλωσης, να αλλάζει όλο και περισσότερο τα μη αειφόρα τουριστικά μοντέλα και να δημιουργεί κίνητρα για την αειφορία. Ορισμένα από αυτά τα θέματα θα αφορούν την καλύτερη κατανόηση των μοντέλων κατανάλωσης των τουριστών, την παροχή εύκολα προσβάσιμων μηνυμάτων σε απλή γλώσσα (για παράδειγμα με τη μορφή χάρτη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των τουριστών) και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των νέων σχετικά με τον αειφόρο τουρισμό.

- Όσον αφορά τις πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και έγκρισης καλών πρακτικών στην αειφόρο παραγωγή σε ολόκληρο τον τομέα του ευρωπαϊκού τουρισμού και μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων του, η Επιτροπή ευνοεί ιδιαίτερα την προώθηση των αρχών της διακυβέρνησης και της υποστήριξης πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), ως ειδικής πρωτοβουλίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ για την ΕΚΕ. Για την επικέντρωση στις επιχειρήσεις της αλυσίδας αειφόρου αξίας, ειδικότερα στις ΜΜΕ και τις μικροεπιχειρήσεις, απαιτείται η συμμετοχή, για την υλοποίηση, των κατάλληλων διαμεσολαβητών για την προσέγγιση αυτών των επιχειρήσεων.

Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί να συμβάλει η Επιτροπή περιλαμβάνουν:

- συνεργασία με την πρωτοβουλία τουριστικών πρακτόρων που συντονίζεται από το UNEP και στις προσπάθειες για την επέκταση αυτής της προσέγγισης σε άλλους κλάδους του τουρισμού και στις ΜΜΕ του ευρωπαϊκού τουρισμού,
- πολυμερείς πλατφόρμες ενδιαφερόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την προώθηση των διαφόρων στοιχείων και εργαλείων για την υλοποίηση των πρακτικών ΕΚΕ στις ευρωπαϊκές τουριστικές επιχειρήσεις και
- πολυμερείς προσπάθειες των ενδιαφερόμενων φορέων για την αειφορία στην αλυσίδα αξίας του τουρισμού, ειδικότερα όσον αφορά την αύξηση της ευαισθητοποίησης, την αποτελεσματική επικοινωνία και διάδοση της γνώσης, και την επιτόπια προώθηση της ΕΚΕ και των στοιχείων της όπως η μάθηση, οι εργασιακές και κοινωνικές συνθήκες, τα αειφόρα προϊόντα, και η υποβολή εκθέσεων αειφορίας και η διαφάνεια.

- Επίσης, οι δραστηριότητες πρέπει να επικεντρωθούν ειδικά σε τουριστικούς προορισμούς, και στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και διαχείρισής τους και της ενισχυμένης ικανότητας των τοπικών φορέων να συνεκτιμούν καλύτερα την πτυχή του τουρισμού που αφορά τη χρήση του χώρου και της γης. Η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλει σε αυτές τις δραστηριότητες με τη συνεργασία και την υποστήριξη, για παράδειγμα:
- πρωτοβουλιών μεγάλης κλίμακας για την επίτευξη της ευρείας χρήσης του μέσου της τοπικής Ατζέντας 21 στους προορισμούς του ευρωπαϊκού τουρισμού, ως κεντρικής προσπάθειας για την αειφόρο ανάπτυξη και διαχείριση τουριστικών προορισμών και αντίστοιχων μέτρων ενθάρρυνσης,
 - της ανάπτυξης, τελειοποίησης και χρήσης αξιόπιστων και τοπικά προσαρμοσίμων τεχνικών για την ανάλυση, διαχείριση και αύξηση της φέρουσας ικανότητας του αειφόρου τουρισμού και των διαφόρων στοιχείων της, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των αμοιβαίων επιπτώσεων μεταξύ τουρισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία απαιτεί τη συνέχιση της έρευνας και τη συνεκτίμηση των πιθανών αποτελεσμάτων της έρευνας, που αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, στον αειφόρο τουρισμό,
 - ανταλλαγών μεταξύ των ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών για θέματα αειφόρου ανάπτυξης και διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης εργαλείων της αγοράς, υλοποίησης της αρχής της φέρουσας ικανότητας, ολοκληρωμένης διαχείρισης ποιότητας καθώς και ευαίσθητων περιοχών και χώρων, και παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων αειφορίας τουριστικών προορισμών,
 - προσέγγισης από κάτω προς τα πάνω για τον ορισμό και την εφαρμογή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και τους φορείς αντιπροσώπευσής τους, καθώς και με τους φορείς αντιπροσώπευσης των ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών, εκστρατειών ευαισθητοποίησης και αποτελεσματικής επικοινωνίας και διάδοσης της γνώσης για αυτά τα θέματα αειφόρου ανάπτυξης και διαχείρισης τουριστικών προορισμών και
 - της ανάπτυξης και διάδοσης των καλών πρακτικών.

Επίσης, οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να τονίσουν τη θετική σύνδεση μεταξύ της αειφορίας και της ποιότητας του τουρισμού από τη σκοπιά είτε της κατανάλωσης είτε της παραγωγής. Η αειφορία εντάσσεται στην ποιότητα του προϊόντος του τουρισμού,

στην αλυσίδα αξίας και στους προορισμούς. Οι τουρίστες πρέπει να μάθουν ότι η αειφόρος ποιότητα έχει ένα τίμημα το οποίο όμως αξίζει τον κόπο.

Για μερικούς από τους προαναφερθέντες στόχους, η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο χρήσης των στοχοθετημένων τριμερών συμφωνιών ή παρόμοιων ρυθμίσεων στην περίπτωση συμμετοχής και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων εκτός από τις δημόσιες αρχές.

- Περαιτέρω, η Επιτροπή ευνοεί τη δημιουργία και χρήση των εργαλείων και των δικτύων πληροφόρησης, που περιλαμβάνουν και απευθύνονται στους διάφορους τύπους ενδιαφερόμενων φορέων, με σκοπό τη χρηστή διακυβέρνηση σε επίπεδο προορισμού και επιχείρησης και για τη διάδοση των καλών πρακτικών. Τα προαναφερθέντα περιλαμβάνουν την πλήρη εκμετάλλευση του δυναμικού για την καλύτερη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Αυτά μπορούν να διευκολύνουν τον άμεσο διάλογο μεταξύ των διάφορων ενδιαφερόμενων φορέων, να βοηθήσουν στην ανάπτυξη διεπαφής μεταξύ τουριστών και τουριστικών πρακτόρων και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τακτική αξιολόγηση της προόδου προς την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Εφόσον καλύπτουν επαρκώς τον σχετικό προβληματισμό, το θέμα, ο χαρακτήρας και η προέλευση των εργαλείων, των δικτύων και των ενδιαφερόμενων φορέων μπορούν να έχουν οποιοδήποτε εύρος. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναζητά επίσης μια λύση για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, της ενημέρωσης και της ευρύτερης χρήσης χρήσιμων εργαλείων και δικτύων που έχουν ήδη δημιουργηθεί με τη χρηματοδοτική υποστήριξη της Κοινότητας.

7.4. Λοιποί φορείς

Η Επιτροπή αναμένει από τους ενδιαφερόμενους φορείς να συμμετάσχουν σε αυτά τα μέτρα και να συμβάλλουν τα μέγιστα στη διασφάλιση της επιτυχίας τους. Η Επιτροπή ενώ τονίζει τις σχέσεις μεταξύ της συμβολής των εθνικών κυβερνήσεων, των τουριστικών προορισμών και των τοπικών αρχών τους, και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, προβλέπει τους ακόλουθους ρόλους για τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς:

Ευρωπαίοι πολίτες και τουρίστες

Προκειμένου να επιτευχθεί ο αειφόρος τουρισμός, οι πολίτες πρέπει να καθίστανται όλο και περισσότερο υπεύθυνοι ως τουρίστες και να υποστηρίζουν σε γενικές γραμμές την αειφορία, οι δε επαγγελματίες του τομέα του τουρισμού πρέπει να δεσμευθούν ως προς την αειφορία. Όλοι θα πρέπει να επιζητούν και ενεργά να αποκτούν πρόσβαση σε καλύτερη πληροφόρηση για τον αειφόρο τουρισμό και να είναι πρόθυμοι να λάβουν υπεύθυνες αποφάσεις για αγορές και ταξίδια.

Ο αειφόρος τουρισμός μπορεί να επιτύχει μόνο εάν οι καταναλωτές αγοράζουν τα προϊόντα του. Η σαφής πληροφόρηση, η ευαισθητοποίηση και η παρουσίαση από τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν κρίσιμα θέματα, τόσο για τον τουρίστα και τη συμπεριφορά του όσο και για τον πολίτη στον τουριστικό προορισμό. Οι συνεκτικές και αξιόπιστες ενδείξεις για τον προσδιορισμό προϊόντων και υπηρεσιών αειφόρου τουρισμού θα βοηθήσουν τους τουρίστες να είναι ενημερωμένοι σχετικά με το ποια προϊόντα θα επιλέξουν να αγοράσουν και από ποιον, ποιος θα αναλαμβάνει τη μετακίνησή τους καθώς και ποιος είναι αξιόπιστος.

Ιδιωτικές εταιρείες και κοινωνικοί εταίροι

Στον τουρισμό, όπως και σε άλλους τομείς, η καλύτερη χρήση του ευρέως φάσματος των διαθέσιμων μέσων και εργαλείων βοηθά την ανάπτυξη προϊόντων που να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες και τις νέες αγορές, στις επιχειρηματικές τάσεις που ευνοούν την αειφορία καθώς και στις αυξανόμενες απαιτήσεις αειφορίας. Το τουριστικό εμπόριο μπορεί να επηρεάσει τα τουριστικά μοντέλα κατανάλωσης όσον αφορά την εποχική κατανομή, τις μεταφορές και τα αειφόρα προϊόντα, για παράδειγμα μέσω της πληροφόρησης και του καθορισμού τιμών.

Η σωστή εκτίμηση των τιμών προϋποθέτει τη σωστή εκτίμηση των δαπανών και των δυνατοτήτων υλοποίησης αειφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής, την καταβολή από τους καταναλωτές και παραγωγούς όλου του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους των δραστηριοτήτων τους καθώς και την επεξήγηση των ευρύτερων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνεπειών και αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το τουριστικό εμπόριο πρέπει να αναπτύξει και να

προτείνει λύσεις για την επίτευξη της αειφορίας, οι οποίες να είναι εφικτές σε ένα περιβάλλον με μικρά περιθώρια κέρδους και με συντηρητικά έξοδα από τους τουρίστες. Η ανοικτή διακυβέρνηση απαιτεί από τους επιχειρηματίες μεγαλύτερη υπευθυνότητα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους με οικονομικά βιώσιμο τρόπο, που να λαμβάνει υπόψη του περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα. Αυτό προϋποθέτει την πλήρη υλοποίηση των κατάλληλων πρακτικών ΕΚΕ για τις υπηρεσίες και επιχειρήσεις κάθε τύπου και μεγέθους της αλυσίδας αξίας του τουρισμού, την επιλογή αειφόρων μεθόδων και προϊόντων και τη χρήση συστήματος επιχειρηματικής αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων, το οποίο περιλαμβάνει ισολογισμό σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και όχι μόνο σε οικονομικό.

Η διαφανής πληροφόρηση για τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών, βοηθά στη μεταβολή των μοντέλων κατανάλωσης ενώ η υιοθέτηση αειφόρων επιλογών τρόπου ζωής των καταναλωτών παρέχει επιχειρηματικά πλεονεκτήματα. Η αναγνωρισμένη διαχείριση, ο έλεγχος, η πιστοποίηση και η επισήμανση των προϊόντων προβάλλουν τις προσπάθειες και προσελκύουν καταναλωτές που είναι ευαισθητοποιημένοι όσον αφορά την αειφορία. Η ανάπτυξη ικανοτήτων, τα προγράμματα εκμάθησης για το προσωπικό και οι αυξημένες δυνατότητες των νέων ηλεκτρονικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων καθιστούν ευκολότερη την προσαρμογή στις νέες μεθόδους άσκησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η συμμετοχή σε διαδικασίες όπως η τοπική Ατζέντα 21, η ολοκληρωμένη διαχείριση ποιότητας των προορισμών και η διαφύλαξη και διατήρηση της κληρονομιάς αποτελούν σημαντικά γνωρίσματα μιας επιχείρησης της τουριστικής οικονομίας με αειφόρο διαχείριση και προλαμβάνουν τις πιθανές συγκρούσεις και κυρώσεις. Η υπεύθυνη στάση όσον αφορά την ανάπτυξη προορισμών και την παροχή προϊόντων προϋποθέτει τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και των αυτοχθόνων πληθυσμών στη διαδικασία ανάπτυξης, μέσω των συζητήσεων με τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς για τις επιχειρηματικές πολιτικές και αποφάσεις.

Η οικονομία του τουρισμού πρέπει να αναγνωρίσει ότι ο τοπικός πληθυσμός και οι αρχές του έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν την τοπική κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη και το τοπίο. Επομένως, απαιτούνται επιχειρηματικές αποφάσεις που να ωφελούν τους κατοίκους, τους τουρίστες και το τοπίο, ιδιαίτερα όταν το προϊόν στηρίζεται στον αυτόχθονα πολιτισμό και την επικράτειά του. Οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις τουριστικές υπηρεσίες και την ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει να συμμετέχουν στην αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας και στην εφαρμογή των

εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την τήρηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

Οι άλλοι κοινωνικοί εταίροι, δηλαδή οι εργαζόμενοι στον τουρισμό και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και στη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης. Η απασχόληση σε πολλαπλές δραστηριότητες, η δίκαιη εργασία μερικής απασχόλησης, οι καλύτερες ευκαιρίες μάθησης και οι ολοκληρωμένες δέσμες μέτρων εργασίας-ανεργίας-εκπαίδευσης μπορούν να διασφαλίσουν περισσότερες ευκαιρίες μακροπρόθεσμης απασχόλησης. Αυτά συνδέονται με τα θέματα της ευελιξίας, των υψηλότερων επιπέδων εκπαίδευσης και δεξιοτήτων εκ μέρους των εργαζομένων και μιας προσέγγισης της απασχόλησης η οποία βασίζεται σε μεγαλύτερη τομεακή και γεωγραφική κινητικότητα.

Η Επιτροπή εκτιμά ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι άλλοι φορείς που αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων φορέων πρέπει να εγκαινιάσουν ανοικτές συζητήσεις με τα μέλη τους, σε όλα τα επίπεδα, όσον αφορά την αειφορία του τομέα και των δραστηριοτήτων του. Αυτές οι συζητήσεις περιλαμβάνουν την πληροφόρηση για την αειφορία, μέτρα αύξησης της ευαισθητοποίησης και αποτελεσματικές διευθετήσεις της αυτορρύθμισης. Επίσης, πρέπει να παρέχουν δεδομένα για τις τάσεις και πληροφόρηση του τομέα για την καλύτερη ανάπτυξη πολιτικής όσον αφορά την αειφορία του τουρισμού.

Ευρωπαϊκοί τουριστικοί προορισμοί και δημόσιες αρχές

Η διαδικασία της τοπικής Ατζέντας 21 συνιστά σημαντικό τρόπο ανάπτυξης της αειφορίας των τουριστικών προορισμών. Οι τοπικές κυβερνήσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά την καθοδήγηση, πολιτική προώθηση και διευκόλυνση της εν λόγω διαδικασίας, με την εγγύηση της διαφανούς παρακολούθησης και αξιολόγησης με επαρκή συγκρίσιμα στοιχεία. Οι κυβερνήσεις αυτές, οι οποίες λαμβάνουν αποφάσεις και μεσολαβούν με έντιμο τρόπο μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων, μπορούν να συνδυάζουν την ευρεία γνώση της τοπικής κατάστασης και των φορέων με τη διευρυμένη ευθύνη και ισχύ ενώ με την ικανότητα διάδοσης που διαθέτουν μπορούν να προσεγγίσουν σχεδόν όλους τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς.

Για την καλύτερη εκτέλεση των καθηκόντων τους που αφορούν την παραγωγή ενός αιεφόρου τουριστικού προϊόντος, οι τουριστικοί προορισμοί και οι δημόσιες αρχές σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα, πρέπει να υιοθετήσουν τις αρχές του ανοικτού χαρακτήρα και της διαφάνειας, συμμετοχής, απόδοσης ευθυνών, αποτελεσματικότητας και συνεκτικότητας που εντάσσονται στη χρηστή διακυβέρνηση και τη χρήση διακλαδικών ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Οι εταιρικές σχέσεις με τις δημόσιες αρχές, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να ενεργοποιηθούν ώστε όλοι αυτοί οι φορείς να μπορούν να ασκούν άμεση επιρροή στις εν λόγω διαδικασίες διακυβέρνησης στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων μέσω κατάλληλων φόρουμ ενδιαφερόμενων φορέων.

Η διαφοροποιημένη τοπική οικονομία βοηθά στην αποφυγή των αρνητικών συνεπειών της ανάπτυξης που εξαρτάται υπέρ το δέον από τον τουρισμό και παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης σε πολλαπλές δραστηριότητες. Επίσης, οι τοπικές δημόσιες αρχές πρέπει να σχεδιάσουν πολιτικές για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της δευτερεύουσας κατοικίας και κατοικίας ηλικιωμένων και των ημερήσιων επισκεπτών στον τουριστικό προορισμό τους και με θέματα που αφορούν τον κύκλο ζωής του προορισμού. Η διατομεακή διαχείριση της χρήσης γης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο βρίσκεται στο επίκεντρο της διαδικασίας ενσωμάτωσης τομεακών και θεματικών ζητημάτων στους τουριστικούς προορισμούς. Οι διαδικασίες εκτίμησης επιπτώσεων και τα συστήματα παρακολούθησης και δεικτών, ως μηχανισμοί υποστήριξης της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, αναμένεται να συμβάλουν στην ενοποίηση των πολιτικών και στην αποτελεσματική ανάπτυξη πολιτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των πρακτικών μέσων ώστε να εξαναγκασθούν αυτοί που προκαλούν κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος να το πληρώσουν, απαλλάσσοντας με αυτόν τον τρόπο τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Επίσης, οι αρχές αυτές αποτελούν στοιχείο κλειδί για τη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων για τη βελτίωση της αειφορίας των τουριστικών προορισμών και την υποβολή σχετικών εκθέσεων. Οι προορισμοί και οι δημόσιες αρχές πρέπει να αξιολογούν εάν η δημόσια διαχείριση εξισορροπεί την οικονομική ανάπτυξη με την κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία και επίσης να χρησιμοποιούν ετήσια συστήματα υποβολής εκθέσεως που να περιλαμβάνουν ισολογισμό σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και όχι μόνο σε οικονομικό.

Οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί και δημόσιοι φορείς πρέπει να βελτιώσουν την απόδοσή τους όσον αφορά την αειφορία. Θα μπορούσαν να συμμετάσχουν οι ίδιοι στην ανάπτυξη, προώθηση και χρήση μέσω της αγοράς, σε εθελοντικές συμφωνίες και σε προγράμματα σήμανσης και πιστοποίησης. Μπορούν να επηρεάσουν τα μοντέλα κατανάλωσης των τουριστών όσον αφορά την εποχική κατανομή, τις μεταφορές και τα αειφόρα προϊόντα, ιδιαίτερα μέσω οργανωτικών μέτρων, προώθησης και κινήτρων.

Η απόδοση και η ανάπτυξη τουριστικών προορισμών πρέπει να καθοδηγείται από την ποιότητα και τη φέρουσα ικανότητα. Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς που δραστηριοποιούνται στην επικράτειά τους, πρέπει να υλοποιήσουν κατάλληλα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους επαγγελματίες του τομέα με σκοπό να δημιουργηθούν «χώροι μάθησης» στον τομέα του τουρισμού.

Τα στελέχη τουριστικών προορισμών και οι άλλοι δημόσιοι φορείς πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη βασική τεκμηρίωση του αειφόρου τουρισμού. Η βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους που αφορούν την αειφορία πρέπει να επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε τομείς με στρατηγική σημασία για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη, όπως η διατομεακή ομαδική εργασία, η παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων, η χρήση νέων τεχνολογιών, οι μηχανισμοί δικτύωσης και τα θέματα εργατικού δυναμικού.

Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις και τα αντιπροσωπευτικά όργανά τους πρέπει να διαδραματίσουν ρόλο κλειδί στις αλλαγές και τις προσπάθειες που απαιτούνται για τη βελτίωση της θεσμικής ικανότητας προόδου όσον αφορά την αειφορία των προορισμών και την ανάπτυξη αποτελεσματικών διευθετήσεων της αυτορύθμισης.

Διεθνείς οργανισμοί και εθνικές κυβερνήσεις

Οι συνεχείς και διευρυμένες προσπάθειες για τον αειφόρο τουρισμό εκ μέρους των σχετικών διεθνών οργανισμών και φορέων θα επιτρέψει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα να ενισχύσει τη συνεργασία της και να ενώσει τις δυνάμεις της με αυτούς σε αυτόν τον τομέα, επωφελομένη παράλληλα και συμβάλλοντας ακόμα περισσότερο στη συνολική εμπειρία και ανταλλαγή ιδεών.

Ωστόσο, η αποτελεσματική υλοποίηση των πολλών διεθνών και ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων απαιτεί σημαντικές προσπάθειες από τις εθνικές κυβερνήσεις και τις τουριστικές αρχές. Τα κράτη μέλη πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά στις προσπάθειες που αναλαμβάνονται από τους διεθνείς οργανισμούς και φορείς και να υποστηρίξουν μέτρα για την προώθηση της αειφορίας σε όλα τα επίπεδα επιρροής τους. Η Επιτροπή τους καλεί να προσδώσουν υψηλή πολιτική προτεραιότητα στην αειφορία του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων των διευθετήσεων για την ευρύτερη δυνατή κλιμάκωση των διακοπών σε όλη την Ευρώπη και την ένταξη των μοντέλων τουριστικής κατανάλωσης στα θέματα της εκπαίδευσης.

Ο τουρισμός πρέπει να αποτελεί σημαντικό ζήτημα στις εθνικές στρατηγικές αειφόρου ανάπτυξης, με επαρκή χώρο για περιφερειακές και τοπικές πρωτοβουλίες. Επιπρόσθετα, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν ιδιαίτερη ευθύνη για την ευρεία προώθηση των αρχών της χρηστής διακυβέρνησης και για τη χρήση διαδικασιών εκτίμησης των επιπτώσεων και συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για τη συμβολή στην ενοποίηση των πολιτικών και στην αποτελεσματική ανάπτυξη πολιτικών.

Εναπόκειται στις εθνικές κυβερνήσεις και στις περιφερειακές αρχές να δώσουν το απαραίτητο βάρος στην αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού και της υποδομής του και να βοηθήσουν τις πρωτοβουλίες και την ανάπτυξη ικανοτήτων για την αειφορία άλλων ενδιαφερόμενων φορέων για τον τουρισμό, τόσο με τη χρήση των ιδίων κεφαλαίων όσο και των κεφαλαίων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ο σχεδιασμός της χρήσης σε ολοκληρωμένη βάση και ο αποτελεσματικός εδαφικός σχεδιασμός αποτελούν σημεία κλειδιά για τη μετάβαση στον αειφόρο τουρισμό.

Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες πρέπει να μοιράζονται καλές πρακτικές σε θέματα όπως οι αειφόρες μεταφορικές συνδέσεις, ο σχεδιασμός νέων τεχνολογιών και οι τεχνικές διαχείρισης επισκεπτών μεγάλης κλίμακας. Μαζί με τους διεθνείς οργανισμούς, διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην παροχή και ανταλλαγή δεδομένων για τις τάσεις, και συνολικών και συντονισμένων στατιστικών γνώσεων για τη δημιουργία, παρακολούθηση και ενημέρωση των προσπαθειών για αειφόρο τουρισμό και στη συνεκτική αξιολόγηση των συνεπειών τους και της κατάστασης.

Ομάδες της κοινωνίας των πολιτών

Οι ομάδες της κοινωνίας των πολιτών με ηγετικό ρόλο στη διαδικασία υλοποίησης της αιφόρου ανάπτυξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον υψηλό βαθμό αποδοχής τους από το κοινωνικό σύνολο και τα μέσα ενημέρωσης για να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών καθώς και τη νοοτροπία της αειφορίας από την πλευρά του τουριστικού εργατικού δυναμικού. Μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη διεπαφή μεταξύ των πολιτών, των αρχών και του ιδιωτικού τομέα.

Οι περιβαλλοντικές και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) μπορούν να βοηθήσουν τους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς με εποικοδομητικές συνεισφορές με γνώμονα την εξεύρεση λύσεων και να προσφέρουν καινοτόμες προσεγγίσεις με ειδική εμπειρογνωμοσύνη με γνώμονα την εξεύρεση λύσεων και την εμπειρία από πιλοτικά σχέδια. Αυτό θα μπορούσε να συνδυαστεί με την πιο ενεργό συμμετοχή στην ανάπτυξη πολιτικών αιφόρου τουρισμού, καθώς και με οφέλη από μέτρα ανάπτυξης ικανοτήτων. Οι ΜΚΟ θα πρέπει να αναπτύξουν την αποτελεσματικότητά τους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να είναι δυνατή η διεπαφή αντιπροσωπευτικών οργανισμών με τους τουριστικούς προορισμούς και τις δημόσιες αρχές σε κατάλληλα φόρουμ ενδιαφερόμενων φορέων.

7.5.Σημαντικές προκλήσεις και στόχοι για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

Έχοντας αναφερθεί σε όλα τα παραπάνω καταλήγουμε συνοπτικά στα εξής:

- η έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού για ορισμένες θέσεις απασχόλησης και οι δύσκολες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες του τομέα,
- η ανάπτυξη των μεταφορών και οι συνέπειές της στις μεταφορικές ροές : καθώς ο τουρισμός αναγκαστικά εξαρτάται από τις μεταφορές, ο τομέας αυτός πρέπει να τύχει ειδικής προσοχής και ως προς την αειφορία, ιδίως με τον περιορισμό των περιβαλλοντικών του επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένου του θέματος των κλιματικών αλλαγών,

- οι πιθανές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες του τοπικού πληθυσμού, όπως οι αυξήσεις των τιμών και του κόστους διαβίωσης και ο κίνδυνος απόσπασης του πολιτισμού από το τοπικό πλαίσιο του και ο διαχωρισμός από το ρόλο του στην τοπική κοινωνία καθώς και η απώλεια της τοπικής αυθεντικότητας των κοινωνικών και πολιτιστικών εκφράσεων ως συνέπεια της παγκοσμιοποιημένης τουριστικής ανάπτυξης και των επενδύσεων,
- η χρήση των πόρων της κληρονομιάς, η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και η αύξηση της έκθεσης σε φυσικούς και προερχόμενους από τον άνθρωπο κινδύνους,
- η πιθανή μετατόπιση ως προς την επιλογή προορισμού είτε κατά την υψηλή τουριστική περίοδο είτε όχι, ως αποτέλεσμα των μειζόνων τάσεων των καταναλωτών και εξωτερικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των μεταβαλλόμενων χαρακτηριστικών του περιφερειακού κλίματος και των ακραίων καιρικών φαινομένων,
- η πιθανή περαιτέρω τάση προς τη συγκέντρωση και την αυξανόμενη κάθετη ενοποίηση των τουριστικών υπηρεσιών και
- η υιοθέτηση και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας ως παραγόντων ανταγωνιστικότητας.

Οι μείζονες στόχοι που αφορούν την χρηστή ιδιωτική και δημόσια διακυβέρνηση για τον αιεφόρο τουρισμό είναι οι εξής :

- η ενσωμάτωση της αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης στις συνολικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές στρατηγικές ανάπτυξης,
- οι ολοκληρωμένες τομεακές πολιτικές στον τομέα και η συνολική συνεκτικότητα σε όλα τα επίπεδα,
- οι πολυμερείς συμφωνίες για το περιβάλλον και οι αιεφόρες διεθνείς εμπορικές πολιτικές,
- η ανάπτυξη και η υιοθέτηση ενός συστήματος υποβολής εκθέσεων και λογαριασμών αιεφορίας για την εταιρική ευθύνη τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα,
- η χρήση της τοπικής Ατζέντας 21 ειδικά για τους τουριστικούς προορισμούς, συμπεριλαμβανομένου του περιφερειακού επιπέδου,

- η χρήση της αλυσίδας αξίας και των συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για την ανάπτυξη των προορισμών και
- η συμμετοχή των πολιτών, τόσο ως καταναλωτών όσο και ως εργαζομένων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Κεφάλαιο 8: Η ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Έχοντας εντοπίσει τις προκλήσεις με τις οποίες ο Ευρωπαϊκός τουρισμός έρχεται αντιμέτωπος, η Ε.Ε. κατανοεί την απαίτηση για μια συνεκτική πολιτική στα πλαίσια της. Πρόκειται για μια πολιτική που επικεντρώνεται σε σαφείς και ρεαλιστικούς στόχους, αποδεκτούς από το σύνολο των εμπλεκόμενων, υπευθύνους λήψης αποφάσεων, εργοδότες, εργαζόμενους και τοπικούς πληθυσμούς.

Η πολιτική αυτή στοχεύει στο να χρησιμοποιήσει τους διαθέσιμους χρηματικούς πόρους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να καταφέρει να επωφεληθεί από κάθε πιθανή συνεργασία που μπορεί να προκύψει. Προσπαθεί να εκμεταλλευτεί αποτελεσματικά, σαν πλατφόρμα βάσης, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και να προσφέρει προστιθέμενη αξία στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές και μέτρα καθώς αναγνωρίζει πως κάθε Ευρωπαϊκή πολιτική για τον τουρισμό πρέπει να λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις πολιτικές των κρατών –μελών.

Η Επιτροπή σκοπεύει να θεσπίσει μια ανανεωμένη ευρωπαϊκή πολιτική για τον τουρισμό, με βάση τις εμπειρίες που έχει αποκομίσει μέχρι σήμερα και ανταποκρινόμενη στις σημερινές προκλήσεις. Κύριος στόχος της πολιτικής αυτής θα είναι **η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας και η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας μέσω της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού στην Ευρώπη και παγκοσμίως.** Για την εφαρμογή αυτής της πολιτικής η Επιτροπή θα αναπτύξει στενή συνεργασία με τις αρχές των κρατών μελών και τους ενδιαφερόμενους φορείς της τουριστικής βιομηχανίας. {Ανακοίνωση της Επιτροπής (COM (2006) 134) τελικό}

Με την εμπειρία των τελευταίων ετών, η Επιτροπή τονίζει ότι τα καταλληλότερα μέσα για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής είναι η συντονιστική δράση στα πλαίσια της Επιτροπής, στο εσωτερικό των κρατών –μελών, η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων και σαφώς η λήψη ειδικών μέτρων για τη στήριξη της πολιτικής.

Κυριότεροι τομείς της πολιτικής αυτής αποτελούν:

8.1. Η ενσωμάτωση των μέτρων που επηρεάζουν τον τουρισμό

8.1.1. Βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου

Για τη νέα πολιτική, οι κανονιστικές ρυθμίσεις έχουν τεράστια σημασία και παίζουν σημαντικότατο ρόλο για την ανταγωνιστικότητα της τουριστικής βιομηχανίας και των τουριστικών προορισμών. Εάν αναλογιστούμε το μεγάλο αριθμό πολιτικών που μπορούν να επηρεάσουν τον τουρισμό καταλαβαίνουμε την αναγκαιότητα για τη βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Στο επίκεντρο της προσέγγισης αυτής βρίσκουμε τα εξής τρία σημεία:

- (1) να βελτιωθεί και να επεκταθεί η χρήση της αξιολόγησης του αντικτύπου (AA) των νέων προτάσεων. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση εξασφαλίζει την πλήρη συνεκτίμηση του τουρισμού σε κάθε εργασία AA για προτάσεις που είναι πιθανό να επηρεάσουν τον κλάδο,
- (2) να εξετάζονται αναλυτικά οι εκκρεμούσες νομοθετικές προτάσεις, και
- (3) να απλοποιηθεί η ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία. Στη νομοθεσία αυτή θα περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η οδηγία για τα οργανωμένα ταξίδια και η οδηγία για τη χρονομεριστική μίσθωση· η τελευταία θεωρείται ζήτημα προτεραιότητας.

Στα σχέδια της Επιτροπής βρίσκεται η συνεχής τακτική διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για τα θέματα που αφορούν την περαιτέρω ανάπτυξη της προσπάθειας αυτής μέσα στα επόμενα χρόνια. Για τη διευκόλυνση και τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας αυτής, θα πρέπει το εγχείρημα να επεκταθεί και στο εθνικό επίπεδο, καταφέροντας έτσι να αποφευχθεί η γραφειοκρατία και η συσσώρευση φόρτου για την τουριστική βιομηχανία.

8.1.2. Συντονισμός των πολιτικών

Το μεγαλύτερο πλήθος των κοινοτικών ενεργειών που στοχεύουν στο να στηριχθεί η ανταγωνιστικότητα του Ευρωπαϊκού τουρισμού εκτελούνται από τα μέσα πολιτικής για

τις επιχειρήσεις , όμως έχουμε ξανά αναφερθεί στο γεγονός ότι και πολλές άλλες Ευρωπαϊκές πολιτικές μπορούν να επηρεάσουν άμεσα ή έμμεσα τον τουρισμό.

Μετά από αίτημα που είχε διατυπωθεί το 2005 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στα πλαίσια της έκθεσης του για τις νέες προοπτικές και προκλήσεις για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού, η Επιτροπή θα πρέπει σε ετήσια βάση να προσδιορίζει ποιες πρωτοβουλίες της ενδέχεται να επηρεάσουν τον τουριστικό τομέα έτσι ώστε να εκτιμάται σε πρώιμο στάδιο το αντίκτυπο που μπορεί πιθανώς να έχουν στον κλάδο και να προστατεύεται η ανταγωνιστικότητα.

Ακολουθώντας την προσπάθεια της Επιτροπής να ενημερώνει αποτελεσματικά και με διαφάνεια, αναλαμβάνουν τη σκυτάλη η συμβουλευτική επιτροπή και οι εθνικές διοικήσεις οι οποίες οφείλουν να ενημερώσουν τους ενδιαφερόμενους φορείς σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για τις αποφάσεις της Επιτροπής.

Η διαδικασία αυτή φανερώνει μεγάλη διαδραστικότητα, παρουσιάζει ήδη αποτελέσματα και συνεχώς ενδυναμώνεται και επιδέχεται βελτιώσεις για τη μεγαλύτερη και ταχύτερη αποτελεσματικότητα της. Σημαντικό σημείο στο πλαίσιο αυτό είναι και η ευκαιρία που προσφέρει, η πράσινη Βίβλος, για τις ναυτιλιακές αποφάσεις, σε πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς να συμμετέχουν στη διαδικασία χάραξης της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τις ναυτιλιακές υποθέσεις ,τον παράκτιο και παραθαλάσσιο τουρισμό.

8.1.3.Βελτίωση χρήσης διαθέσιμων ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων

Μέσα στην πενταετία 2007-2013 τα διαρθρωτικά ταμεία και άλλα προγράμματα της Ένωσης θα στηρίξουν την ανάπτυξη πλήθους επιχειρήσεων ,υπηρεσιών και υποδομών στον τουριστικό τομέα τονίζοντας τα οφέλη που αποκομίζουν οι εμπλεκόμενοι του κλάδου από τη χρηματοδοτική στήριξη που προσφέρεται στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων.

Αναφορικά με ζητήματα χρηματοδότησης για θέματα αειφορίας του τουρισμού , η Επιτροπή, λειτουργώντας proactive, προέβλεψε αυτό το ενδεχόμενο μέσα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Το ΕΤΠΑ , στα πλαίσια των στόχων της ανταγωνιστικότητας, απασχόλησης και συνεργασίας, με στόχο την αναβάθμιση της φυσικής κληρονομιάς ,την ανάπτυξη των υποδομών πρόσβασης και

κινητικότητας ,την ανάπτυξη καινοτομίας στις ΜΜΕ και τις υπηρεσίες και την προώθηση της συνεργασίας για κοινές πολιτικές και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών , θα παρέχει στήριξη σε περισσότερο βιώσιμες μορφές τουρισμού. Ειδικότερα για τις υποδομές που σχετίζονται με το περιβάλλον και τις μεταφορές, παράγοντες υψίστης σημασίας για τον τουρισμό , υπάρχουν χρηματοδοτήσεις από το Ταμείο Συνοχής.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ,λόγω του δυναμικού δημιουργίας θέσεων εργασίας και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Μεταξύ των άλλων ,το ΕΚΤ χρηματοδοτεί προσπάθειες εκπαίδευσης και κατάρτισης προσωπικού, στοχεύοντας στην αύξηση της παραγωγικότητας αλλά και στην βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης και των υπηρεσιών του τουριστικού κλάδου.

Στα πλαίσια των χρηματοδοτήσεων του ΕΚΤ προμοδοτείται η πρώτη εγκατάσταση για μικρές επιχειρήσεις τουριστικού χαρακτήρα και η στοχευμένη κατάρτιση. Μέσα από τις ενέργειες αυτές βλέπουμε θετικά αποτελέσματα για θέματα δημιουργίας οικονομικής δραστηριότητας και αύξησης της απασχόλησης. Τέλος ένα ακόμα κομμάτι το οποίο υποστηρίζεται στα πλαίσια του ΕΚΤ , είναι αυτό της επαγγελματικής κινητικότητας.

Ένα άλλο σημείο το οποίο πρέπει να τονιστεί, είναι η θέσπιση, σε συνέχεια μιας πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενός ειδικού μέτρου στα πλαίσια του προγράμματος Leonardo Da Vinci με τη μορφή ενός προγράμματος κινητικότητας νέων και μαθητευόμενων σε αρχική επαγγελματική κατάρτιση.

Προς αυτή την κατεύθυνση και στα πλαίσια της Επιτροπής, έχουν ξεκινήσει από το 2005 μια σειρά πρώτων μελετών για να εντοπιστούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά πιθανών μοντέλων ευρωπαϊκής μαθητείας. Στόχος των μελετών αυτών είναι να βελτιώσουν τις γνώσεις για ζητήματα που δημιουργούν πιθανά προβλήματα και εμπόδια κινητικότητας στην επαγγελματική κατάρτιση. Καθώς λοιπόν ο τουρισμός χαρακτηρίζεται ως πιλοτικός κλάδος, η διαδικασία αυτή αναμένεται να οδηγήσει σε συγκεκριμένες προτάσεις και λύσεις που θα λειτουργήσουν ως βάση ενός συνόλου ενεργειών στη δεύτερη φάση της προσπάθειας αυτής.

Μια άλλη σημαντικά ανερχόμενη τάση συμπεριλαμβάνει τις αγροτικές περιοχές. Καθώς οι αγροτικές περιοχές γίνονται ελκυστικότερες ενώ συγχρόνως προσφέρουν πλήθος περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, ο αγροτικός τουρισμός διαφοροποιεί την αγροτική οικονομία . Ο αγροτικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μια τεράστια ευκαιρία ειδικά

για τα νεότερα κράτη-μέλη. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης στηρίζει την κατεύθυνση αυτή στα εξής:

- στη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής και των γεωργικών προϊόντων·
- στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου·
- στην ενθάρρυνση των τουριστικών δραστηριοτήτων ως τμήμα του στόχου για διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας·
- σε μελέτες και επενδύσεις που συνδέονται με τη συντήρηση, την αποκατάσταση και την αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο ίδιο μήκος κύματος, ένα άλλο ταμείο, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) θέτει στα θέματα της άμεσης προτεραιότητας του την αειφόρο ανάπτυξη των περιοχών αλιείας. Το ΕΤΑ στοχεύει στο να μειώσει τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις που δημιουργούνται από τις αλλαγές στον τομέα της αλιείας και να αναζωογονήσει τις περιοχές που εξαρτώνται από τον αλιευτικό κλάδο μέσα από μια διαφοροποίηση δραστηριοτήτων και την ανεύρεση νέων θέσεων απασχόλησης.

Ένας από τους τομείς στους οποίους μπορούν, σε αυτό το πλαίσιο, να στραφούν οι αλιείς είναι ο οικολογικός τουρισμός. Το ΕΤΑ εκτός από την στήριξη του οικολογικού τουρισμού στηρίζει την αλιεία μικρής κλίμακας και την δημιουργία τουριστικών υποδομών ενώ συμβάλλει και στην επανακατάρτιση σε επαγγέλματα που μπορεί να συνδέονται με τον τουρισμό.

Ένα άλλο σημαντικό πρόγραμμα αποτελεί το «πρόγραμμα πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία» το οποίο στοχεύει στη στήριξη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με έμφαση δε στις ΜΜΕ.

Μέσα από την έρευνα στα πλαίσια της καινοτομίας, ο τουριστικός κλάδος μπορεί να επωφεληθεί, σε πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό, από θέματα τεχνολογιών πληροφορίας, επικοινωνίας, εφαρμογών αλλά και πολιτιστικής κληρονομιάς. Στα πλαίσια του 7^{ου} προγράμματος έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης θα συμπεριληφθούν και θα εξεταστούν περαιτέρω και τα αποτελέσματα των προηγούμενων προγραμμάτων.

Το σύνολο των εμπλεκόμενων στον τουριστικό κλάδο και σε όλα τα επίπεδα (κράτη-μέλη, περιφέρειες, τοπικές αρχές) πρέπει να συνεργαστούν έτσι ώστε να εξασφαλίσουν

ότι ο τουρισμός επωφελείται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο από τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά μέσα και ότι λαμβάνεται πάντα υπόψη στο σχεδιασμό όλων των σχετικών έργων.

8.2. Προώθηση της βιωσιμότητας του τουρισμού

8.2.1. Ατζέντα 21 για τον τουρισμό.

Είναι απόλυτα κατανοητό το γεγονός ότι η άμεση προτεραιότητα που δίνεται στους στόχους για ανάπτυξη και απασχόληση που θέτει η συνθήκη, συμβαδίζει με την προώθηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδιώξεων. Η ανανεωμένη στρατηγική αποτελεί σημαντική συνιστώσα για τον ευρύτερο στόχο της αειφόρου ανάπτυξης

Μέσα από την ανακοίνωση για τις βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού, η Επιτροπή τονίζει τη ζωτική σημασία που έχει η εξασφάλιση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας του Ευρωπαϊκού τουρισμού όχι μόνο ως συνεισφορά στην αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης αλλά και στο σύνολο της ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας και εμπορικής επιτυχίας του πολυσύνθετου αυτού κλάδου. Μέσα από την ανακοίνωση αυτή δόθηκε μια δυναμική αφετηρία για την προετοιμασία της Ευρωπαϊκής Ατζέντας 21 για τον τουρισμό.

Το 2004 γίνεται ένα αποφασιστικό βήμα με τη συγκρότηση της ομάδας για την αειφορία του τουρισμού (OAT). Σκοπός της ομάδας αυτής ήταν να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και να προωθηθεί η ουσιαστική συμβολή τους στις διαδικασίες της ατζέντας 21 για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού. Την OAT στελέχωσαν εμπειρογνώμονες που εκπροσωπούν με ίσο καταμερισμό τις ενώσεις του κλάδου, εκπροσώπους τουριστικών προορισμών, συνδικαλιστικά όργανα και την κοινωνία των πολιτών. Στα πλαίσια της OAT εκπροσωπούνται φυσικά και οι διοικήσεις των κρατών-μελών και διεθνείς οργανισμοί όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ). Η OAT δίνει τεράστια έμφαση σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον και τις εξελίξεις γύρω από αυτό.

Η ΟΑΤ μέσα από τις διαδικασίες της και την έκθεση της συνέβαλλε στην προσπάθεια της Επιτροπής για την ολοκλήρωση της πρότασης για την Ευρωπαϊκή Ατζέντα 21 για τον τουρισμό λειτουργώντας ως βάση της.

8.2.2.Ειδικές ενέργειες στήριξης για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού

Η ολοκλήρωση και η εφαρμογή της ατζέντας 21 αποτελεί μια μακροπρόθεσμη διαδικασία , εκτός όμως από αυτή, η Επιτροπή προχώρησε στο σχεδιασμό ειδικών ενεργειών για να προωθήσει την κοινωνική και οικονομική αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα:

- ο προσδιορισμός εθνικών και διεθνών μέτρων στήριξης των ΜΜΕ στον κλάδο του τουρισμού και η εδραίωση μιας διαδικασίας ανταλλαγής ορθών πρακτικών.
- η αξιολόγηση του οικονομικού αντικτύπου της βελτιωμένης προσπελασιμότητας στον κλάδο του τουρισμού στη μακροοικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση, στις επιχειρηματικές ευκαιρίες για τις ΜΜΕ, στην ποιότητα των υπηρεσιών και στην ανταγωνιστικότητα.
- η διευκόλυνση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών στο θέμα του «τουρισμού για όλους».
- η έκδοση οδηγού με θέμα «Πώς να δημιουργήσετε χώρους μάθησης στον κλάδο του τουρισμού» για να δοθεί υποστήριξη στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων στον κλάδο του τουρισμού με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων.
- η μελέτη των τάσεων της απασχόλησης στους τομείς του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού.
- η ανάπτυξη επίσημων στατιστικών στοιχείων και η ανάθεση της διεξαγωγής μελετών *e-Business Watch* για να αξιολογηθούν οι μελλοντικές επιπτώσεις και ο αντίκτυπος των ηλεκτρονικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην τουριστική βιομηχανία.
- η συνέχιση των πρωτοβουλιών της Επιτροπής και η συνεργασία με τα κράτη μέλη, τον κλάδο και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ώστε να καταπολεμηθεί η σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, ιδίως όταν τέτοια εγκλήματα διαπράττονται από τουρίστες.

8.3.Αύξηση της κατανόησης και προβολής του τουρισμού

8.3.1.Βελτίωση της κατανόησης του Ευρωπαϊκού τουρισμού

Για την αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων από το σύνολο των υπευθύνων είτε του δημοσίου είτε του ιδιωτικού τομέα είναι απαραίτητα πλήρη και αναλυτικά στοιχεία που να διατίθενται άμεσα και αποτελεσματικά. Η όλη διαδικασία συλλογής ,ανάλυσης και αξιολόγησης των στοιχείων γύρω από τα θέματα του τουρισμού θα βελτιωθεί σημαντικά στους τομείς της επικαιρότητας, συνάφειας και συγκρισιμότητας λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες των χρηστών των στοιχείων αυτών.

Επίσης σημαντική προώθηση για τη βελτίωση της εναρμόνισης και της εφαρμογής τους δίνεται στους Συμπληρωματικούς Λογαριασμούς για τον τουρισμό, σε μια συνδυασμένη προσπάθεια κρατών-μελών , εθνικών στατιστικών ιδρυμάτων και λοιπών φορέων. Οι συμπληρωματικοί αυτοί λογαριασμοί συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του πραγματικού μεγέθους και της αξίας του τουριστικού τομέα.

Τέλος η Eurostat, θα εξακολουθήσει την κυκλοφορία ειδικών εκδόσεων και δημοσιεύσεων γύρω από τα σημαντικά ζητήματα και στοιχεία του κλάδου όπως Panorama on tourism, statistics in focus κλπ.

8.3.2.Στήριξη της προώθησης των Ευρωπαϊκών προορισμών

Η μεγάλη ανταγωνιστικότητα, η οποία παρουσιάζεται λόγω των παγκοσμιοποιημένων αγορών, δημιουργεί μεγάλες πιέσεις αλλά ταυτόχρονα και μεγάλες ευκαιρίες. Οι τουρίστες που προέρχονται από νέες αγορές όπως η Κίνα και η Ρωσία έχουν την ευχέρεια να πραγματοποιήσουν διακοπές υψηλού επιπέδου. Η διαδικασία προσέλκυσης περισσότερων τουριστών στην Ευρώπη θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Σε αυτή την προσπάθεια της εμπορικής προώθησης της Ευρώπης, η Επιτροπή χρηματοδότησε την ίδρυση μιας διαδικτυακής πύλης Ευρωπαϊκών τουριστικών

προορισμών. Σε αυτή την πύλη θα περιλαμβάνονται σημαντικές πληροφορίες για την Ευρώπη, τον προγραμματισμό των ταξιδιών (καιρός, μεταφορές κλπ.), συστάσεις για το που να πάει και τι να κάνει κάποιος καθώς και σύνδεσμοι με τους εθνικούς ιστοτόπους. Η πύλη ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2006 με υπεύθυνη για τη διαχείριση της την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ταξιδιών.

Αρκετές Ευρωπαϊκές πόλεις διοργανώνουν κατά καιρούς πολιτιστικές εκδηλώσεις και αθλητικά γεγονότα. Οι εκδηλώσεις αυτές συμβάλλουν στην εμπορική προώθηση των πόλεων αυτών όχι μόνο πριν και κατά τη διάρκεια των γεγονότων αλλά και μετά από το πέρας αυτών. Σε πολύ μεγάλο βαθμό οι ΜΜΕ επιχειρήσεις που συνδέονται με τον τουρισμό, συμμετέχοντας στα στάδια της διοργάνωσης των εκδηλώσεων αυτών μπορούν να αποκομίσουν αρκετά οφέλη. Τον αντίκτυπο των εκδηλώσεων αυτών στις ΜΜΕ μελετά περαιτέρω η Επιτροπή και τα συμπεράσματα και οι παρατηρήσεις θα απευθύνονται σε όλους τους μελλοντικούς διοργανωτές.

Στα πλαίσια της προώθησης του αειφόρου τουρισμού, αρκετοί προορισμοί αναπτύσσουν πρακτικές οι οποίες χρησιμεύουν και γενικότερα ως παραδείγματα για όλους τους προορισμούς που επιθυμούν να βελτιώσουν τον τουρισμό τους. Προς αυτή την κατεύθυνση και σε συνεργασία με τα κράτη –μέλη, η Επιτροπή διερευνά τις δυνατότητες για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση γύρω από αυτές τις ορθές προοπτικές και στη θέσπιση ενός βραβείου αριστείας τουριστικών προορισμών.

8.3.3.Βελτίωση της προβολής του τουρισμού

Σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, η Επιτροπή καθώς και όλοι οι άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς του κλάδου, εργάζονται σκληρά για την αύξηση της προβολής και κατανόησης του Ευρωπαϊκού τουρισμού. Στόχος της Επιτροπής είναι να γίνει αντιληπτός ο τουρισμός ως ένα φαινόμενο που επηρεάζει και επηρεάζεται από ένα πλήθος τμημάτων του οικονομικού και κοινωνικού ιστού και όχι με την στενή έννοια που πολλοί την αντιμετωπίζουν σήμερα.

Με απαρχή το 2002 , διοργανώνεται από τα κράτη –μέλη εκ περιτροπής ένα Ευρωπαϊκό φόρουμ τουρισμού. Τα φόρουμ αυτά διοργανώνονται με στενή συνεργασία

κρατών-μελών, Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού τουριστικού κλάδου. Τα τελευταία χρόνια η διοργάνωση του φόρουμ στα νεότερα κράτη-μέλη (π.χ. Μάλτα 2005, Κύπρος 2006) δίνει στην εκδήλωση και μια προστιθέμενη και συμβολική αξία.

Η Επιτροπή συνεχίζει τη στενή συνεργασία της με τους εμπλεκόμενους συντελεστές του κλάδου έτσι ώστε:

- να εξασφαλίζεται ότι τα θέματα που συζητούνται είναι συναφή με τις σημερινές συνθήκες,
- να αυξηθεί η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων του κλάδου στο Φόρουμ, και
- να βελτιωθεί η προβολή αυτού του θεσμού σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Επίσης και από την Προεδρία του Συμβουλίου έχουν οργανωθεί συναντήσεις υπουργών τουρισμού, συνέδρια και εκδηλώσεις ή έχει παίξει το ρόλο του συνδιοργανωτή στο Ευρωπαϊκό φόρουμ τουρισμού μαζί με τα κράτη -μέλη διοργανωτές . Όλες αυτές οι εκδηλώσεις έχουν μεγάλη αξία καθώς ενισχύουν τις στενές επαφές μεταξύ των υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων και των εμπλεκόμενων φορέων και παρέχουν αυξημένη προβολή στον Ευρωπαϊκό τουρισμό.

8.4.Συμπέρασμα

Το περίπλοκο του χαρακτήρα του τουρισμού καθώς και η μεγάλη ποικιλία των εμπλεκόμενων του κλάδου απαιτούν στενή συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή των σχετικών Ευρωπαϊκών πολιτικών και μέτρων. Τα θεσμικά όργανα της κοινότητας , οι εθνικές διοικήσεις , οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι , οι ερευνητές και οι ΜΚΟ πρέπει να συνεργαστούν σε όλα τα επίπεδα για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να αναδειχθεί η σημασία του Ευρωπαϊκού τουρισμού . Η ανάπτυξη της συνεργασίας αυτής και της εταιρικής σχέσης στα πλαίσια της ανανεωμένης πολιτικής επανεξετάζεται τακτικά στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών φόρουμ τουρισμού.

Η ανανεωμένη πολιτική αφορά όλες τις κύριες πλευρές της ανάπτυξης Ευρωπαϊκής πολιτικής και καθιστά δυνατή την εποικοδομητική συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων. Ο βαθμός επιτυχίας της θα εξαρτηθεί από την ανταπόκριση και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων.

Κεφάλαιο 9:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

9.1.Οι διεθνείς προκλήσεις

Μπορεί να μοιάζει αρκετά μετριοπαθής η ανάπτυξη που παρουσιάζει η Ευρώπη σε σύγκριση με ανερχόμενους προορισμούς όπως η Ασία και η Μέση Ανατολή , όμως δεν παύει να είναι η μεγαλύτερη τουριστική αγορά τόσο σε διεθνείς αφίξεις (55% του συνόλου παγκοσμίως) όσο και σε διεθνείς εισπράξεις(51% του συνόλου παγκοσμίως). Ο WTO με μακροπρόθεσμες προβλέψεις του κάνει λόγο για 1,5 δις. διεθνών τουριστών μέχρι το 2020.

Έχοντας στο μυαλό μας όλους αυτούς τους αριθμούς κατανοούμε πλήρως το γεγονός ότι οι τουριστικές δραστηριότητες παρουσιάζουν μια πάρα πολύ μεγάλη επιρροή σε τομείς όπως η οικονομία, η χρηματοδότηση, το περιβάλλον, η κοινωνία και ο πολιτισμός. Η Ευρώπη καλείται να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που παρουσιάζονται στην πορεία προς το μέλλον της τουριστικής βιομηχανίας. Καθώς αποτελεί και την βασική αγορά παραγωγής και κατανάλωσης, η Ευρώπη παρουσιάζει ένα επιπλέον ενδιαφέρον και αυξημένες ευθύνες αναφορικά με τη διαχείριση όλων των καίριων θεμάτων που απασχολούν τον τομέα του τουρισμού.

Ακόμα πιο συγκεκριμένα :

Η πρώτη πρόκληση είναι η ανάγκη για την κατανόηση της οικονομικής σημασίας του τουρισμού. Γύρω από αυτό το θέμα χρειάζεται να γίνουν αρκετές κινήσεις όπως η βελτίωση των μετρήσεων του δείκτη επιρροής του τουρισμού τόσο σε περιφερειακό όσο και σε τοπικό επίπεδο, τις εξελίξεις της συμβολής του στη δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς και την καλύτερη γνώση γύρω από το ισοζύγιο πληρωμών του τουριστικού κλάδου.

Μια δεύτερη πρόκληση αποτελεί η ανεύρεση μιας λύσης στην διαρκώς αυξανόμενη συμφόρηση που παρουσιάζεται στις υποδομές του των μέσων μεταφοράς, στα κέντρα των τουριστικών πόλεων , των μνημείων και των πολυσύχναστων φυσικών περιοχών. Είναι κατανοητό ότι η ανάπτυξη του τουρισμού συνοδεύεται από συνέπειες.

Η τουριστική ανάπτυξη συνοδεύεται από την αύξηση της πίεσης που δέχονται οι τοπικοί περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι και οι υποδομές. Το πρόβλημα γίνεται μεγαλύτερο όταν η τουριστική ανάπτυξη γίνεται άναρχα, χωρίς κανένα ή ελλιπή προγραμματισμό. Από τις κυριότερες προκλήσεις για την τουριστική οικονομία είναι και η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας –έχοντας υπόψη την αναμενόμενη ανάπτυξη της τα επόμενα χρόνια- έτσι ώστε να διασφαλιστεί ο σεβασμός στα όρια των διαθέσιμων φυσικών πόρων καθώς και οι δυνατότητες αναπαραγωγής και διατήρησης των πόρων αυτών.

Ο τουρισμός εξαρτάται σε τεράστιο βαθμό από την περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική ποιότητα. Χωρίς την απαραίτητη διαχείριση, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επιδεινωθεί ο τουριστικός κλάδος και σταδιακά να καταστεί κοινωνικοοικονομικά μη βιώσιμος.

Η βιωσιμότητα του Ευρωπαϊκού τουρισμού σήμερα είναι περισσότερο συνδεδεμένη με την ανάπτυξη της ποιότητας και όχι της ποσότητας. Με αυτή την παρατήρηση κατανοεί κάποιος πως η τουριστική πολιτική της Ένωσης οφείλει να έχει τον αντίστοιχο προσανατολισμό. Έχοντας στο νου μας τον αναμενόμενο διπλασιασμό των τουριστικών ροών ως το 2020 –όπως έχει προβλεφθεί από τον ΠΟΤ, είναι αναγκαία η υιοθέτηση θεσμοθετημένων μέτρων, καλύτερες πολιτικές marketing, η υιοθέτηση δεικτών βιωσιμότητας και η βελτιωμένη διαχείριση και ανάπτυξη των αξιοθέατων και των προορισμών.

Η Τρίτη πρόκληση είναι χωρίς αμφιβολία, η ανάγκη για να ελεγχθεί η πολιτιστική και κοινωνική επιρροή του Ευρωπαϊκού τουρισμού. Σίγουρα υπάρχουν αρκετά θετικά για τις κοινοτικές χώρες υποδοχής, θα ήταν όμως τεράστιο σφάλμα στα πλαίσια των θετικών επιδράσεων και της ελευθερίας του τουριστικού εμπορίου να δικαιολογήσουμε τη μη αναστρέψιμη καταστροφή των αξιοθέατων, την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, την επισφαλή φύση της εποχικής εργασίας, την πολιτιστική παρακμή, της δημιουργίας πολιτισμού και την υποβάθμιση ιστορικών μνημείων. Ως αντίδοτο απέναντι σε όλους αυτούς τους κινδύνους θα μπορούσε να λειτουργήσει η διάδοση και η εφαρμογή του Παγκόσμιου κώδικα δεοντολογίας για τον τουρισμό, ένα όργανο το οποίο εξουσιοδοτείται από τη γενική συνέλευση της Ένωσης.

Η τέταρτη πρόκληση είναι να αξιολογηθεί η συμβολή του τουρισμού στην κατανόηση μεταξύ των εθνών και στην προώθηση μιας ειρηνικής κουλτούρας. Άλλωστε για να αναπτυχθεί ο τουρισμός είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός περιβάλλοντος ειρήνης και

ασφάλειας. Βλέπουμε λοιπόν εδώ μια αμφίδρομη σχέση καθώς η ειρήνη αποτελεί απαραίτητη συνθήκη για την τουριστική ανάπτυξη αλλά ταυτόχρονα ο τουρισμός συμβάλλει στην διαμόρφωση και διατήρηση της ειρήνης σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Μια άλλη σημαντική παρατήρηση αποτελεί η ανάγκη για την εισαγωγή νέων πληροφοριών και τεχνολογιών επικοινωνίας στον τομέα του τουρισμού . Η προσπάθεια αυτή πρέπει να μπει σε μια σωστή κατεύθυνση με στέρεες βάσεις έτσι ώστε να διασφαλισθεί η ευκαιρία για όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες ώστε να εισέλθουν στην εποχή της πληροφόρησης και να γεφυρωθούν τα ψηφιακά χάσματα και οι ανισότητες που παρατηρούνται.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο παρατήρησης αποτελεί η επιτακτική ανάγκη για μια ισορροπημένη συνεργασία και σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε ζητήματα τουριστικού ενδιαφέροντος. Είναι πλέον απαραίτητη η ανεύρεση των απαραίτητων εργασιακών διακανονισμών ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Έχοντας αναφέρει ήδη την περίπλοκη και πολυσύνθετη υφή του τουριστικού τομέα (περιβάλλον, κοινωνικό σύστημα, ασφάλεια, εκπαίδευση, υποδομές, ποιότητα υπηρεσιών κλπ) είναι ολοφάνερο ότι αν ένας κρίκος αυτής της αλυσίδας σπάσει τότε η αλυσίδα αυτή θα διαλυθεί επηρεάζοντας την εικόνα του προορισμού και καθιστώντας το τουριστικό προϊόν ανίκανο να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Μια τελευταία πρόκληση , στα πλαίσια της διαμόρφωσης Τουριστικής Πολιτικής , έχει να κάνει με το πώς μπορεί να χειριστεί καλύτερα η Κοινότητα θέματα όπως η πρόβλεψη των κινδύνων, την ευελιξία σε περιόδους κρίσης και την ισορροπία ανάμεσα στην ασφάλεια και την διευκόλυνση των ταξιδιών. Τα τελευταία χρόνια έχουμε δει τον τουρισμό να αντιμετωπίζει ένα κλίμα αβεβαιότητας και ανησυχίας είτε για λόγους ασφαλείας και το φόβο της τρομοκρατίας ή για λόγους οικονομικής κρίσης. Παρόλα αυτά ο τουρισμός βγαίνει νικητής από όλες αυτές τις δυσκολίες.

Η αγορά φανερώνει αυξημένη ελαστικότητα από ότι αναμενόταν και αντιδρά χωρίς επιπολαιότητα και μεγαλύτερη λογική απέναντι στις δυσκολίες. Οι προορισμοί πρέπει να συνεχίσουν την προσπάθεια για ενδυνάμωση της ικανότητας τους να χειρίζονται κρίσεις και να αντιμετωπίζουν επείγουσες καταστάσεις είτε αυτές προκύπτουν από φυσικά αίτια είτε από κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα.

9.2 Νέα ευρωπαϊκή πολιτική τουρισμού

Ο βασικότερος πλέον στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τον τουρισμό είναι η αειφορία. Η πραγματοποίηση της χρειάζεται ενθάρρυνση για τη διατήρηση των παραγόντων απήχησης και ευνοώντας την ανάπτυξη άλλων παραγόντων στην κατεύθυνση της ανταγωνιστικότητας, κυρίως την ποιότητα.

Παρουσιάζονται σύμφωνα με τα νέα δεδομένα αυξητικές τάσεις της ζήτησης συνδυασμένες με αλλαγές της προσφοράς οι οποίες απορρέουν από την εξέλιξη της δημογραφικής διαρθρώσεως και του επαναπροσδιορισμού των διακοπών σε χρόνο, ποιότητα και ανάγκες καταναλωτών.

Μέσα από την νέα πραγματικότητα όπως αυτή καθρεφτίζεται μέσα από τη συνταγματική συνθήκη, η Ένωση οφείλει να διαχειριστεί με τον καλύτερο τρόπο την δυνατότητα της για δράσεις υποστήριξης, συντονισμού και ενίσχυση του τουρισμού σε συνδυασμό με την πολυετή εμπειρία και να προχωρήσει πρωτοβουλίες με στόχο την αποτελεσματική και ευέλικτη πραγματοποίηση των δράσεων της.

Οι διακοπές παραδοσιακού τύπου (π.χ. το τρίπτυχο ήλιος-άμμος-θάλασσα) δεν είναι πλέον τόσο επιθυμητές και ο αριθμός τουριστών σε κατηγορίες μεγαλύτερων ηλικιών αυξάνεται συνεχώς. Η τουριστική βιομηχανία , αντιμετωπίζει προκλήσεις. Οι σύγχρονοι τουρίστες είναι πλέον απαιτητικότεροι. Παρόλα αυτά οι δυνατότητες του Ευρωπαϊκού τουριστικού τομέα παραμένουν υψηλές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τα στοιχεία του εύρωστου κοινοτικού χώρου και την πολυποίκιλη πολιτιστική, κοινωνική αλλά και φυσική της ταυτότητα αποτελεί έναν ελκυστικό και με δυνατότητες περαιτέρω εξέλιξης , τουριστικό προορισμό.

Σε συνδυασμό με όσα αναφέραμε για την πολυποίκιλη ταυτότητα της Ένωσης, αξίζει να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια μιας νέας στρατηγικής για τον τουρισμό, το συμβούλιο κλήθηκε να εφαρμόσει μια νέα γραμμή που να επιτρέπει την καθοδηγούμενη εφαρμογή ενός συντονιστικού πλαισίου που να λαμβάνει υπόψη τις μελλοντικές διατάξεις της συνταγματικής συνθήκης.

Μια ακόμα σημαντική διαπίστωση είναι η αυξημένη βαρύτητα που έχουν τα προγράμματα ανάπτυξης των περιβαλλοντικών ανησυχιών και των απαιτήσεων για τη

διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, καθώς είναι αναπόσπαστα στοιχεία για να ευνοηθεί η ανάπτυξη και η ποιότητα του τουρισμού στο μέλλον.

Οι τουριστικές δυνατότητες υποδοχής και οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών ΜΜΕ και των δικτύων πληροφόρησης. Είναι μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στις μελλοντικές πρωτοβουλίες της Ένωσης.

Οι τρεις μεγάλοι άξονες για μια ισορροπημένη και αειφόρο ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα είναι ο εκσυγχρονισμός των υποδομών και η βελτιωμένη αποτελεσματικότητά τους, η βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης έτσι ώστε να καλύπτονται με καλύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο οι ανάγκες του τομέα και οι απαιτήσεις προσφοράς και ζήτησης, καθώς και οι συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για μια καλύτερη ενσωμάτωση των υπηρεσιών που ανήκουν στον τουριστικό κλάδο.

Είναι ξεκάθαρα απαραίτητο να αναπτυχθεί μια κοινή δράση, συντονισμένη σε επίπεδο Ένωσης έτσι ώστε να χαραχθεί ένα ξεκάθαρο μονοπάτι για τις διάφορες προκλήσεις που σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική θα κληθεί να αντιμετωπίσει ο τουριστικός τομέας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική: Βιβλία- Άρθρα- Μελέτες- Έγγραφα Ε.Ε.

Αγαλλοπούλου Πην., 1989, «Εισαγωγή στο Δίκαιο της ΕΟΚ», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Ανακοίνωση της Επιτροπής, Πράξη: COM (2006) 134, 17/3/2006

Ανακοίνωση της Επιτροπής, Πράξη: COM (2005) 121, τελικό, 6/4/2005

Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού», 21/11/2003, Πράξη:COM(2003) 0716 τελικό

Ανακοίνωση της Επιτροπής, Πράξη: COM (2003) 0761, τελικό, Βρυξέλλες, 21/11/2003

Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του Ευρωπαϊκού τουρισμού», 21/11/2003, Πράξη: COM (2003) 0761 τελικό

Επιτροπή Μεταφορών και Τουρισμού, Πράξη : 2004/2229(INI), 15/7/2005

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Πράξη: (2006/C/110/01), 14/7/2005

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Πράξη: (2005/C 255/02), 1/7/2004

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Πράξη: PE353.597/v03-00

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράξη: COM (2004) 474, 14/7/2004

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράξη: COM (2005) 24 τελικό, Βρυξέλλες, 2/2/2005

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράξη: COM (2005) 330 τελικό της 20/7/2006

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Πράξη: PE 353.597/v03-00

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράξη: COM (2004) 474, 14/7/2004

Ηγουμενάκης Ν. (1999) «Τουριστική Πολιτική», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Μανούσου Μ, (2007), Ελληνικός Τουρισμός: Μοχλός και κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη, Τουριστική Αγορά, τεύχος 205, σελ: 46-53

Μούσης Ν., (2000), «Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Πρωτοπαπαδάκης Ι., (2003), «Τουριστικό Μάρκετινγκ», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα

Πρόταση της Επιτροπής, COM (2005) 97, 16/3/2005

Περιοδικό «Τουρισμός και Οικονομία», Σεπτέμβριος 2001, σελ. 34-50

Λογοθέτης Μ., (2001), «Δίκαιο της Τουριστικής Βιομηχανίας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Ξενόγλωσση: Βιβλία- Άρθρα- Μελέτες- Έγγραφα Ε.Ε.

European Parliament, news report, 1/2/2005, Brussels

Coronakis Β. (2002), “The European Handbook”, New Europe, Brussels

Centres des Etudes Europeennes de Strasbourg, (2006), la communication sur l'Europe- Regards Croises, 1ere ed., Strasbourg

European Parliament/ News Report, “EU still far from targets of Lisbon Strategy”, 1/2/05

Lepeck G., 1998, “The Euro and the Tourism Industry”, European Commission

Leidner L. “The European Tourism industry in the enlarged community”, Report prepared for the Enterprise DG of the European Commission, January 2007

WTO, World Tourism Organization Seminar Proceedings, 22-23/5/2003, Attard, Malta

OECD Tourism Committee, “Conference on innovation and Tourism”, Lugano, Switzerland , 2004

WTO, "World Tourism Organization Joint Seminar", "Faced with Worldwide Competition and Structural Changes, What are the Tourism Responsibilities of European Governments?", 9-10/4/1997, Salzburg, Austria

Ηλεκτρονικές Πηγές

Ευρωπαϊκή Επιτροπή- Αντιπροσωπεία Ελλάδος, www.ee.gr (προσπελάστηκε 10/01/2010)

www.europa.eu (Προσπελάστηκε 27/12/2009)

www.europarl.europa.eu/ (Προσπελάστηκε 27/12/2009)

[http://en.wikipedia.org/wiki/European Commission](http://en.wikipedia.org/wiki/European_Commission) (Προσπελάστηκε 27/12/2009)

[http://en.wikipedia.org/wiki/European Council](http://en.wikipedia.org/wiki/European_Council) (Προσπελάστηκε 23/12/2009)

[http://en.wikipedia.org/wiki/European Parliament](http://en.wikipedia.org/wiki/European_Parliament) (Προσπελάστηκε 22/12/2009)

<http://www.theparliament.com/EN/Legislation> (Προσπελάστηκε 22/12/2009)

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourismeu.htm#factsandfigures>
(Προσπελάστηκε 21/12/2009)

http://europa.eu/scadplus/glossary/lisbon_strategy_el.htm (Προσπελάστηκε 17/12/2009)

WTO, "Tourism 2020 Vision", <http://www.world-tourism-org> (Προσπελάστηκε 12/12/2009)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

«Brussels, 19.10.2007

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION

Agenda for a sustainable and competitive European tourism

1. INTRODUCTION

Recognising the crucial role that tourism plays for the EU economy, the Commission adopted in March 2006 a renewed Tourism Policy¹ with the main objective to contribute to "improving the competitiveness of the European tourism industry and creating more and better jobs through the sustainable growth of tourism in Europe and globally". The Commission also explicitly recognised that "making growth and jobs the immediate target goes hand in hand with promoting social or environmental objectives" and announced the preparation of a European Agenda 21 for tourism on the results of the work of the Tourism Sustainability Group² (TSG) presented in the report "*Action for more sustainable European tourism*"³ published in February 2007.

Tourism is indeed one of the economic activities with most significant potential to generate future growth and employment in the EU. In its narrow definition⁴, tourism currently contributes some 4% to EU GDP, varying from about 2% in several new Member States and 12% in Malta. Its indirect contribution to GDP creation is much higher - tourism indirectly generates more than 10% of EU GDP and provides about 12% of all jobs.

Tourism is particularly important when it comes to offering job opportunities to young people, who represent twice as much of the labour force in tourism than in the of the economy.⁵ Employment growth in the tourism sector has been significantly higher than in the rest of the economy in recent years, making the sector a significant contributor to the Lisbon objective to create more and better jobs. The importance of tourism in the EU economy is likely to continue to increase in the coming years with the expected annual growth of tourism demand slightly above 3%⁶ in the coming years.

Finding the right balance between an autonomous development of the destinations and the protection of their environment on the one side and the development of a competitive economic activity on the other side may be challenging. The work of the Tourism Sustainability Group however confirmed that more than any other economic activity tourism can develop synergies in close interaction with environment and society. That is because the development of tourist destinations is closely linked to

¹ COM(2006) 134 final of 17.03.2006

² See COM(2003) 716 final and COM(2006) 134 final for further details on its composition and role.

³ http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/tourism_sustainability_group.htm

⁴ Traditional travel and tourism providers (hotels, restaurants, cafes, travel agencies, car rentals, airlines etc.) that supply goods and services directly to visitors

⁵ See "Promoting young people's full participation in education, employment and society" COM(2007) 498 final of 05.09.2007

⁶ World Travel and Tourism Council (WTTC) - TSA Regional Reports - European Union 2007

their natural environment, cultural distinctiveness, social interaction, security and wellbeing of local populations. These characteristics make tourism the driving force for the conservation and development of the destinations – directly through raising awareness and income support to them, and indirectly by providing an economic justification for the provision of such support by others.

Global trends and priorities change – more than ever the overarching challenge for the tourism sector is to remain competitive while also embracing sustainability recognising that, in the long term, competitiveness depends on sustainability. In particular, climate change is now seen as a fundamental issue also requiring the tourism industry to reduce its contribution to greenhouse gas emissions and the destinations to adapt to changes in the pattern of demand and in the types of tourism they offer.

The future of European tourism relies on the quality of the tourist experience – tourists will recognise that places that care for the environment, their employees and local communities are also more likely to care for them. By integrating sustainability concerns into their activities, tourism stakeholders will thus protect the competitive advantages that make Europe the most attractive tourist destination in the world – its intrinsic diversity, its variety of landscapes and cultures. In addition, addressing sustainability concerns in a socially responsible manner⁷ will help the tourism industry to innovate its products and services and increase their quality and value.

The “*Agenda for a sustainable and competitive European tourism*” presented in this Communication therefore fulfils a long-term commitment taken by the European Commission⁸ and further supported by the other European institutions⁹. It builds on the Tourism Sustainability Group report and on the results of the ensuing public consultation exercise¹⁰. The agenda represents a further contribution to the implementation of the renewed Lisbon Strategy for Growth and Jobs¹¹ and of the renewed Sustainable Development Strategy¹².

2. THE AGENDA FOR A SUSTAINABLE AND COMPETITIVE EUROPEAN TOURISM

Creating the right balance between the welfare of tourists, the needs of the natural and cultural environment and the development and competitiveness of destinations and businesses requires an integrated and holistic policy approach where all stakeholders share the same objectives.

⁷ See also “Opportunity and Responsibility. How to help more small businesses to integrate social and environmental issues into what they do”, January 2007

⁸ This commitment was first announced in COM(2001) 665 final of 13.11.2001 (Measure 8) and further confirmed in COM(2003) 716 final of 21.11.2003 and COM(2006) 134 final.

⁹ Council Resolution of 21.05.2002 on the future of European tourism (2002/C 135/01), Council conclusions on the sustainability of European tourism (8194/05, 19.04.2005), European Parliament Resolution on new prospects and new challenges for sustainable European tourism (2004/2229 INI)

¹⁰ See http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/index_en.htm

¹¹ COM(2005) 24 final of 2.2.2005

¹² Renewed EU Sustainable Development Strategy as adopted by the European Council on 15/16 June 2006

2.1. The objectives for the sustainability of European tourism and the challenges to be tackled

The existing EU framework for the development of economic, social and environmental policies based on the Partnership for Growth and Jobs and on the Sustainable Development Strategy provides an adequate background for achieving the objectives of this "agenda": deliver economic prosperity, social equity and environmental and cultural protection.

These objectives should also guide European tourism stakeholders in their policies and actions affecting the impact of outbound tourism from Europe and in supporting tourism as a tool for the sustainable development of the host countries.

When pursuing these objectives, a number of challenges¹⁴ proper to the tourism sector will have to be addressed. These mainly include sustainable conservation and management of natural and cultural resources, minimising resource use and pollution at tourism destinations including the production of waste, managing change in the interests of the well being of the community, reducing the seasonality of demand, addressing the environmental impact of transport linked to tourism, making tourism experiences available to all without discrimination, and improving the quality of tourism jobs – also by addressing the issue of employment of illegally staying third country nationals in the framework of the Commission migration policy¹⁵. Ensuring that tourists as well as the local communities where tourism services are offered are safe and secure is a further challenge and also a basic condition for a successful development of tourism.¹⁶

These challenges are not fixed in space or in time. The priority that will be given to them, the way they will be tackled and the arising opportunities that can be seized may vary from place to place. Stakeholders must continue anticipating and keeping abreast of changes. Policies and actions need to take into account how demand and supply will be affected by environmental challenges – such as climate change¹⁷ and water scarcity¹⁸ –, technology developments or other topical political, economic and social issues. Therefore, a regular update of the set of challenges will be done with the collaboration of all stakeholders.

¹³ These objectives are further elaborated in the TSG report (p. 3).

¹⁴ These key challenges have been elaborated in the TSG report (p. 8-17) and are related to the seven challenges identified in the renewed Sustainable Development Strategy.

¹⁵ See also Proposal for a Directive providing for sanctions against employers of illegally staying thirdcountry nationals, COM(2007)249, p.2; Impact assessment report, SEC(2007)603, p.7.

¹⁶ Member States could benefit from the identification and sharing of best practices concerning the protection of relevant sites and mass-events through the European Programme for Critical Infrastructure Protection which would allow appropriate coordination of the relevant actions.

¹⁷ See also Green Paper "Adapting to climate change in Europe – Options for EU action" COM(2007) 354 final of 29.6.2007

¹⁸ See also "Addressing the challenge of water scarcity and droughts in the European Union" COM(2007) 414 final of 18.7.2007

2.2. A framework for action

Achieving the objectives of this agenda and tackling the above mentioned challenges will require a coherent action which can be supported by appropriate public policies: sustainable management of destinations, integration of sustainability concerns by businesses and sustainability awareness by tourists.

Sustainable destination management is critical for tourism development, especially through effective spatial and land use planning and development control and through investment decisions on infrastructure and services. In ensuring that new tourism development is of a scale and type in keeping with the needs of the local community and environment, a sustainable management can reinforce the economic performance and competitive positioning of a destination in the long-term. It requires a supportive framework with the involvement of all regional and local stakeholders and an efficient structure within which partnership and effective leadership are facilitated.

A primary requirement of businesses is to remain competitive. Actions taken in support of this should be seen as part of the process of delivering sustainability which is set to represent one of the most important competitive advantages. In order to ensure their long term competitiveness, viability and prosperity, businesses should therefore better than before integrate sustainability concerns fully into their decision making and management practices and tools. In this process, business support services and associations have a major role to play.

Finally, in order to achieve a tangible progress, the demand side of both the leisure and the business market should show stronger and more consistent signals. Tourists need to be addressed in order to develop and strengthen their critical capacity to make choices in favour of sustainable development. Sustainability awareness and ethics can facilitate the creation of responsible individual attitudes and practices of tourists. The growing understanding of sustainability of consumers might vice versa influence businesses to demonstrate this concern and act accordingly.

2.3. Principles for achieving a competitive and sustainable tourism

To achieve a competitive and sustainable tourism the Commission invites all actors to respect the following principles¹⁹:

- **Take a holistic and integrated approach** - All the various impacts of tourism should be taken into account in its planning and development. Furthermore, tourism should be well balanced and integrated with a whole range of activities that affect society and the environment.
- **Plan for the long term** - Sustainable development is about taking care of the needs of future generations as well as our own. Long term planning requires the ability to sustain actions over time.

¹⁹ Report of the Tourism Sustainability Group “Action for more sustainable European Tourism”, February 2007, p. 3-4

- **Achieve an appropriate pace and rhythm of development** - The level, pace and shape of development should reflect and respect the character, resources and needs of host communities and destinations.
- **Involve all stakeholders** - A sustainable approach requires widespread and committed participation in decision making and practical implementation by all those implicated in the outcome.
- **Use best available knowledge** - Policies and actions should be informed by the latest and best knowledge available. Information on tourism trends and impacts, and skills and experience, should be shared across Europe.
- **Minimise and manage risk** (the precautionary principle) - Where there is uncertainty about outcomes, there should be full evaluation and preventative action should be taken to avoid damage to the environment or society.
- **Reflect impacts in costs** (user and polluter pays) - Prices should reflect the real costs to society of consumption and production activities. This has implications not simply for pollution but for charging for the use of facilities that have significant management costs attached to them.
- **Set and respect limits, where appropriate** - The carrying capacity of individual sites and wider areas should be recognised, with a readiness and ability to limit, where and when appropriate, the amount of tourism development and volume of tourist flows.
- **Undertake continuous monitoring** - Sustainability is all about understanding impacts and being alert to them all the time, so that the necessary changes and improvements can be made.

3. MOVING FORWARD TOGETHER

Several stakeholders have already recognised the importance of the sustainability challenge and are working to improve their performance. Despite these efforts, more progress is needed. In order to achieve more significant results, existing – and future – initiatives should unite their efforts and act together, in a more visible and synergic way. This “Agenda” aims at strengthening such a voluntary and continuous process. It should be promoted by all tourism stakeholders in Europe: the different levels of government – local authorities, destination management organisations, regions, Member States – and the European Commission itself, businesses, tourists and all other bodies²⁰ that can stimulate, support and influence tourism.

The tourism sector involves many different private and public stakeholders with decentralised competencies. It is therefore of major importance to respect the principle of subsidiarity and to work with a bottom-up approach, involving those

²⁰ Among others: educational and research establishments, Trade Unions, consumer associations, NGOs and international organisations.

stakeholders who have the competence and power to act and who are voluntarily contributing to the implementation of the Agenda.

That is why the focus will be placed on joint action at the destination level but within the context of supportive national and European policies and actions.

3.1. The role of stakeholders

The Tourism Sustainability Group created a framework for action assigning broad responsibilities²¹ and specific roles²² for the different groups of stakeholders in implementing the agenda vis-à-vis the three above-mentioned key elements – sustainable destinations, sustainable businesses, and responsible tourists – and the identified challenges.

Tourism stakeholders are called to accept these respective responsibilities and are invited to embrace the opportunities that the sustainability challenge offers as a potential driver for innovation and growth.

The stakeholders should share their knowledge by communicating the positive and negative results they achieve on the way, in order to build a stronger bridge between the creation of knowledge, its dissemination and the implementation of sustainable and competitive practices. To that end, they should build a structured and regular cooperation at the levels where they mostly operate – be it the destination, regional, national, European or international one – and bring sustainability into discussion in these cooperation structures. An example of such cooperation is the social dialogue between employers and employees and their representative organisations.

Small and micro businesses play an indispensable role in European tourism, but their size could make them less well equipped to integrate sustainable development aspects and market them as part of their business. Therefore the relevant intermediaries are called to convey the core messages of this Agenda to them and to facilitate their contribution to its implementation.

3.2. The role of the European Commission

The Commission recognises its responsibilities for action and will implement initiatives at European level with a step-by-step approach, providing tourism stakeholders with added value at European level, while fully respecting the division of competencies as laid down in the Treaty.

This Agenda will guide the Commission future activities in the tourism domain and in all other policy areas which exert an impact on tourism and on its sustainability. To this end, the Commission will rely on the Tourism Sustainability Group. The Commission will further cooperate with neighbouring (Eastern Europe and the MED region) and ENP (European Neighbourhood Policy) countries in the field of tourism and will further support Low-Income and Middle-Income Developing

²¹ TSG report, p. 27-30

²² TSG report, Tables 1a and 1b, p. 31-39

countries through the European Union foreign direct investment and joint ventures in the area of tourism.

3.2.1. Mobilising actors to produce and share knowledge

European Commission will aim at achieving a better visibility and recognition of good practices by the EU citizens and society and at strengthening the knowledge and understanding of practices that link sustainability and competitiveness in a mutually reinforcing way.

The Commission is already organising conferences and undertaking research studies in order to raise awareness on challenges such as facilitating travel for youths, seniors and persons with special needs through social and accessible tourism initiatives and on the working methods which could be applied at local and regional level (e.g. a study on the impact of major cultural and sporting events on tourism-oriented SMEs). In particular, the tourism learning area handbook is a practical initiative that advocates the involvement of knowledge-based institutions within the framework of a consensus building approach aimed at improving SME performance and human potential in the tourism sector at destination level.

The Commission will further seek to drive the attention of those actors who create knowledge (e.g. universities, research institutes, public and private observatories) towards the challenges for the sustainability of European tourism. It will facilitate their cooperation and promote the provision of formal and non-formal tourism education. It will encourage mobility across Europe through the support of transnational training and work placement, of exchanges and the development of training methods, materials and contents, including the integration of sustainability principles in training programmes.

Local and regional levels' engagement will be supported through alliances between different types of destinations (e.g. rural, coastal, mountain, urban) committed towards sustainable destination management set up by the forerunners and opened to the participation of all other interested parties. The European Commission will support the strengthening or the creation of platforms – by also using new technologies – where lessons drawn by good and bad practices can be exchanged and where collaboration between tourism and other related sectors can be improved. The promotion of best practices exchange towards sustainable destination management (e.g. addressing the issue of seasonality and the prolongation of the tourism season) can contribute in a significant way to the competitiveness of the tourist destinations.

These platforms could allow a more specific approach reflecting the territorial and economic characteristics of destinations.

The annual European Tourism Forum also provides a platform where all stakeholders can exchange views and strengthen their collaboration on the issues related to the links between sustainability and competitiveness of European tourism. In order to strengthen the collaboration with and among Member States, their current annual reporting through the Tourism Advisory Committee (TAC)²³ will be used to

²³ Council Decision 86/664/EEC of 22 December 1986

facilitate the exchange and the dissemination of information also about how their policies and actions safeguard the sustainability of tourism.

The need to know better and faster how tourism evolves in Europe can be addressed partly through the collection and provision of statistical and geographic data²⁴ and partly through the activity of existing or new observatories. Such information could facilitate the monitoring of the key challenges, especially those important for SMEs which are linked to employment and seasonality.

Finally, the Commission invites International Organisations (UNWTO, UNEP, UNESCO, etc.) to contribute to this process by identifying synergies between their field of activities and the European Agenda.

3.2.2. Promoting destinations of excellence

The Commission will continue to implement the “European Destinations of Excellence” (EDEN) pilot project. EDEN promotes emerging European destinations and offers support to those where the development in tourism is being pursued in such a way as to ensure social, cultural and environmental sustainability. Every year a different theme for the award is selected. The Commission will facilitate the creation of networks between awarded destinations, with the aim of facilitating the exchange of good practices at European level and encouraging other destinations to adopt similar sustainable tourist development models.

The Commission will also reinforce the image and the perception of Europe as a tourist destination characterised by high quality and sustainability. To this end, the Commission will work with the European Travel Commission and the National Tourism Organisations to devise a proper strategy that will involve also the use of the European Destination Tourism Portal²⁵.

3.2.3. Mobilising the EU financial instruments

The European Commission acknowledges the need of stakeholders to financial aid with a view to foster the implementation of the Agenda. The opportunities at European level are already there to be seized, such as the possibility for Member States and all Regions to finance tourist projects through the European Regional Development Fund. Sustainable and innovative tourism practices are already highlighted as priority criteria in the different objectives of the various European financial instruments – in particular the Cohesion Policy funds (the European Regional Development Fund and the European Social Fund), the European Agricultural Fund for Rural Development, the European Fisheries Fund, the 7th EC Framework Programme for Research, Technological Development and Demonstration activities (where the key priority on climate change includes impacts on tourism) – and in the ‘Leonardo da Vinci’ programme, through the introduction of a specific measure for apprentices and young persons in vocational training and a project currently underway, analysing and developing qualifications in the sector.

²⁴ For instance through the revision of the Tourism Statistics directive and/or through GMES (Global Monitoring of Environment and Security) delivering Europe-wide uniform geospatial information services.

²⁵ www.visiteurope.com

The ‘Competitiveness and Innovation Framework Programme’ (CIP) also supports the competitiveness of EU enterprises and especially SMEs.²⁶ The Commission will facilitate the spreading of knowledge on how these existing EU financial instruments have been and can be used to this end by the different tourism stakeholders.

3.2.4. Mainstreaming sustainability and competitiveness in Commission policies

Several existing European policies and actions can have a strong influence on tourism and its sustainability and can make an important contribution in tackling the key challenges. General policies such as environment, transport, employment or research can have different impacts on diverse territories because of their specific characteristics. The Commission is taking and will take into consideration the needs of these different territories.

The substantial response from stakeholders to the consultation process on the future EU Maritime Policy has demonstrated their interest and support for action at EU level towards more sustainable and competitive maritime and coastal tourism. In response to their concerns, the integrated approach of the Maritime Policy will provide the basis for elaborating further action to enhance sustainability and competitiveness in the sector. As a first step, the Commission will focus its attention on the coastal tourism sector by assessing the effects of fast growing segments such as cruise tourism, examining the interlinkages between the cruise industry, port facilities, marinas and other maritime industries, and of issues concerning competition between land and maritime uses in coastal environment. Mountain areas need prospective policies of rural development that integrate both the conservation requirements of this particular natural environment as well as the sustained welfare of its inhabitants.²⁷ The Commission recognises the need to preserve the rich natural heritage of many of these vulnerable mountain spaces. Rural areas are investing in tourism in order to diversify their economies, which is necessary for growth, employment and sustainable development. They offer real opportunities in terms of their attractiveness as a place in which to live and work, and their role as a reservoir of natural resources and highly valued landscapes. This implies the need to ensure coherence and synergies in Community policies and to preserve the environment and safeguard the countryside.

Tourism can also contribute to the sustainable development of urban areas by improving business competitiveness, meeting social needs and preserving the cultural and natural environment. If urban destinations are to be successful in all these areas, they must take a global approach that is based on the principles of sustainable development and is recognised and supported by public policies at all levels, including the European level.

4. CONCLUSIONS

This Communication is the official launching and endorsement of a medium-long term Agenda in which all stakeholders should undertake the necessary steps to strengthen the contribution of sustainable practices to facilitate the competitiveness of Europe as the most attractive tourism destination. The European Commission counts on political support to this initiative from the other EU institutions and will present its evaluation of the progress made in 2011.»

²⁶ See also COM(2006) 134 final, p. 6-7

²⁷ The Protocol on Tourism to the Alpine Convention is an example of framework instrument that can stimulate and coordinate the contribution of stakeholders at regional and local level.

«COMMUNICATION FROM THE COMMISSION, Brussels, 17.3.2006
A renewed EU Tourism Policy: Towards a stronger partnership for European Tourism

1. TOURISM AND THE RENEWED LISBON STRATEGY

1.1. The challenge of growth and jobs

On February 2005, the Commission proposed a new start for the Lisbon Strategy focusing the European Union's efforts on two principal tasks – delivering stronger, lasting growth and more and better jobs¹. Since 1997, the potential of tourism to generate employment and growth has been recognised at EU level on several occasions.² Globalisation, demographic changes and the evolution in transport are decisive factors in driving the rapid growth of this industry. With its variety of attractions and quality of its tourism services Europe is the world leading tourist destination. Tourism is therefore an activity which can play an important role in the attainment of the Growth and Jobs Strategy goals.

Tourism is a cross-cutting sector, involving a big diversity of services and professions, linked to many other economic activities. It impacts on sectors such as transport, construction, retail and on the numerous sectors that produce holiday products or provide leisure and business travel-related services. Although some big international companies contribute to this sector, it is mainly dominated by SMEs. In its most narrow definition, the European tourism industry creates more than 4% of the Community's GDP, with about 2 million enterprises employing about 4% of the total labour force (representing approximately 8 million jobs). When the links to other sectors are taken into account, the contribution of tourism to GDP is estimated to be around 11% and it provides employment to more than 12% of the labour force (24 million jobs).

The job creation rate in tourism is above average compared to the European economy as a Whole. In the last decade, the annual growth rate of people employed in the HORECA (Hotels, Restaurants, and Cafes) sector has been almost always above the growth rate of total employments³. An important reason for the contribution of the tourism industry to job creation, in particular with regard to the employment of women, young and less skilled persons, is the high degree of part-time employment and flexible working conditions. The flexibility of this workforce should be matched by appropriate measures for job security and skills development. Tourism plays an important role in the development of the vast majority of European regions.

Infrastructure created for tourism purposes contributes to local development, and jobs are created or maintained even in areas in industrial or rural decline, or undergoing urban regeneration. The need to improve the attractiveness of the regions acts as an incentive to an increasing number of destinations and stakeholders to turn towards more sustainable and environmentally friendly practices and policies. Sustainable tourism plays a major role in the preservation and enhancement of the cultural and natural heritage in an ever expanding number of areas, ranging from arts to local gastronomy, crafts or the preservation of biodiversity⁴. This in turn impacts in a positive way on employment and growth creation. The

¹ COM(2005) 24 of 2.2.2005

² See: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourismeu.htm#factsandfigures>

³ Eurostat- Statistics in focus 32/2005

⁴ The European Sustainable Development Strategy 2005 – 2010. See: http://europa.eu.int/comm/sustainable/sds2005-2010/index_en.htm

Commission and the tourism stakeholders have recognised this and are actively working on the elaboration of a European Agenda 21 for Tourism. Thanks to tourism, those visiting European destinations are brought into contact with our values and our heritage. Tourism contributes to a better understanding amongst people and helps in the process of shaping the European identity. It also promotes intercultural dialogue, through contact between various social, economic and cultural groups. The recent enlargement of the European Union has increased the diversity of European tourist destinations and products, opening up numerous natural and cultural attractions often unknown to many European citizens. The development of tourism in the new Member States and the candidate countries will contribute to the generation of growth and jobs by the European tourism industry.

Tourism is therefore an important sector for the renewed Lisbon strategy; its implementation does not solely concern public administrations. Responding to the Lisbon challenges will need to involve all stakeholders at EU, national, regional and local level in a renewed partnership for growth and jobs.

1.2. Challenges facing tourism

Changes in the demographic structure of Europe will have a major impact on tourism. The number of older people (65 and upwards) will continue to grow, as the overall population enjoys better health, a higher life expectancy and greater spending power than previous generations. Therefore the number of people over fifty who are travelling much more should increase.

Alongside this significant growth in tourism, there will be a change in public demand with regard to types of tourism. Health tourism and tourism relating to cultural and natural heritage are expected to undergo the most significant growth. Although Europe is the most visited region of the world, international tourist arrivals are growing at a lower rate than the world average. New competing destinations are emerging and developing further, with innovative products and services which further increase the competition the EU is facing at a global level. It is also widely recognised that tourism can become the victim of its own success if it does not develop in a sustainable way. Biodiversity, ecosystem function, natural resources and non-renewable cultural heritage or even the functioning of urban areas may be threatened by the uncontrolled development of tourism. Economic, social and environmental sustainability are key factors for the competitiveness of destinations and the welfare of their populations, as well as for the creation of employment and for the preservation and enhancement of the natural and cultural attractions. In order to meet challenges such as changing demography, external competition, the need for sustainability and the demand for specific forms of tourism, Europe must focus its efforts on improving its competitiveness. A more competitive tourism industry and sustainable destinations would also contribute further to the success of the renewed Lisbon strategy, the satisfaction of tourists and to securing the position of Europe as the No1 world tourist destination.

1.3. Dialogue and partnership amongst tourism stakeholders

Tourism is an activity involving a wide variety of stakeholders and policy measures at various

levels. These influence and are influenced, both directly and indirectly, by the development of tourism. Dialogue amongst sectoral social partners, stakeholders and with the public authorities is necessary in order to promote the harmonious and sustainable development of tourism.

Partnerships amongst all involved stakeholders are also necessary at every level of the decision-making process related to tourism. Partnerships must be a central component of action at all levels (European, national, regional and local; public and private).

2. A RENEWED EUROPEAN TOURISM POLICY

The challenges European tourism is faced with require a cohesive policy response at EU level. This policy must be focused on clear and realistic goals, commonly shared by decisionmakers, employers and employees, as well as by local populations. It should make the best use of available resources and take advantage of all possible synergies. It must build on the whole range of actions already carried out and must clearly offer added value to the national and regional policies and measures.

Therefore any European tourism policy should be complementary to policies carried out in Member States.

The Commission intends to put in place a renewed European tourism policy, based on the experiences gained so far and responding to the challenges of today. The main aim of this policy will be **to improve the competitiveness of the European tourism industry and create more and better jobs through the sustainable growth of tourism in Europe and globally.**

In implementing this policy, the Commission will develop a close partnership with Member States' authorities and the stakeholders in the tourism industry. Following the experience acquired so far and exchanges of views with a broad range of stakeholders, the Commission considers that the most appropriate instruments for the implementation of this policy are co-ordination within the Commission and within national authorities, co-operation between the different stakeholders, and the establishment of specific supporting actions.

The main areas on which the policy will focus are:

2.1. Mainstreaming measures affecting tourism

2.1.1. Better regulation

Regulation, in many policy areas, can be of particular importance to the competitiveness of the tourism industry and tourist destinations. Given the large number of policies affecting tourism, it is necessary to actively promote better regulation, both at national and European level.

In its Communication on "Better Regulation for Growth and Jobs"⁵, the Commission has set out a revised approach to further promote better regulation with a view to improving European competitiveness. It focuses on:

(1) Improving and extending the use of impact assessment (IA) for new proposals This integrated approach ensures that tourism will be fully taken into account in all IA work for proposals likely to affect the sector;

(2) Screening pending legislative proposals and;

(3) Simplifying existing European legislation⁶. This will include legislation such as the Package Travel Directive and the Timeshare Directive; the latter is regarded as a priority.

The Commission will continue to consult regularly with stakeholders on how the simplification programme should be further developed over the coming years. Tourism stakeholders are invited to participate actively in this effort to improve the regulatory environment. Such exercises should also be extended at national level to avoid cumulative administrative burden for the tourism industry.

2.1.2. Policy-coordination

Most Community actions aiming to support the competitiveness of European tourism are carried out through the Enterprise policy instruments. Nevertheless many other European policies impact directly or indirectly on tourism⁷. Each year, the initiatives that may affect tourism, included in the Commission Work Programme, will be identified in order to make sure that their impact on the sector's competitiveness will be taken into account at an early stage. This is in line with the European Parliament's demand in the 2005 Report on new prospects and new challenges for sustainable European tourism.⁸

The Commission will continue with its efforts to keep the members of the Advisory Committee on Tourism informed, in an efficient, timely and transparent way on the tourism related initiatives included in its Work Programme. This will allow the public administrations to also keep the various stakeholders, at national, regional and local level, regularly informed of the Commission initiatives. The Commission will continue consulting with and informing the tourism stakeholders on issues and initiatives affecting tourism. This is an interactive process which has produced positive results overall and must be strengthened and continuously improved. In this context the currently prepared Green Paper on Maritime Affairs, covering coastal and marine tourism, will constitute another opportunity for numerous stakeholders to provide input to EU policymaking.

⁵ COM (2005) 97 of 16.3.2005

⁶ An example of already adopted legislation is Directive 2005/36/EC which consolidates and modernises the rules currently regulating the recognition of professional qualifications facilitating the provision of services by professionals of the tourism sector

⁷ See: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/policy-areas/asures.htm> and other initiatives such as the proposal for a Directive on Services in the Internal Market

⁸ PE 353.597/v03-00

2.1.3. Improved use of available European financial instruments

Tourism has benefited greatly from the financial support offered by the various European financial instruments. In the period 2007-2013, the Structural Funds and other EU Programmes, will financially support the development of tourism businesses, services and infrastructure.

The Commission has foreseen the possibility of funding sustainable tourism-related projects through the European Regional Development Fund (ERDF)⁹, in support of socio-economic development. Under the "Convergence" the "Competitiveness and employment" and the "European territorial cooperation" objectives, ERDF shall support more sustainable patterns of tourism to enhance cultural and natural heritage, develop accessibility and mobility related infrastructure and to promote ICT, innovative SMEs, business networks and clusters, higher value added services, joint cross-border tourism strategies and inter-regional exchange of experience.

Environment and transport infrastructures, both of utmost importance for tourism, are also financed by the Cohesion Fund. Tourism development, given its employment creation potential, is an important domain of the European Social Fund's (ESF) intervention. Amongst others, the ESF co-finances projects targeting educational programmes and training in order to enhance productivity and the quality of employment and services in the tourism sector. The ESF provides also targeted training combined with small start-up premiums to tourism micro-enterprises. These actions tend to be very effective in creating economic activity and employment. It also co-finances actions that support professional mobility.

Following up on a European Parliament initiative for the introduction of a specific measure under the future 'Leonardo da Vinci' programme (part of the new Integrated Lifelong Learning Programme)¹⁰ in the form of a mobility programme for apprentices and young persons in initial vocational training the Commission launched, in 2005, a preparatory series of studies which will serve to identify the main features of possible European apprenticeship training models. These studies will offer greater insight into the possible obstacles to mobility in vocational training. Tourism has been identified as a possible pilot sector. This should lead to concrete proposals for solutions which will form the basis of a programme of specific actions to be implemented in phase two of this pilot project. Rural areas have become more attractive and offer many environmental amenities, thus making, the last decades, rural tourism an important source of diversification of the rural economy, well integrated with farming activities. This may become an important opportunity for new Member States and candidate countries. The new European Agricultural Fund for Rural Development will provide support for:

- Improving the quality of agricultural production and products;
- Improving the environment and the countryside;

⁹ See: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

¹⁰ COM (2004) 474 of 14.7.2004

- Encouraging tourist activities as part of the diversification of the rural economy objective.
- Studies and investments associated with the maintenance, restoration and upgrading of the cultural heritage. The new proposed European Fisheries Fund (EFF) introduces as a new priority theme “the sustainable development of fisheries areas”. It aims to alleviate the socio-economic effects of the restructuring of the fisheries sector and to regenerate fisheries-dependent areas through diversification and the creation of employment alternatives. One of the areas to which fishermen may redirect their activities is eco-tourism. Small-scale fisheries and tourism infrastructure will also be supported through the EFF. The Fund also supports schemes for retraining in occupations, besides sea fishing, which may relate to tourism. The proposed ‘Competitiveness and Innovation Framework Programme’¹¹ will support the competitiveness of EU enterprises and especially SMEs.

Research which will be supported under the proposed 7th EC Framework Programme for Research, Technological Development and Demonstration activities¹² may result in benefits for the tourism sector as for example, research on information and communication technologies, satellite applications, cultural heritage and land use. This builds on research supported by previous Framework Programmes which merits further dissemination amongst policy makers and stakeholders.

Member states, regions, local authorities and the industry at all levels should collaborate in order to ensure that tourism profits fully from the European financial instruments and it is taken into account in the planning of all related projects.

2.2. Promoting tourism sustainability

2.2.1. A European Agenda 21 for tourism

Making growth and jobs the immediate target goes hand in hand with promoting social or environmental objectives. The renewed Lisbon Strategy is an essential component of the overarching objective of sustainable development set out in the Treaty: improving welfare and living conditions in a sustainable way for present and future generations. Already in the Communication ‘Basic orientations for the sustainability of European tourism’¹³ the Commission pointed out that ensuring the economic, social and environmental sustainability of European tourism is crucial, both as a contribution to sustainable development in Europe and world-wide and for the viability, continued growth, competitiveness and commercial success of this economically-important sector.

As a result the Commission launched the preparation of a European Agenda 21 for tourism. The Commission set up in 2004 the Tourism Sustainability Group (TSG) in order to encourage stakeholder synergies and to provide input into the Agenda 21 process for the sustainability of European tourism. The TSG is composed of experts coming from a balanced representation of industry associations, destinations representatives and trade unions/civil

¹¹ COM (2005) 121 final of 6.4.2005

¹² See: http://europa.eu.int/comm/research/future/index_en.cfm

¹³ COM(2003) 716 final of 21.11.2003

society. Member States' administrations and international organisations such as the World Tourism Organisation are also represented. The TSG pays particular attention to environment related issues.

The TSG will finalise its work and table a report in 2006. The Commission will start organising the follow-up steps on the basis of this and expects to build on the report in order to present, by 2007, a proposal for a European Agenda 21 for tourism.

2.2.2. Specific supporting actions for the sustainability of European tourism

The elaboration and implementation of a European Agenda 21 for tourism is a long-term process. Further to this work the Commission plans specific actions promoting the economic and social sustainability of the European tourism such as:

- To identify national and international measures to support tourism-related SMEs and set up a good practice exchange process.
- To evaluate the economic impact of better accessibility in the tourism sector on macroeconomic growth and employment, business opportunities for SMEs, the quality of services and competitiveness.
- Facilitating the exchange of 'tourism for all' good practice.
- Publishing a handbook on 'How to set up Learning Areas in the Tourism sector' in order to support the upgrading of skills in the tourism sector with the involvement of all stakeholders.
- Studying employment trends in coastal and sea-related tourism sectors.
- Developing official statistics and commissioning *e-Business W@tch* studies to assess future implications and impact of e-business on the tourism industry.
- Continuation of its initiatives and collaboration with the Member States, the industry and the World Tourism Organisation in order to combat the sexual exploitation of children, especially when such crimes are committed by tourists.

2.3. Enhancing the understanding and the visibility of tourism

2.3.1. Improving the understanding of European tourism

Decision-makers at public and private level need harmonised, more detailed statistics, made available in a timely manner. The Council Directive 95/57/EC¹⁴ on the collection of statistical information in the field of tourism will be updated in order to take the evolution of tourism in Europe and the needs of its users into account. It will be substantially improved in matters such as timeliness and punctuality, relevance, and comparability.

A better harmonisation and implementation of the Tourism Satellite Accounts (TSAs) will also be promoted in partnership with the Member States, National Statistical Institutes and other stakeholders, since they can contribute to a better understanding of the true size and

¹⁴ Official Journal L 291, 06/12/1995 P. 0032 - 0039

value of the tourism industry. This work will greatly benefit from the experiences gathered from the pilot projects supported financially by the Commission (2002-2006). Eurostat will continue to produce special editions and publications, useful to industry and public administrations, such as the 'Panorama on tourism', the 'Pocketbook on tourism' and the various 'Statistics in Focus' on winter and summer trends, ICT in tourism, how Europeans go on holiday, employment in tourism, etc.

2.3.2. Supporting the promotion of European destinations

The globalisation of the markets, has created competition pressures but has also opened up opportunities, with tourists from new markets (such as China, Russia and India) able to afford high value vacations. Attracting more tourists to Europe will favour the creation of growth and jobs.

To contribute to the marketing of Europe as a set of attractive tourist destinations the Commission financed the creation of the European Tourist Destinations Portal. It will include practical information about Europe, such as travel planning (transportation, weather and calendar) or recommendations on "where to go" and "what to do" and links towards national web sites. The operational phase will start on March 2006 and the Portal will be managed by the European Travel Commission.

European cities and regions are hosting numerous cultural (such as the European Capital of Culture¹⁵ or festivals) and sporting activities, i.e. events that can play an important role in marketing the image of the host destination, before, during, and after the event itself. Tourism related SMEs, in particular, can benefit greatly from such events, if they are adequately involved in all phases of their organisation.

The Commission will analyse the impact of such events on tourism oriented SMEs. The results of this exercise and recommendations addressed to future event hosts will be presented at a European Conference.

A big number of European tourist destinations are developing successful practices to promote tourism sustainability. Such practices can serve as examples to all destinations wishing to improve their tourism. The Commission, in collaboration with the Member States, will explore the opportunity to promote awareness of such good practices, possibly through a 'European destinations of excellence award'.

2.3.3. Improving the visibility of tourism: a common goal

The Commission, in partnership with the national public administrations and industry stakeholders, is continuously working to enhance the visibility and understanding of European tourism since often, due to its complexity, it is viewed only in its narrow definition rather than as a phenomenon which affects many parts of the economic and social fabric. Each year, since 2002, an Annual European Tourism Forum is hosted by a different Member State. It is organised in close collaboration with the Commission, the Member States and the European tourism industry. The organisation of the Forum in several new Member States (2004 Hungary, 2005 Malta and 2006 Cyprus) gives added value to this event.

¹⁵ See: http://europa.eu.int/comm/culture/eac/other_actions/cap_europ/cap_eu_en.html

The Commission will continue to work in close partnership with all involved actors to:

- Ensure that the matters discussed are relevant to the current context;
- Increase the ownership of the Forum by the tourism stakeholders and;
- Improve the visibility of this event throughout Europe.

Also a number of Council Presidencies have been organising Tourism Ministerial meetings, specific Conferences and events or co-organising the European Tourism Forum with the host countries. Such events are valuable since they facilitate close contacts amongst decisionmakers and stakeholders, highlight specific issues and provide high visibility to European tourism. The Commission will continue to actively support such initiatives and to encourage future Presidencies to do likewise.

3. CONCLUSION

The complexity of tourism and the broad diversity of involved actors require the collaboration of all stakeholders in the planning and implementation of related European policies and measures. Community institutions, national administrations, professional organisations, employers and employees, NGOs and researchers, should build up partnerships at all levels to improve the competitiveness and demonstrate the importance of European tourism. The development of the collaboration and partnerships in the framework of the renewed policy can be reviewed regularly during the European Tourism Forums. This Communication presents what and how the Commission intends to do in the area of tourism within the current EU legal framework in order to better exploit the growth and job potential of the sector in a sustainable way. It also highlights the way the various stakeholders can be involved in the Community actions. The renewed policy addresses all principal aspects of European policy making and allows the constructive collaboration of everyone concerned. Its degree of success depends of the response and active involvement of all stakeholders.»

**«COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL
AND THE EUROPEAN PARLIAMENT, Brussels, 20.7.2005**

**Common Actions for Growth and Employment:
The Community Lisbon Programme**

1. A MESSAGE OF CONFIDENCE AND DETERMINATION

The message at the heart of the Lisbon partnership for growth and employment is one of confidence and determination: the challenges facing Europe's society, economy and environment are surmountable. If managed well they can be turned into new opportunities for Europe to grow and create more jobs.

At present, Europe finds itself at a crucial crossroads facing both internal and external challenges. On the one hand, Europe must address the challenge of ageing populations which in the long-run will result in a considerable shrinking of the working-age population while increasing the share of retired persons. Unless the decline in the size of the workforce is compensated by increases in labour productivity, potential growth will drop dramatically to around 1% by 2040, which is only half of the current level. Such a decline in economic performance together with a rise in age-related expenditures would put the European social model under considerable stress. On the other hand, the increased pace of globalisation has exposed the EU economy to mounting competition from abroad. The range of economic activities exposed to external competition has widened, now including the production of both high-tech and labour intensive goods and services. R&D investment in the EU has become close to stagnation. If current trends continue, R&D investment will be at 2,2 % of GDP in 2010, considerably lower than the agreed objective of 3%. Against this background important decisions need to be taken which will determine Europe's economic and social future.

On 2 February 2005, the **Commission proposed a new start for the Lisbon Strategy** focusing the European Union's efforts on two principal tasks – delivering stronger, lasting growth and more and better jobs.¹ The institutions of the European Union have begun to turn the new momentum for a re-launch into concrete action since. The **European Council of March**, as well as the European Parliament and the European social partners, **gave full support** to the Commission's proposal to re-launch and refocus the Lisbon Strategy. The goal of the Lisbon partnership for growth and employment is to modernize our economy in order to secure our unique social model in the face of increasingly global markets, technological change, environmental pressures, and an ageing population. This strategy is also to be seen in the wider context of the sustainable development requirement that present needs have to be met without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

We have the resources to sustain our high living standards, but we need to take action to unlock them. Europe will need to invest more in its young people, education, research and innovation, so that we can provide our society with the assets and outlook to generate wealth

¹ COM (2005) 24 of 2.2.2005

and provide security for every citizen. We will further open markets, cut red tape and invest in modern infrastructure so that our enterprises can grow, innovate and create new jobs. And we will take the necessary steps to develop a skilled and entrepreneurial workforce so that all Europeans can enjoy the benefits of a society with high employment, a high level of social protection and a healthy environment. All these steps will be taken against a background of sound macroeconomic policies.

The goal itself is compelling, but the steps to get there need explaining. The challenges facing our society today provoke a sense of uncertainty and pessimism in some of our citizens. Social and economic progress often entails significant changes in the life of individuals, with risks as well as benefits. Citizen's legitimate worries need to be taken seriously; the benefits of our new strategy to citizens' daily lives need to be properly explained..

Boosting growth and creating jobs are the keys for unlocking the resources needed to meet our economic and social ambitions and are important to reach our environmental objectives. Recent public debate has shown them to be of immense importance to our citizens. The relaunch of this ambitious project aims to ensure both. Some policy actions will take time to show visible effects. Others will deliver early benefits. In all cases, they must be approached with a strong sense of urgency and collective responsibility. There is no time to lose.

2. A MANDATE FOR ACTION

One important element of the Lisbon re-launch is the overhaul of its governance structure to define more clearly the respective responsibilities at the national and the Community level in order to better match tasks and competences. The Commission must complement the efforts of Member States. As a consequence, policy actions at Community and Member-States level have been split into complementary but separate agendas.

While the success of the Lisbon partnership for growth and employment depends predominantly on the Member States and their determination to introduce the necessary structural reforms, the Community dimension of the strategy contributes essential value added. Indeed, maximum synergies and efficiency can only be achieved if national reform measures are complemented with action at the Community level. The policy measures presented in the Community Lisbon Programme all offer **a clear value added** because of action being taken or coordinated at the Community level. This added value is particularly obvious for Community policies related to internal market, to improvement of infrastructure and to creating better framework conditions for business. Much more stress must also be put on policies promoting knowledge, education and skills in order to strengthen EU competitiveness and sustainable growth while ensuring social and territorial cohesion.

The European Council in June endorsed the Integrated Guidelines for Growth and Jobs, which constitute a basis for Member States' national programmes for growth and jobs. The European Council also invited the Commission to present, as a counterpart to the national programmes a "**Community Lisbon Programme**" covering all actions at Community level.

This programme will follow the structure of the integrated guidelines for growth and jobs.

Policy measures proposed under this programme fall under three main areas:

- Knowledge and innovation for growth,
- Making Europe a more attractive place to invest and work,
- Creating more and better jobs

Progress at both national and Community level will be reviewed in a single EU Annual Progress Report. As far as the Community level is concerned, the report will be based on regular monitoring of the actions listed in this Community Lisbon Programme. The EU Annual Progress Report will also evaluate the implementation of Member States' national programmes. On the basis of this annual assessment the Commission will identify, if necessary, further actions needed at the Community level and will revise the Community Lisbon Programme accordingly. Despite the absence of an agreement on the **financial perspectives for the years 2007-2013**, the Commission counts on an agreement in the near future, and urges Member States to decide on adequate financing of actions relevant to competitiveness for growth and employment.

3. THE COMMUNITY LISBON PROGRAMME – AN AGENDA FOR GROWTH AND JOBS

The design and implementation of macroeconomic, microeconomic and employment policies lies primarily with Member States and will be set out in national reform programmes this autumn. The Integrated Guidelines for Growth and Jobs provide guidance for such policies.

The Community contributes to the overall economic and employment policy agenda by completing the internal market and by implementing common policies and activities that support and complement national policies. It will in particular **concentrate on a number of key actions** with high value-added:

- the support of knowledge and innovation in Europe,
- the reform of the state aid policy,
- the improvement and simplification of the regulatory framework in which business operates,
- the completion of the Internal Market for services,
- the completion of an ambitious agreement in the Doha round,
- the removal of obstacles to physical, labour and academic mobility,
- the development of a common approach to economic migration,
- the support of efforts to deal with the social consequences of economic restructuring.

The full list of measures of the Community Lisbon Programme is annexed², setting out measures foreseen in the regulatory domain, financial instruments and proposals for policy development. Efforts to raise the Union's growth potential need to be undertaken against a background of sound macroeconomic policies. The recently agreed improvement in the implementation of the Stability and Growth Pact will help achieve better macroeconomic

²SEC(2005) 981 of 20.7.2005

stability in the EU, an essential element for delivering sustainable economic growth and job creation.

The Commission has proposed that programmes supported by the **Structural Funds and Cohesion Fund** target investments in knowledge, innovation and research capacities as well as improved education and vocational training, thus equipping workers with the skills to master change and take up new activities. They will contribute to improving the attractiveness of Member States, regions and cities through support for economic infrastructure. Major infrastructure investment in transport, environment and energy is necessary in regions that are lagging behind, especially in the new Member States, in order to encourage growth and longterm convergence with the rest of the Union. By improving accessibility, efficient infrastructure networks are one of the preconditions for business growth and job creation in these areas.

The new **rural development fund** will focus more specifically on the creation of growth and jobs in rural areas, while protecting and enhancing natural resources. Resources will be focussed on forward looking investments in people, innovation, know-how and capital in the farm and forestry sectors, take-up of ICT in rural areas and on creating more and better jobs through rural diversification, particularly for women and young people.

The Commission has just presented a set of **Community strategic guidelines for 2007-2013³ targeting the next generation of cohesion policy and rural development programmes more on growth and jobs**. The guidelines seek to align cohesion and rural development policy closely with the Lisbon agenda and they set out a framework to ensure that the priorities –attractiveness of Europe as a place to invest and work, knowledge and innovation, and more and better jobs for all – are reflected in operational programmes at national and regional level.

The horizontal contribution of the **European Investment Bank (EIB) and the European Investment Fund (EIF)** in terms of financing– particularly through the EIB's Innovation 2010 Initiative - should also be emphasized.

3.1. Knowledge and innovation– engines of sustainable growth

Knowledge is a critical factor with which Europe can preserve its international competitive advantage. It is by pooling resources and ensuring a competitive environment for research based on excellence that the EU can best contribute to improve the research potential of Europe. Greater and more efficient investment in knowledge and innovation is needed in order to meet the overall EU target for research investment of 3% of GDP and to develop the capacities and the tools to make Europe more competitive, create jobs and ensure sustainable growth. While the main responsibility for encouraging higher and better investment lies with Member States, the Community will complement this effort from the Community budget to stimulate, organise and exploit all forms of EU-level co-operation in research, innovation and education. A **combination of Community regulation and Community funding** will serve to promote technological innovation and to attract people and capital into European research and into innovative business ventures.

³ COM(2005) 299 of 5.7.2005 and COM(2005) 304 of 5.7.2005

In the regulatory field, the Commission announced a comprehensive reform of state aid policy to promote growth, jobs and cohesion⁴. A number of revisions are foreseen to facilitate the targeting of State aid towards supporting knowledge and innovation. The State Aid Framework for R&D will be revised notably to increase collaboration between public research institutes and industry and may be extended to cover new provisions to support innovation, especially for small and medium-sized enterprises (SMEs). In addition, it is foreseen that state support to young and innovative companies is facilitated, not only through direct financial support, but also by facilitating access to risk capital funding. Measures in favour of a supportive environment for innovation, including aid to training, mobility, and clustering may also benefit from more flexible provisions. Altogether, the reform will improve the general conditions for innovation in a simpler administrative framework for Member States. Because competitive markets remain the best instrument for fostering innovation and knowledge, the new rules will ensure that state aid is granted only where spillovers for society are significant and competitive conditions are not distorted. With regard to Community funding, the Commission proposed two major spending programmes for the period 2007 to 2013, namely the **Seventh Framework Programme for Research, Technological development and Demonstration (RTD) activities**⁵ and the **Competitiveness and Innovation Framework Programme**⁶.

The proposal for a 7th RTD Framework Programme addresses the promotion of excellence and the fragmentation of European research efforts, the free movement of knowledge and researchers, Europe's weakness in exploiting research results, and the promotion of R&D-driven regional clusters. The activities proposed are highly relevant to industry's needs, benefiting from the strategic research agendas developed by industry-led Technology Platforms. They include increased research and innovation in **Information and Communication Technologies (ICTs)**. Furthermore, the initiative "i2010 – a European information society for growth and employment" aims at supporting the production and use of these technologies as a key driver for social and economic development.

The RTD Framework Programme introduces a new and more ambitious approach to largescale public private partnerships in fields of major interest for European competitiveness. These will be identified through dialogue with industry - in particular through Joint Technology Initiatives, which are currently envisaged in the fields of innovative medicine, nanoelectronics, embedded systems, aeronautics and air transport, hydrogen and fuel cells, and global monitoring for environment and security.⁷ It also introduces a new risk-sharing mechanism to improve access to EIB loans.

The RTD Framework Programme will pay particular attention to **growth opportunities for SMEs**, helping them to carry out or outsource research, develop new technology-based products and markets, expand networks, exploit research results, acquire technological knowhow and train their employees to master the skills of change – and thereby create more of jobs. The **Competitiveness and Innovation Framework Programme** will be primarily geared towards SMEs and entrepreneurs. By improving access to markets, finance and support

⁴ COM(2005) 107 of 7.6.2005

⁵ COM (2005) 119 of 6.4.2005

⁶ COM (2005) 121 of 6.4.2005

⁷ SEC (2005) 800 of 10.6.2005

services, it will support innovative businesses, promote the uptake of ICTs and environmental technologies, and facilitate their funding through risk capital.

The **Trans-European network budget lines** support the practical application of RTD knowledge and innovation programmes, through industrial projects which should help to reduce congestion and increase productivity. The most important are Galileo (satellite-based radio navigation for all modes of transport), ERTMS (railways) and SESAME (air traffic control) and other Intelligent Transport Systems applications.

There is significant economic, environmental and employment potential in **environmental, energy-efficient and renewable energy technologies**. The Commission will therefore step up its promotion of the development and application of environmental technologies and the uptake of eco-innovations, in particular through the Environmental Technologies Action Plan (ETAP)⁸. Such technologies will be supported by increased research and technology dissemination efforts on the one hand, and through public and private investments via the Structural Funds and the European Investment Bank, notably to promote low-carbon technologies.

Agreement on the **Community Patent** remains a vital element of the Union's commitment to promote a knowledge-driven, innovative economy. The Community will support efforts to maintain a **strong industrial capacity** by jointly addressing research, regulatory and financing challenges at the European level where, for reasons of scale or scope, individual Member States cannot successfully tackle market and public-policy failures in isolation.

3.2. Making Europe a more attractive place to invest and work

In order to attract more investment, generate employment and accelerate growth, it is important to facilitate market-entry within sectors and between Member States. The Community will therefore give **top priority to the completion of the internal market and to improving the regulatory environment** as the two most important policy levers to create jobs and improve Europe's growth performance.

Better regulation has a significant positive impact on the framework conditions for economic growth, employment and productivity. By improving the quality of legislation, it creates the right incentives for business, cutting unnecessary costs and removing obstacles to adaptation and innovation. The measures foreseen in the 'better regulation' initiatives by the Commission and the Council Presidencies need to be implemented rapidly. The Commission will continue its work mainly in three areas:

- New policy initiatives in the Commission Legislative and Work Programme, such as white papers, legislative proposals and expenditure programmes, will all be subject of a solid impact assessment.
- Thorough screening of proposals pending before the Council/Parliament will lead potentially to modification, replacement or withdrawal of such proposals.
- Simplification of key existing legislation will be pursued and a new phase of the simplification programme will be launched on the basis of sectoral action plans.

⁸ COM(2004) 38 of 28.1.2004 and COM(2005) 16 of 27.1.2005

Inefficient regulation, difficult market access and insufficient competitive pressure can inhibit innovation in sectors with high growth potential and reduce benefits to consumers. The Commission therefore has launched a series of sectoral reviews to identify obstacles inhibiting growth and innovation in key sectors, with a particular view to SMEs. Moreover, the Commission will outline a new approach to taking **SME concerns** into account when proposing Community legislation and policies.

The internal market for services must be made fully operational, while preserving the European social model. The **services sector** has been responsible for almost all the new jobs created in the EU in the period 1997-2002. Services now account for 70% of EU value added. However, services only account for around 20% of intra-EU trade. The completion of a single market in services should lead to an increase in the GDP level by 0.6% and of the employment level by 0.3% (up to 600.000 jobs) in the medium term. The Commission will work constructively with the European Parliament, the Council and other stakeholders within the legislative process to secure a broad consensus on the amended Service Directive.

The provision of effective and high quality **Services of General Economic Interest** (SGEI) is a key component of the European welfare state, is essential for ensuring social and territorial cohesion, and contributes to competitiveness. Following up on its 2004 White Paper on SGEI, the Commission will take initiatives to provide more guidance on this principle. The full integration of **financial markets** will also contribute to raising output and employment by allowing more efficient allocation of capital and creating better conditions for business finance. As the bulk of legislation has already been adopted, attention must now shift to implementation and consistent application of the rules. At the same time it is important that any remaining market-entry barriers are addressed. For the Single Market to work effectively, the free flow of goods, services and people requires adequate and sustainable infrastructure, which in turn is an important location factor for business investment. Community funds and regulation will complement national efforts to promote the interconnection, interoperability and accessibility of national networks. The Union should step up its efforts to concentrate the support available from the TEN transport budget line and other Community budgetary and financial instruments on the 30 major transport priority axes and projects selected by the Decision on the Community Guidelines⁹.

Member States must deliver on their commitments to begin work on 45 “**quick start**” **crossborder projects for transport, energy and broadband networks, R&D and innovation**. European coordination on a project-by-project basis must be matched by a clear commitment on the part of the Member States concerned to launch a planning and financing process. In order to overcome the obstacles encountered by enterprises operating in several Member States due to the existence of different rules governing how companies are taxed in each of the 25 Member States, the Commission is trying to achieve an agreement on a **common consolidated corporate tax base** and its implementation. The Community is committed to the completion of an ambitious agreement in the **Doha round**, complemented by bilateral and regional trade agreements. The Commission will continue to pursue its **regulatory and administrative dialogue** at the international level, including bilateral aviation and maritime service agreements, as this is a means to ensure that

⁹ Decision of 29.4.2004 amending decision 1692/96/EC.

our standards are maintained and applied elsewhere. Furthermore, the Commission will drive forward its Strategy for the Enforcement of Intellectual Property Rights in Third Countries in an effort to halt the increase in piracy and counterfeiting. A new initiative will also be launched to press for better market access to third countries' procurement markets.

3.3. Creating more and better jobs

If Europe is to achieve full employment, improve quality and productivity at work and strengthen social and territorial cohesion it must attract and retain more people in employment, increase labour supply, modernise social protection systems, improve the adaptability of workers and enterprises and increase investment in human capital through better education and skills.

These objectives and priorities are also at the core of the recently launched **Social Agenda**¹⁰ and are reflected in the integrated guidelines for growth and jobs. While the main responsibility for employment, social protection, education and training policies lies with national public authorities, the Community will complement their efforts. European social partners will be invited to play a major role.

The Community is committed to **improving the anticipation and management of economic restructuring**. Restructuring and relocation are inevitable consequences of economic progress and market integration. When they occur, however, they may have destabilizing consequences on the citizens and communities affected. In such cases, all available instruments should be mobilised to help those affected to master the changes and turn them into new opportunities, while providing adequate security and safety nets. In this respect, the Commission will follow-up on its Communication on restructuring and employment¹¹ on a sectoral and regional basis. The Commission also believes it is important to establish a fund to help people and regions most negatively affected by the process of economic restructuring, and a reserve for unforeseen consequences of structural change.

To facilitate **occupational and geographic mobility** and open up the employment opportunities arising from a pan-European labour market, the Community will remove obstacles to labour mobility. The Commission will follow up on the adoption of the Directive on the recognition of professional qualifications and will propose a European Qualifications Framework, supporting recognition of qualifications and competences by creating the conditions for transparency and mutual trust, thus facilitating academic and professional mobility in a wider context than the regulated professions. In order to tap the world's human capital and mine its wealth of knowledge, the Commission will work towards a **common framework for managing economic migration** at EU level and proposes accelerated admission procedures for longer term stays of third country researchers and the facilitation of uniform short-stay visas.

To raise employment and productivity and strengthen social cohesion, the Community supports and supplements Member States' efforts in the domains of **human capital, education, vocational training**, including a particular focus on integrating young people, as set out in the **European Youth Pact**¹². In order to attract and keep more people in

¹⁰ COM (2005) 33 of 9.02.2005

¹¹ COM (2005) 120 of 31.3.2005

¹² COM (2005) 206 of 30.05.2005

employment the Commission will assist Member States in developing active ageing strategies, including measures to increase healthy life years. To complement the activities of the European Social Fund, the Commission proposed a Lifelong Learning Programme to support EU-wide activities and networking in this field.

The Commission intends to support **universities** and providers of tertiary education in their efforts to contribute more fully to achieving the Lisbon goals, for example by mobilising all sources of EU funding for their modernisation, and by strengthening cooperation under the Education and Training 2010 programme to complement the Bologna process. The Commission will also examine the establishment of a European Institute of Technology in order to attract the very best minds and ideas from around the world.

4. CONCLUSION

In order to ensure the credibility of the renewed Lisbon partnership for growth and employment and to enlist the continued support of European citizens, action has to be taken immediately to achieve visible results. In particular, measures on Community level should concentrate on key actions, such as the support of knowledge and innovation in Europe, the reform of the state aid policy, better regulation, the Internal Market for services, the completion of the Doha round, the removal of obstacles to mobility, economic migration, and the social consequences of economic restructuring. It will also be essential to align cohesion and rural development policy more closely with the Lisbon partnership for growth and employment. The Commission calls on the other institutions of the European Union to make a concerted effort to deliver quickly on these policies. Synergies and complementarities between the Community Programme and the Member States reform programmes are key to the success of the renewed Lisbon strategy. In the spirit of the partnership for growth and jobs and in order to implement this Programme successfully, the European Commission will work closely together with the European Parliament and the Council of Ministers and draw on the expertise of other EU institutions, such as the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and, in the financial field, the European Investment Bank.

The Lisbon partnership requires a long-term communication strategy that not only keeps our citizens informed, but engages them in the process. The main thrust of our communication efforts must be at national, regional and local levels. This is why there must be close and continual coordination with national governments, parliaments, regions, cities and civil society. This will provide the democratic legitimisation of the strategy itself and the basis for it to succeed. We have entered a crucial stage, both in a political and in an economic sense. We expect Member States to come up with credible and ambitious action plans to make Lisbon work. Europe has to show the way. Europe has to show that it can choose. It has to substantiate its choices. The choices need to be ambitious but realistic. By showing leadership the Commission can stimulate and encourage Member States to do the same. It is only by the combined forces of the Commission, the European Parliament and the Member States that Europe can reach the ambitious goals set in the renewed Lisbon agenda. Now is the time to deliver.»